

НАШІ СКАРБИ

NASHI SKARBY

СЕРІЯ ЧИТАНОК ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Тут і там
2. Друзі
3. Школа
4. Пригоди
5. Казки
6. Ходіть зі мною
7. Наші скарби

НАШІ СКАРБИ

Xenia C. Turko

Helen Grekul

Ukrainian Language Consultant
Yar Slavutych

Contributing Authors
**Hryhorij Fil, Stephen Groch,
Anisia Kocyk-Mandzy,
Nadia Kulynych, Zenovij Kwit,
Olha Manastyrska, Yar Slavutych.**

Illustrated by
Henricus Cornelius Zyp

PUBLISHED BY ALBERTA EDUCATION, EDMONTON
and the
MULTICULTURALISM DIRECTORATE
DEPARTMENT OF THE SECRETARY OF STATE
OTTAWA

© Her Majesty the Queen in the
Province of Alberta, Department of Education
1980

ЗМІСТ

Наші скарби	7
Щедрик	14
Українська мова	15
Рідна мова	26
Тарас Шевченко	28
Шевченкове дитинство	31
Перший день у школі	40
Царівна Краса та хлопець	44
Легенда про Тараса	52
Малі друзі дядька Тараса	59
Сирітка	69
На Великдень, на соломі	79
Калина	81
Учітєся	81
Гамалія	82
Тече вода з-під явора	84
Вечір	85
Українське село	87
Думи мої, думи	88
Встала весна	89
Світає	90
Мені однаково	91
Заповіт	92
Вітер з гаєм розмовляє	94
Іван Франко	95
Грицева шкільна наука	99
Казка про дідову ріпку	109
Мурко й Бурко	113
Осел і Лев	119
Татари в Карпатських горах	128
Рання осінь	131
Галаган	132
З іспиту	133

Майстер Свирид	134
Уявіть собі	136
Січова пісня	137
Леся Українка	138
Лесина гра на фортепіані	142
Біда навчить	147
Мрія	159
Українська хата	160
Надія	161
Роберт Брюс	162
Вишеньки	165
Мишачі танці	166
Ольга Кобилянська	167
Дівчина сильної волі	168
Сарна	175
Літній вечір	177
Ялинка	178
Поєми кращої від дерева нема	181
Вовчєня	181
Журавлі	184
Пільний коник	186
От і скінчився рік шкільний	188
Величайте Бога	189
Брисько на ловах	190
До праці	195
Котик-помічник	196
Хата	199
Коню мій буланый	200
Україна	202
На крилах уяви	203
Прапор і герб України	208
Ярчик і Юрчик у Карпатах	214
Давня віра українців	216
Подорож княгині Ольги до греків	217

Маруся Богуславка	220
Дума про Марусю Богуславку	222
Микола Лисенко	225
Гей, на горі там Січ іде	228
Біжить зайчик дорогою	229
У горах Карпатах	231
Ой видно село	232
Добрий вечір зайчику	233
Почаївська Божа Мати	235
Ой приїхав козаченько	237
Де згода в родині	237
Добрий вечір тобі	238
Бог предвічний народився	239
У місті	240
Сопілка	249
Бандура	256
Фестиваль	265
Різдво	272
Як дідусь ходив колядувати	273
Коляда	279
Різдво в дідуся	283
Новий рік	289
Щедрий вечір	291
Вареник і пиріг	293
Пироги	295
Як дізнались зайченята... ..	296
Великдень	299
Великдень на чужій землі	301
Легенда про писанки	307
Великодній стіл	311
Як яечко крашанкою стало	315
Тварини пишуть писанки	319
Українське народне мистецтво	321
Новий стрій для лялі	323
Як почалися вишивки	328
Українська кераміка	333

НАШІ СКАРБИ

Смеркає. Данило Мороз і його батько й матері сидять на подвір'ї і розмовляють. Раптом чути телефон.

— Я відповім, — каже Данило і в одну мить побіг у хату й підняв слухавку:

— Слухаю! — сказав він. — О, це ти, Одарко? А чому ти не вдома?.. Смеркає?.. Так, смеркає. Ну, то що?.. Хіба ти не бачила, що заходить сонце і буде смеркатися?.. Не треба було так довго сидіти...

Саме в цей час увійшла мама в хату.

— Чи то була Одарка? — спитала вона. — Я хочу з нею поговорити.

— Так, мамо, — відповів Данило й подав слухавку.

— Галло! Це ти, Одарко? Ти ще в Марії Тереси? — спитала мама. — Уже ж пізно. Чого ти ще не вдома?

— Ма́мо, тут бу́ло так ба́гато ціка́вого, що я забу́ла про час. А вже смерка́є...

— Почекáй там, Ода́рко. Та́то по́їде а́втом і тебе́ привезе́. До побáчення! — сказа́ла ма́ма й покла́ла слúхавку.

— І я по́їду з та́том, — сказа́в Дани́ло й побі́г до а́вта.

— Їде́мо по О́дарку, — підійшо́в та́то до а́вта...

По́їхали.

Незаба́ром поверну́лися. Спершу прибі́гла Ода́рка, а за не́ю Дани́ло.

— Ма́мо!.. — заді́хано поча́ла Ода́рка. — До Мари́ї Тереси́ при́їхала ті́тка... з Евра́пи... з Ві́дня... Вона́ привезла́ ба́гато подару́нків! Вона́ ка́зала, що то віде́нські ска́рби, — продо́вжувала схвилю́вано Ода́рка. — Ма́мо, що це значить „ска́рби”?

— Ска́рби, Ода́рко, — відповіла́

ма́ма, — це все, чим дорожа́ть лю́ди:
мо́ва, пісні, та́нці, літе́рату́ра та різне
мисте́цтво. Усе́ те, що твóriть
культу́ру наро́ду, мо́жна назва́ти
ска́рбами.

Мо́ва — це ключ до культу́ри наро́ду.
Коли́ ви зна́єте англíйську мо́ву та
украíнську, то вже ма́єте два ключі́ до
двох культу́р. Хто зна́є бiльше мов, той
ма́є бiльше ключiв.

Украíнські ді́ти ма́ють наго́ду зна́ти
украíнську мо́ву, англíйську, францу́зьку,
німе́цьку чи яку́сь iншу мо́ву. Таки́м
чи́ном, бу́дуть ма́ти бага́то ключiв.

— Марі́я Тереса́ говори́ла з ті́ткою
німе́цькою мо́вою, а я не розумі́ла, про що
вони́ говори́ли, — сказа́ла Ода́рка. —
Марі́я Тереса́ сказа́ла мені́ англíйською
мо́вою, про що йшла мо́ва. Тепе́р я
розумі́ю, як до́бре бу́ло б, якби́ я могла́
говори́ти по-німе́цькому.

— Так, Ода́рко, — сказа́ла ма́ма. — Але́ ко́жний на́рід ма́є ще́ і́нші ска́рби. Украї́нці ма́ють га́рну на́родну му́зику. Украї́нська му́зика відмі́нна від англі́йської. Ко́жний на́рід переда́є свої́ пережива́ння, ра́дісні чи сумні́, в му́зиці. У нас є ба́гато пісе́нь.

Украї́нські та́нці всі́м подоба́ються. Вони́ захо́плюють усі́х. Чужі́нці поси́лають свої́х діте́й та́кож учи́тися украї́нських та́нців. На жаль, тепе́р до украї́нських та́нців дода́ють ба́гато акроба́тики. Коли́сь на́родний та́нець не ті́льки в украї́нців, але́ і в і́нших на́родів передава́в яку́сь подію́ чи ха́рактер то́го на́роду. Тому́ до на́родного та́нцю не тре́ба додава́ти щось таке́, чо́го там не було́.

— А чи украї́нці ма́ли щось сме́шне в та́нцях? — спита́ла Ода́рка.

— Чому́ б не ма́ли, — відповіла́ ма́ма. — Але́ тоді́ вихо́див чолові́к чи

хлопець не одягнений в український народний стрій, і танцював гумористичний танець.

— А чому тепер запроваджують так багато акробатики в українські народні танці? — спитала Одарка.

— Ті, що розуміють, який має бути український танець, не мішають народного танцю з акробатикою, — сказала мама.

— Тітка привезла Марії Тересі багато платівок. Вона каже, що їй більше подобається музика, яку грають у них по радіо, — сказала Одарка. — Їй дуже дивно, чому українську пісню *Щедрик* назвали *Колядкою дзвонів* і вже навіть не кажуть, що то українська колядка.

— Отже бачиш, Одарко, треба, щоб українці знали, які скарби вони мають, і говорили всім про них, — сказала мама. — Тоді такé не повтóриться.

У нас також є різні роди мистецтва:

вішивка, різьба́, малярство, писанкі, кера́міка. Їх також треба зберіга́ти. Українці не ма́ють незале́жної держа́ви, що дба́ла б про такі справи. Тому́ ми самі му́симо зберіга́ти на́шу наро́дну культу́ру, на́ші ска́рби.

До ска́рбів нале́жать також і на́ші звича́ї. Чи мо́жна собі уя́вити украї́нське Різдво́ без Свято́ї Вече́рі або́ без коля́док? Йо́рдан без посвя́чення води́? Чи Вели́кдень без па́ски, ба́бки, крашано́к, писано́к?

У нас так бага́то наро́дних ска́рбів, що ми мо́жемо бу́ти го́рді, якщо́ вони́ подоба́ються іншим лю́дям. Але́ треба дба́ти, щоб і́нші не присво́їли собі на́шої наро́дної культу́ри. Якщо́ таке ста́неться, тоді́ на́ші ска́рби переста́нуть бу́ти на́шими, рідними. Дба́ймо про те, щоб на́ші ска́рби не зні́кли, а збері́галися.

За́вжди пам'я́тай, Ода́рко, що

українська народна культура гарна, створена по-мистецькому. Коли віростеш, не дозволяй її псувати.

— У нас є книжка про наші скарби, — сказав тато. — Ході зі мною, я тобі покажучу.

Одарка пішла з татом дивитися в книжку. Вона ніколи не забувала про те, що казала їй мама.

Ксеня Турко

ЩЕДРИК

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала вона щебетати,
Господаря викликати:
— Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечкі покотілись,
А ягничкі народілись.
В тебе товар весь хоробий, —
Будеш мати мірку гробшей.
Хоч не гробші, то полуба,
В тебе жінка чорнобрува. —
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

Народна щедрівка

УКРАЇНСЬКА МОВА

Такий гáрний край, сóняшний, багáтий і ширóкий, а вонá йде та йде...

Іде та плаче. Плаче та сльóзи втирає. Так багáто хат, так багáто шкіл, церкóв, а для неї немає мiсця... нiде немає мiсця.

Лишіла вонá гóри й долини, минáє ширóкі степi — як мóре, ширóкі. Так багáто мiст, мiстéчок, а для неї нiде немає мiсця — немає малóго куто́чка.

Іде. Лише вáжко зiдхає та сльóзи втирає.

— Чогó ти тут, бiдна дiвчино? — питає хлóпчик, що під лiсом на сопи́лці грає.

— Прогна́ли мене́.

— Хто смiв тебе́ прогна́ти? — серди́то закричав хлóпчик і зiрв́ався на но́ги. — Невже́ це пра́вда? Чи є на сві́ті такі лихi лю́ди?! Та ж тепе́р увесь сві́т визнає

лю́дські права́!

— Ти, ма́буть, мене́ шану́єш і не дозво́лиш, щоб мене́ за́били, — сказа́ла дівчина, схили́вши го́лову. — Але мене́ прогна́ли... ти, ма́буть, нічо́го вже не пора́диш. Так я йду та йду — ні ха́ти, ані куточка не ма́ю.

— І чи за́вжди так було́?

— О, ні! Коли́сь я була́ щасли́ва й бага́та! Тоді́ іна́кше було́: моя́ ма́ти була́ ві́льна, сла́вна. Увесь сві́т її́ знав. Так, давно́ це було́! А тепе́р? Усе́ зміни́лося. Я гі́рко пла́кала, сумні́ми піснями́ свій біль і жаль вилива́ла. А вже й тих пісе́нь не хо́чуть почу́ти, щоб сві́т не знав пра́вди. Одні́ не мо́жуть мене́ прийня́ти до своі́х родин, до шкі́л, до церко́в, бо вони́ бо́яться ка́ри від чужо́ї вла́ди, а і́нші байдуже́ — не ма́ють ча́су, ані мі́сця для мене́ — на́що витрача́ти сі́лу, час і гро́ші, коли́ чужі́ свою́ мо́ву їм даю́ть.

Слухає хлопець.

Очі його світяться, серце дужче б'ється. Хапає він сопілку і грає — грає, наче на бій військо скликає! А очі горять, серце б'ється!..

На дзвінкій голос сопілки прибігає гурт дітей.

— Яка бідна, заплакана дівчинка! — каже малá Ганнуся.

— Яка сумна сиротá! — додає Марійка.

— Звідки вона прийшла?

— Куді ж вона йде?

— Чому так плаче?..

— Хто ти? Як ти називаєшся?

Засіпана дитячими питаннями, дівчина відповіла:

— Я — Українська Мова. Мене виганяють з України. Я блукаю — по чужині — і не маю спокою... На чужині також мене забувають, у хату не пускають.

— Нещаслива ти, наша рідна мо́во!
Бідна мо́во! Ми тебе не забудемо! Ти
будеш із нами жити — нам будеш
оповіда́ти вірші, казкі й байкі! Будеш

співа́ти нам пісні́. Ти допоможеш нам пізна́ти країну на́ших батькі́в, ді́дів. Щоб і ми зна́ли, хто ми, чи́ї ми ді́ти.

Так говорі́ли ді́ти, і́хні о́чі світі́лися во́гниками. Ді́вчина перестала́ пла́кати, погля́нула на діте́й та й ка́же:

— Зна́ю, лю́бі ді́точкі. Ви мене́ шану́єте, лю́бите і не забува́єте; а що ро́блять ті, що мене́ не зна́ють! Хто їм пі́сню заспіва́є, хто ж і́х молі́тися рідно́ю мо́вою навчи́ть?..

— Бі́дні вони́, — зашепоті́ли ді́ти.

— Бі́дні й неща́сні, — сказа́ла Украї́нська Мо́ва. — Не мо́жу йти да́льше. Проганя́ють мене́ зі шко́ли, з це́ркви, з до́му; хо́чуть мене́ забі́ти, а я ще живу́ і бу́ду жи́ти! Я бу́ду жи́ти в уста́х і серця́х украї́нських діте́й, що мене́ — Украї́нську Мо́ву — не забува́ють і ніко́ли не забуду́ть!

Ксе́ня Турко́

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Діти бавились на майданчику біля школи. Васіль, Оксана та Юрко сиділи на лавці й дивілися. Раптом Оксана каже: — Васіль, дивись! Там бавиться Богдан! — і загукала, — Богдан! Богдан! Іди сюди.

— Оксано, — сказав Васіль. — Так не кажуть по-українському. Треба сказати „Васілю, там бавиться Богдан”, а потім треба клікати: „Богдане! Богдане! Іди сюди!”

Хто тобі це сказав? — запитала обурена Оксана. — Твоє ж ім'я — не „Васілю” і там бавиться не „Богдáne”.

— Так. Але в українській мові слова відмінюються. І коли когось клічемо або звертаємося до когось, тоді слово має інше закінчення, — пояснив Васіль. — Розумієш?

— О... Тому і я кажу „мамо, чи можу йти бавитися?” або „тату, допоможіть мені це написати”, — сказала Оксана. — Дякую тобі, Васілю, що ти мені це пояснив. Я буду старатися правильно говорити. Чи є інші особливості в українській мові?

— Часто не кажемо „є”, — знову сказав Васіль. — Наприклад, „тато в авті”, „мама в хаті”, „діти в школі”. У цих реченнях „є” непотрібне. А в англійській мові ці речення були б неповними без букви „є”. Якщо питаємо

про присутність чи існування, тоді треба вживати „є”, наприклад, „чи є в нас молоко?”, „чи є в тебе гроші?”

Відповідь: „Так, є”.

— О, вже йде Богдан, — сказав Юрко, який до цього часу мовчав і не брав участі в розмові про особливості української мови.

— Я вже тут, Оксано, — сказав Богдан. — Ти мене клікала?

— Так, — відповіла Оксана. — Ми хочемо йти на виставку піонерських речей. Може й ти хочеш піти з нами? А Василько завів розмову про українську мову і навчає нас, як правильно говорити.

— Але ж ти, Оксано... Що з тобою? Ти знову неправильно говориш, — сказав сердито Василь. — Я вже не Василько, а Василь. — Я ходжу четвертий рік до школи... Коли ти мене клічеш Василько, то робиш із мене маленького хлопчика. Запам'ятай собі, що я Василь, а не

Васілько! І моя сестра — Олена, не Оленка, бо вона вже велика.

— Дивісь, який уже великий! — усміхнулася Оксана. — Я недавно чула, як тво́я ма́ма клікала тебе: — Васільку! Васілочку!

— Перестань, Оксано, — сказав Юрко. — Я також не хочу, щоб мене клікали Юрчик. В українській мові закінчення слова багато значить: можна називати Васи́ля — Васи́лько, Васи́лечко; Оле́ну називати Оле́нка, Оле́ночка; Богда́на називати Богда́нко, Богда́нчик; Софі́ю називати Софі́йка, Софі́єчка, а тебе, Оксано, можна називати Окса́нка, Окса́ночка. Коли ж хтось кліче тебе Окса́ночко, тоді це значить, що вважає тебе за маленьку дівчинку або дуже тебе любить — так, як рідна ма́ма. Моя тітка називається Олена. У неї є дитина, що також називається Олена. Дядько

кліче тітку Олénко, а дитіну — Олénочко.
Ко́лі зустріча́ємося, тоді́ зверта́ємося: ті́тко
Оле́но! Тако́ж клі́чемо діте́й: Васи́льку!
Васі́лечку! Богда́нку! Богда́нчику!
Софі́йко! Софі́єчко! Окса́нко! Окса́ночко!

— А як із чужі́ми, неукраї́нськими
іме́нами? Чи ї́м тако́ж тре́ба міня́ти
закі́нчення? — спита́ла Окса́на.

— Не за́вжди, — відпові́в Васи́ль. —
Чужі́ іме́на перева́жно лишáються без
змі́ни, напри́клад Ке́рен, Да́глес та і́нші.
Ї́м не за́вжди мо́жна дава́ти украї́нські
закі́нчення, лишé тоді́, ко́лі вони́ стаю́ть
відомі́ се́ред украї́нців. Напри́клад, Ро́берта
клі́чемо Ро́берте, а до Ді́яни зверта́ємося:
Ді́яно, до Ма́львіни — Ма́львіно.

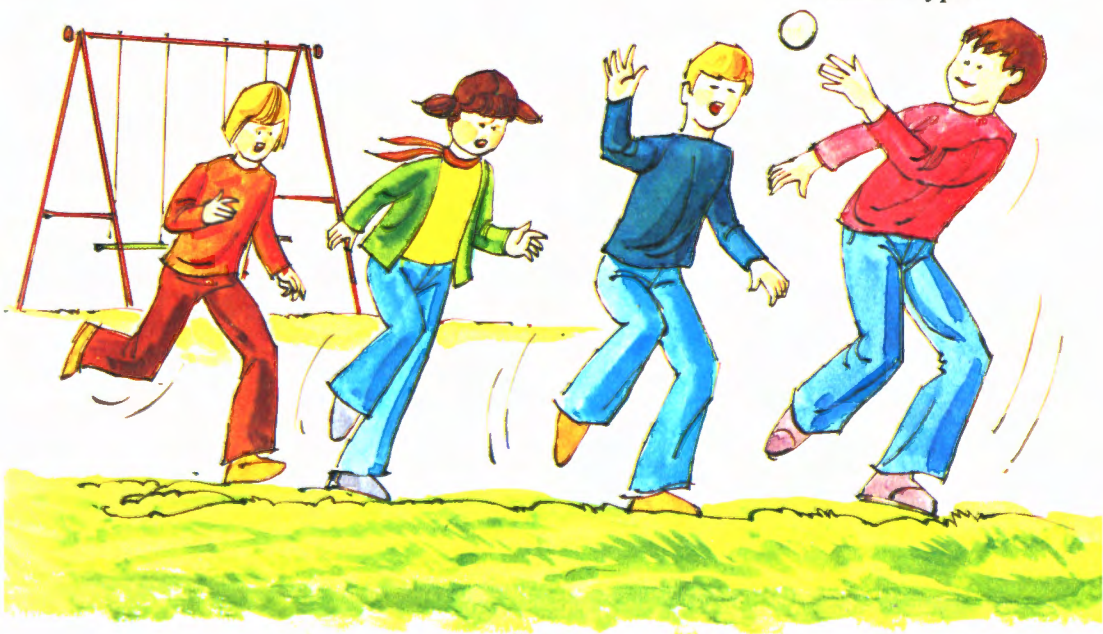
— Ще́ одна́ ду́же ціка́ва особлі́вість
украї́нської мо́ви — це ко́льори́, — дода́в
Богда́н. — Ми ка́жемо „трава́ зелені́є”,
„сні́г білі́є”, „вона́ почервоні́ла від
со́рому”, „чолові́к посиві́в”. Англі́йською

мóвою так не мóжна сказáти. Трéба говорíти „трава́ зроби́лася зелéною”, абó „трава́ ви́росла зéлено”. Так трéба робíти в íнших поді́бних рéченнях, якí я вже згада́в.

— Дóсить говорíти про мóви, — сказáла Оксáна. — Кра́ще ходíмо на майдáнчик ба́витися, а про особлíвості мов будемо журíтися тоді, коли́ будемо вчíтися грама́тики.

Усі́ згодíлися й побі́гли на майдáнчик.

Ксéня Турко́

РІДНА МОВА

Мово рідна, слово рідне, —
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має!

Як ту мову мож забути,
Що нею учила
Всіх нас ненька говорити,
Ненька наша мила?

Як ту мову мож забути?
Таж словами тими
Ми молилися до Бога
Ще дітьми малими!

Tutti M. I

той у гру - дях не сер - денько, а лиш ка - мінь ма - є.

Тою мовою співали,
Гравшись, розмовляли,
Тою мовою минуле
Наше розказали.

Ой, шануйте, поважайте
Свою рідну мову
І учіться розмовляти
Своїм рідним словом.

Мово рідна, слово рідне, —
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має!

За Сідором Воробкєвичем

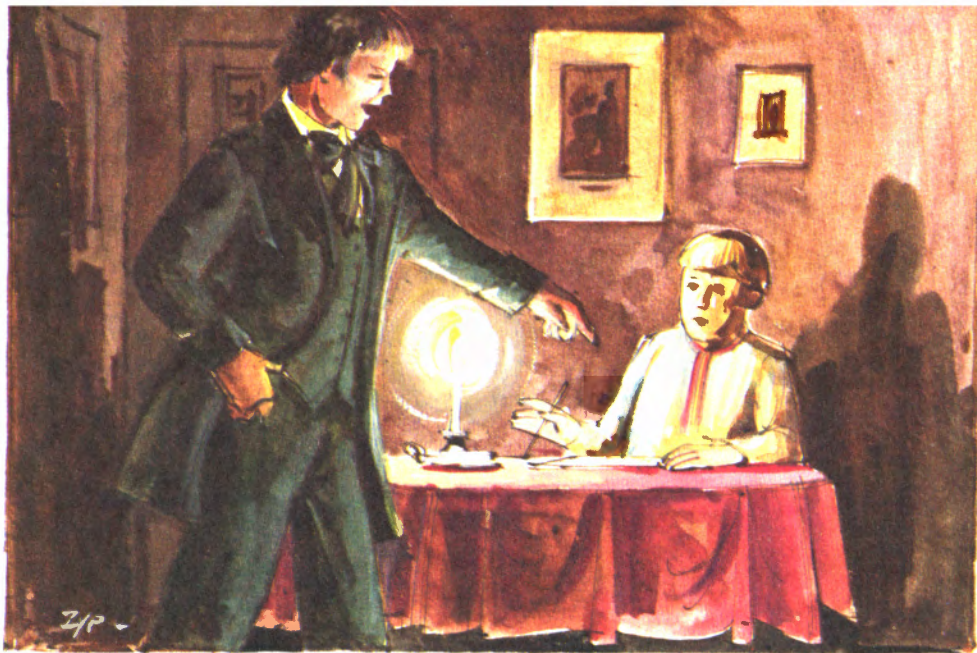
Поважно. Solo

Solo

Мо-во рід - на, сло-во рідне, хто вас за - бу - ва-є.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО 1814—1861

Тарас Шевченко народився в селі Морінцях, на Київщині, 9 березня 1814 року. Його батько Григорій був родом із Кирилівки. Морінці й Кирилівка належали до багатого пана Енгельгардта. Шевченки були в нього кріпаками. Родина в Григорія Шевченка була велика. Крім Тараса, було ще два хлопці і три дівчини.

Тараса змálку тягнуло до малювання. Пан ча́сто кара́в його́, коли́ ба́чив, що він малює. Нарéшті побáчив пан, що з Шевчénка слугá погáний, тому́ відда́в його́ вчи́ти маля́рства, щоб ма́ти з цьо́го прибу́ток.

Одногó ра́зу в Петербу́рзі якийсь маля́р побáчив, як Тарас малюва́в у па́рку. Він зрозумі́в, що Шевчénко ма́є вели́ку зді́бність до маля́рства. Про це він поговори́в з íншими мистця́ми й дру́зями. Вони́ ви́купили Шевчénка з кріпа́цтва, щоб він міг учи́тися в мистецькі́й шко́лі.

Незаба́ром Шевчénко почáв писáти вірші́, які́ не сподóбалися царéві. Тараса́ засуді́ли й засла́ли далéко на схід до фортéці в нево́лю.

Блі́зько десяти́ ро́ків Шевчénко перебу́в у нево́лі. Коли́ його́ звільни́ли, йому́ не дозвóлили пої́хати в Украї́ну. Тарас му́сив жи́ти ще якийсь ча́с у Росі́ї, в Петербу́рзі.

Шевчénко відвідав рідний край пéред смéртю, алé вже не мав здоров'я. Він утратив своé здоров'я на заслáнні. Незабáром Шевчénко тязько захворів і помёр 10 бéрезня 1861 ро́ку на чужині, в Петербурзі.

Шевчénко прожив sóрок сiм ро́ків, двáдцять чотiри ро́ки він був крiпакóм, дéсять ро́ків у нево́лі, три ро́ки під на́глядом поліції і лишé дéсять ро́ків вiльною люди́ною.

Усé своé житт́я Шевчénко борóвся прóти крiпа́цтва. Він не дочека́вся побáчити людей вiльними, алé його́ пра́ця не була́ дарéмна, бо тiждень пiсля його́ смéрти крiпа́цтво скасува́ли.

Український на́рiд нiко́ли не забу́де Тарáса Шевчénка, який оспiвав Украї́ну. Кóжного ро́ку в бéрезні украiнці по всьóму свiтi святку́ють Дeнь Шевчénка.

Ксéня Турко́

ШЕВЧЕНКОВЕ ДИТИНСТВО

В одніому селі на Київщині жив кріпак Григорій Шевченко із жінкою Катериною. У них були невеличка дочка Катря, менший син Микіта і синок Тарас.

Тяжко жилосья в родині Шевченка. Мати не була здорова, але мусила працювати для пана й не мала часу доглядати дітей. Нераз, бувало, прибіжить

на хвилину, погодусе дітей і знову біжить на пánщину працювати.

Найбільше доглядála Тарáса малéнька Кáтря, хоч і самá булá такá, що ще й ї трéба булó доглядáти.

Настáло лíто — мáти вже брála дитíну в пóле. Коlí дитíна пробудиться, тоді кричítь — аж захрípне, алé мáти не сміє підійтí, бо чоловік, який наглядáє, кричítь:

— Ану́, бабі́, бабі́, бабі́, шві́дше,
шві́дше працо́йте!

Так ви́роста́в ма́лий Та́рас. Ві́ріс він
на га́рного хло́пця — говори́в до́бре,
ті́льки не міг ви́мовити „р”. Ді́д Іва́н
ду́же люби́в ону́ка й ча́сто каза́в йому́ ті
слова́, де бу́ло „р”.

— Ану́, Та́расику, скажи́:

Прилеті́ли журавлі́,
Посіда́ли край рі́ллі,
Закрича́ли — „тра-ра-лі!”

А Та́расик собі́:

П'илеті́ли жу'авлі́,
Посіда́ли к'ай 'і́ллі,
Зак'ича́ли „т'а-'а-лі!”

А ді́д сме́ється.

Підро́ста́в Та́расик і ду́же всі́м
ціка́вився. Усе́ розпитува́в — а це до чо́го?
А те до чо́го? Ма́ти ніко́ли не ма́ла ча́су
йому́ відпові́дати, тоді́ він ішо́в до Ка́трі. А
Ка́тря сама́ ще бага́то не зна́ла.

— Кáтре, а що такé сóнце?

— Це великий вогóнь.

— А хто йогó розпáлює?

— Розпáлює йогó дід.

— А де ж він дéрева берé?

— Там десь і берé...

Алé Тарáсові булó цьогó мáло. Він не був задовóлений такіми відповідями.

— А що такé зіркі?

— Це малі свічкі. Їх тримáють я́нголи, — казáла Кáтря.

А мáти йомú розкáзувала, що то дúші людéй, які помéрли. Комú ж тоді вíрити?

Про нéбо мáти казáла, що вонó твердé й велике. А щоб вонó не впáло на зéмлю, то йогó підпира́ють залі́зні стовпí.

Це заціка́вило Тарáса. Він хотів подивíтися, чи справді є залі́зні стовпí, що підпира́ють нéбо. І пішóв їх шука́ти.

Війшов із селá, пішов по́лем. Ішо́в він, ішо́в — а стовпів не відно. Тільки поля, поля й поля.

Незаба́ром побáчив він висо́ку, чо́рну моги́лу.

— Як вийду я на ту моги́лу, то, ма́буть, уже́ стовпí буде відно, — подума́в він.

Побíг до моги́ли, вийшов на не́ї, дивиться на всі сто́рони... І туди́ село́ — і сюди́ село́. І там садí — і тут садí. Он там із-за садів видно́ це́ркву. А стовпів немає́.

Що ж робíти? Чи йти стовпів шукáти, чи верта́тися до́дому?

Погля́нув на со́нце, а воно́ вже ско́ро зайдé.

— Ні, — дума́є він, — сьогодні́ вже пізно, не дійду́ до тих залі́зних стовпів. А за́втра Ка́тря поженé коро́ву, тоді́ я зно́ву піду́ шукáти залі́зних стовпів.

І він скотівся з могіли, став на ноги та й пішов, думав, що до свого села.

Тіхо в полі. Сónце заходить. А в тій тиші йде дитина дорогою, перебирає маліми ноженятами. А дорога без кінця.

На щастя, його зустріли чумаки. Як побачили Тараса, зупинілися. Біля першого вóза йшов старій сивовусий чумак. Дівиться, вже вечір, а полем іде мале дитя.

— Ей, хлопче! — закликав чумак.

Тарасик підняв очі й побачив вусатого чоловіка.

— А куді ти мандруєш, парубче?

— Додому.

— А де ж твій дім, небораче?

— У Кирилівці.

— Гм... А чого ж ти йдеш у Морінці?

— Я не в Морінці, я до Кирилівки йду.

— Ну, коли до Кирилівки, так сідай.
Ми тебе доведемо додому.

Посадили його на скриньку, що була
на передку чумацького вóза, і дали йому в
руки батіг. Тарасик щасливий, що поганяє
собі волі батогом і покрикує на них:

— Гей, волі! Гей!

Під'їхали до села, Тарасик заплескав
руками й закричав весело:

— А он і на́ша х́ата! На́ша х́ата!

— Ко́лі вже ба́чиш сво́ю х́ату, —
сказа́в чума́к, — то йди собі́ з Бо́гом!

Він зняв хло́пця з во́за, поста́вив на
зе́млю і сказа́в до чума́ків:

— Нехáй іде́ собі́ з Бо́гом!

— Нехáй іде́ собі́ з Бо́гом! — сказа́ли
чума́кі, і хло́пець побі́г собі́ до х́ати.

Недале́ко від х́ати зупині́вся, щоб
відпочі́ти, бо дуже́ заді́хався, ко́лі бі́г.
Ді́виться — роді́на готу́ється ве́чєрати
ко́ло х́ати... Ве́чєрня зі́ронька сві́тить...
Ма́ти поста́вила мале́нький сто́лик у дво́рі,
і всі́ сидя́ть. Ті́льки Ка́тря стої́ть і
жу́риться.

Тара́сик ві́сунув го́лову з-за паркáну.

— Ку-ку́! А ось і я!

Ка́тря сплесну́ла рука́ми і зраді́ла.

— Прийшо́в! Прийшо́в! Прийшо́в!

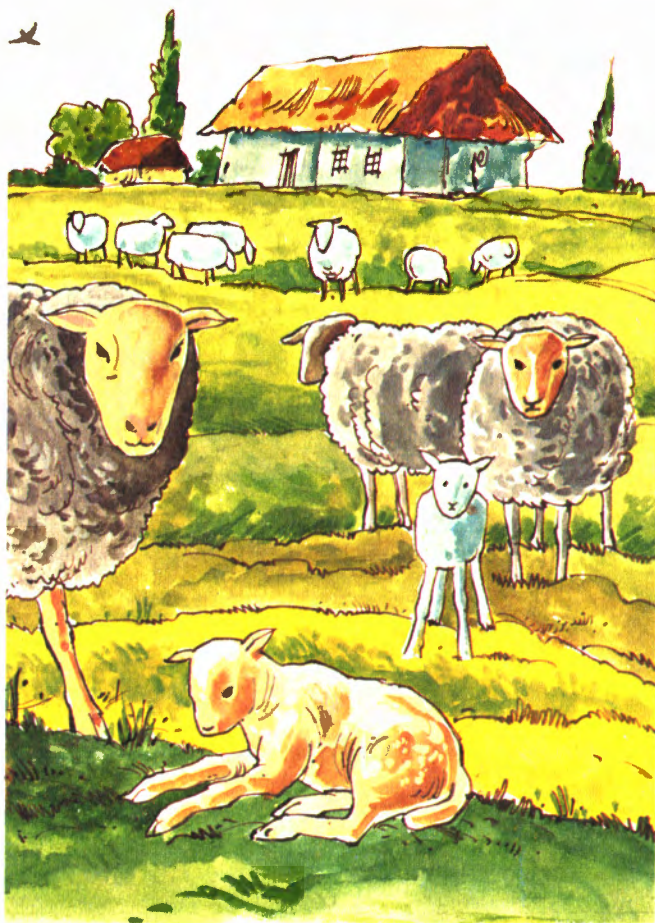
Кі́нулась до Тара́са, взяла́ на ру́ки, а
сама́ й говорі́ти не мо́же — така́ ра́да!

Посадила на траву, дає йому їсти.

— Їж, Тарасику! Їж на здоров'ячко.

А Тарасик не може їсти. Він тільки тепер зрозумів, які дорогі йому батько й мати, і Катря, і хата. Сльози закривали йому очі...

За Гнатов Хоткевичем

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

Здавалося, що сонце сьогодні сходило не так як завжди. Тільки заглянуло воно крізь вікно в хату, як Тарас схопився з ліжка, умівся, швидко одягнувся й пішов туди, де працювала мама. Мати усміхнулася. Вона говорила, ніби співала. Її слова були такі ласкаві! Сині очі світілися, зморшки розходились і обличчя виглядало зовсім молодім. Мати щось готувала, бо ж сьогодні синок уперше йде до школи, до дяка Рубана в науку.

Ось і дід Іван увійшов у хату. Привітався.

— Ну й добре. Я бачу, що Тарас уже готовий. То, може, підемо, щоб не спізнитися.

Тарас тільки цього й чекав. Мати пригладила йому чуба, одягла нову шапку, почепила через плече торбу, а в тій торбі

був Тарасів скарб — буквάρ.

— Щасті тобі, сінку! Дóбре вчіся! — сказáла мáти і вийшла за нíми надвёр.

Тíльки малій Йóсип залишився сэред хáти. Він рачкувáv до порóга і просівся на подвёр'я.

Дід Івán швídко йшов вўлицею. Недалéко булó вíдно хáту дякá Рўбана, якóго на селí називáли Совгíрем. Совгíр був висóкий, із кудлáтою бородо́ю, з сíрим і трóхи сліпíм óком.

Мáбуть, дяк побáчив чéрез вíкно́ Івána Шевчénка, що йшов із хлопцем до шко́ли, бо вийшов їм назу́стріч.

— Здоровéнькі булі! — привіта́вся дід. — Оце́ я вам, пáне дя́че, приві́в хлопця́ в на́уку.

— А, це син Григóрія Шевчénка? Прига́дую, прига́дую. Це той, що співа́в, "Лўгом іду́, коня́ веду́"? Дóбрий співа́к, дóбрий... — Дяк дивівся на хлопця́, а Тарас сто́яв, м'яв у рука́х ша́пку і не

знав, де подіти очі, куді сховати руки.

— Ну, коли так, приймаємо до школи!

Дяк відчинів шірше двері, впустив Тараса в сіни.

— Заходь, заходь до хати. Там уже є такі, як ти.

Тарас перейшов із сіней у невелику хату. Посередині стояв стіл. Попід стіною — лави. Ліворуч була піч, а в кутку згорі донізу ікони.

Хлопці раділи, що прийшов Тарас, а найбільше зрадів Данило Бондаренко, вірний його друг. Відразу почали вони сперечатися між собою, де сяде Тарас. Школа могла вмістити лише десять учнів, хоч у селі була не одна сотня хлопців. У той час дівчат зовсім не вчили. Двері зачинились, і в хату ввійшов дяк Павло Рубан. Тарас стояв серед хати.

Куді сяде Тарас?

— Дани́ле, посúнься! Оце тво́є місце, хлóпче. Сіда́й! — промóвив дяк до Тара́са, і навча́ння почало́ся.

— Аз. Бу́ки. Веді́. (А, Б, В...)

Тара́с слúхав ува́жно, бо він хоті́в якнайско́ріше навчи́тися чита́ти, писа́ти й малюва́ти.

За Дмитро́м Красні́цьким

ЦАРІВНА КРАСА ТА ХЛÓПЕЦЬ

Сьогóдни в дiда iменiни. Тáто й мáма, Богдán i Гáля приiхали побажáти дiдусéви дóвгого вiку i дóброго здоров'я.

Дiдусь дóже любiв своїx онукив i все розкáзував їм казкi, а дiти любiли слухати. I хоч це були дiдусéви iменiни, вони такi почали просiти:

— Дiдусю, дiдусю! Розкажiть нам кáзочку!

— Алé ж бо, дiти! Вам усé тiльки казкi та казкi! Де то вже тих казок набрати?

— Кáзочку, дiдусю! Прóсимо Вас, кáзочку нам розкажiть. Ви їх так багáто знáєте! — не переставáли дiти.

Дiдусь подумав, а пóтим сказáв:

— Дóбре, дiточкi, розкажú вам кáзочку про царiвну Красу та про хлóпця, що змáлку шукав царiвну й вiддáв їй своé

життя. То ж послухайте!

В одному прекрасному селі жив собі малий хлопчина. Він жив зі своїми батьками в малій старенькій хатині. Були вони дуже бідні. Невесело жилося хлопцеві в тій хатині, бо його батьки часто були сумні.

Але біля хати був чудовий квітник його старшої сестри. А далі — густий сад, а за садом — долина. А в долині — тихий струмок, обсаджений калиною та деревами. Гарно було навесні над струмком, коли цвіла калина, коли трава й дерева зеленіли, а вся долина ясніла різними квітами. А над квітами гуділи бджоли й літали метелики. А легкий, теплий вітерець колихав білим цвітом калини.

Як любо навесні над струмком у долині! Там весело перебував хлопчина цілими днями. Одного соняшного дня він

лежа́в на траві́ й диві́вся на чі́сте голу́бе не́бо. Диві́вся й дума́в собі́:

— Як тут га́рно, як тут ве́село! Чого́ ж мій ба́тько та моя́ ма́ти за́вжди такі́ сумні́? І всі́ лю́ди які́сь такі́ сумні́!

Дума́є хло́пець, диві́ться на голу́бе не́бо й чу́є солове́йка — який́ він голо́сний!

Ра́птом ба́чить він, як із стру́мка ви́плива́є яка́сь дівчи́на в чудо́вій, голу́бій, на́че не́бо, оде́жі. Така́ дівна́ дівчи́на! Лі́чко в не́ї бі́ле, а зо́лоте во́лосся спада́є по плеча́х.

Іде́ вона́, ні, не йде́, а про́сто пли́ве.

— Ма́буть, руса́лка, — дума́є він. — Мені́ про руса́лок сестри́чка Катру́ся казкі́ розпові́дала. Та ні́, не руса́лка, а царі́вна руса́лок — яка́ вона́ га́рна!

А вона́, та царі́вна руса́лок, підпли́вла до хло́пця, покла́ла сво́ю бі́лу ру́ку на його́ го́лову і сказа́ла:

— Вітаю! Скажі, чи хочеш мені
служіти все життя?

— Хочу! — відповів хлопець. — Хочу!
Але хто ти?

— Я Краса! — сказала вона,
поцілувала його в чоло і зникла.

А хлопець довго ще лежав і дивівся
на те місце, де стояла царівна русалка.

— Краса, — сказав сам до себе. — Краса!

З того часу хлопець уже не мав споккою. Він усé думав про Красу́, всюди шука́в її, навіть у сні.

Мина́ли дні, мина́ли но́чі, мина́ли й роки́. Хлопець підроста́в. Ма́ти поме́рла, а ба́тько з дітьми ще бі́льше бідува́ли.

Хлопець був кріпа́к. Його́ пан хоті́в зробі́ти з нього́ слугу́. Він узя́в його́ з собою́ до вели́кого мі́ста на північ. Але́ й там хлопець не забува́в Краси́. Незабáром знайшли́ся лю́ди, що тако́ж любі́ли Красу́. Вони́ вікупи́ли його́ з кріпа́цтва.

Тепе́р, на во́лі, він міг ві́рно служі́ти царі́вні Краси́. І ста́в сла́вним мистце́м.

Але́ хто любіть Краси́, той любіть і Пра́вду. І він поча́в писáти про пра́вду, бо хоті́в, щоб усі́ лю́ди пізна́ли і Пра́вду, і Краси́.

Цар не любі́в цього́ й ві́слав його́ в

далекий, холодний Сибір, щоб він сидів там як невільник. Також наказав йому, щоб він не писав і не малював. Цар думав, що без краси невільник загине.

Але він не загинув. Царівна Краса знайшла й туди дорóгу, допомагала йому малювати красу рідного краю, садóчки, хатíни. І він жив.

Дóвго тримали його в Сибіру, карали його за правдіві слова. Нарешті побачили, що він завжди буде любити Красу і Правду та й випустили його на волю.

Поїхав він у рідну країну. Він хотів далі служити Красі і Правді! Але не мав уже сили.

Колі він умирав, царівна Краса знову прилінула до нього, як то було колись над струмком, знову нахилилася над ним і поклала йому на голову лавровий вінець.

— Дякую тобі, — сказала вона, —

дякую за те, що ти вірно служив мені. Ні я, ні твій нарід ніколи тебе не забудемо.

І царівна Краса знову зникла.

Дідусь перестав говорити, діти сиділи тихо, ніби чекали, щоб він далі говорив.

А дідусь за хвилину сказав:

— І так скінчилась моя казка! Скажіть тепер, хто був цей мистець?

— Тарас Шевченко! Тарас Шевченко!
Він був і поет, і маляр! — закричали діти.

— А чи ви бачили Шевченкові малюнки? — спитав дідусь.

— Я бачив, — сказав Богдан. — Мені подобаються його малюнки про гетьманів і про козаків.

— А мені, — сказала Галья, — подобаються краєвіди з України та малюнки з життя українського села: селяни зійшлися на раду, ярмарок на Україні, хлопець годує пєсика, хлопчик бавиться з кóтиком на порóзі хáти.

— Бачу, що ви, діти, знаєте малюнки Шевченка, — похвалів їх дідусь. — Шевченко також малював релігійні образи й робив офóрти.

— А що це такє, дідусю, офóрти? — спитав Богдан.

— Це, Богданчику, рисунки на міді, — пояснив дідусь. — А тепєр скажіть мені, яка пригóда найбільше допомогла Шевченкові навчїтися малярства?

— Я зна́ю, я зна́ю! — сказа́ла Га́ля. — Тоді́, коли́ Енгельга́рт заста́в Тара́са, що́ вночі́ малюва́в. Він спершу́ наказав Тара́са ви́бити, але́ по́тім, коли́ подиві́вся на його́ малю́нки, то́ відда́в його́ вчи́тися маля́рства.

— Так, ця́ приго́да допома́гла Тара́сові ста́ти маля́рем, — закінчи́в дідусь.

За Анто́ном Лото́цьким

ЛЕГЕН́ДА ПРО ТАРА́СА

Шевче́нко не любі́в пані́в ще від дити́нства. Іде́, було́, ву́лицею пан, ді́ти сто́ять, кла́няються, а хло́пці скида́ють ще й шапкі́. А Тара́с — ні.

Ді́виться на па́на спідло́ба, о́чі вогне́м горя́ть, якби́ мав си́лу то спа́лів би сво́ім по́глядом усі́х пані́в, що́ кривдя́ть люде́й.

Батькі журяться:

— Що воно́ буде з на́шого Тара́са? Чудний він якийсь, непокірний. Ну, справжній тобі гайдамака. А пані не люблять таких!.. І звідки це взялося в Тара́са? Певно, че́рез дідові вигадки.

Прійде в неділю дід Іва́н, візьме ма́лого Тара́са на ру́ки й почне розповіда́ти про коза́ків, про те, як вони́ здобува́ли турецькі міста́, щоб визволя́ти невільників, як виганя́ли пані́в з Украї́ни. Тара́с обі́йме діду́ся й пита́є:

— Чи ско́ро зно́ву лю́ди на пані́в повста́нуть?

Ба́тько не любі́в, що дід Тара́сові так розповіда́є, і каза́в йому́:

— Іді́, Тара́се, на ву́лицю, іді́, ба́вся з ді́тьми, по́ки пан на па́нщину не поклі́че.

Нічо́го не почу́ти від Тара́са. Не чу́є. Він ді́да слуха́є.

— Чи ти заснув, Тарасе, — знову гукєе батько, вже голосніше. — Іди на вулицю, іди гратися з дітьми.

— Нехай слухає, — каже дід. — Може колись людам розкаже, як ми борóлись і вмирали за волю... Подивись на нього, який він, — чолó високе, значить, розумний буде.

— Не знаю, що там із нього буде, тільки чує моє серце — біди зазнає... Він уже на панів дивиться, як на найбільших ворогів. Звідки в нього береться таке?

— Звідки? Звідки? — бурчить дід Іван. — Та вся наша земля вогнем на панів діхає, а люди простягають руки до волі... От і твій син запалився тим вогнем. А цей вогонь страшний для панів...

І дід похилить сіву голову на руки, задумається. Може, пригадуються йому давні походи, коли він, молодий хлопець, бився з ворогами й панами. А може він думає про той час, коли кріпаки здобудуть собі волю?

Виростав Тарас. Часто батько сварив його за те, що він не хоче слухати панів, і просив не бути гордим перед панами. Але сталася пригода — і більше не сварив батько сина.

Захворіла ма́ти. Вона́, бідна, працювала день і ніч на па́нщині. Одно́го дня не могла́ вста́ти з лі́жка. Лежи́ть бліда́, на́віть ру́ки не мо́же підвести́. А ба́тькові час на па́нщину йти. Але́ що робі́ти, треба́ хво́рій зварі́ти їсти, діте́й тако́ж нагодува́ти. Уже́ давно́ перейшли́ косарі́, побі́гли ді́ти збира́ти колоскі́ па́нські, щоб і зерня́тко не пропа́ло. Ра́птом убіга́є

заступник пана і б'є нагайкою по долівці та кричить:

— Ви чого, ледачі, на панщину не йдете? Пшениця сіплеться, а вони вилéжуються!

Клáняється бáтько пéред пáнським заступником, на хвóру дружíну показує, — діти ж малі, немає кому доглянути...

— Хвóра? — запітує паніч. — Дивісь, якá пані! Ось я зáраз її полікую.

Підняв нагайку, хотів хвóру вдáрити. Заплакали діти, бáтько óчі рука́ми закрів, щоб не бáчити. А малий Тарáс підбіг до пáнського заступника, схопів його́ і кінув щосіли на долівку.

— Геть звідси, чортополо́ху пáнський!

І тут ста́лося такé, що опісля ні бáтько, ні ма́ти не могли́ розпові́сті про цю приго́ду. Пролеті́в по ха́ті сільний ві́тер, відчині́лися двéрі. І там, де лежа́в паніч, нічо́го не лиши́лося. Війшов

ба́тько на подві́р'я, подиві́вся на ву́лицю — нема́є па́нського застúпника. Ра́птом побáчив, що над горóю стої́ть висóкий чортополóх.

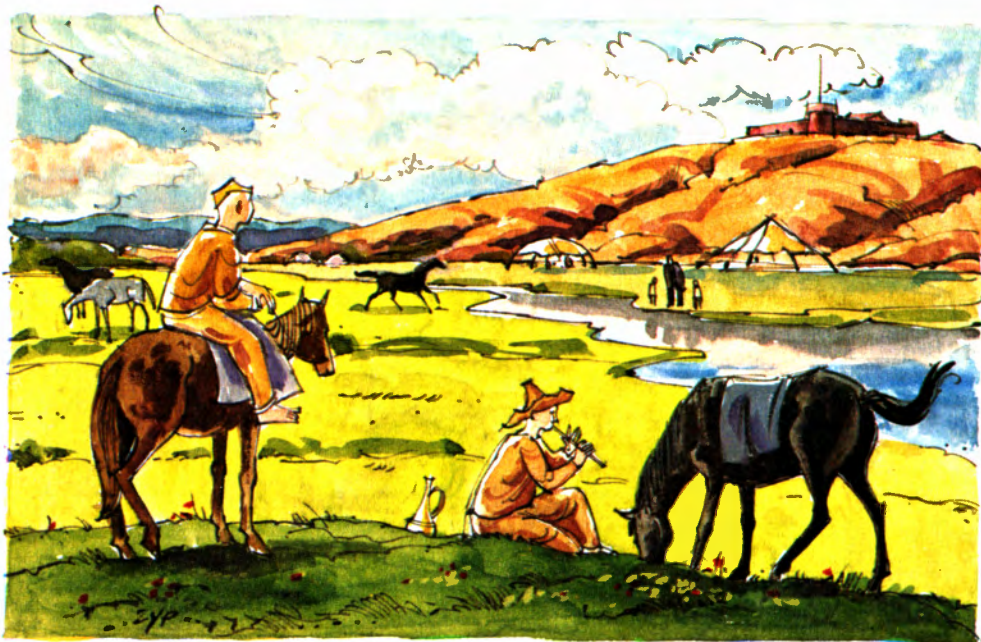
Дóвго шука́в пан свогó ві́рного застúпника, але́ та́кі не знайшо́в. Пропáв застúпник, náче корóва язикóм злизáла.

Від то́го ча́су ба́тько вже не сварі́в свогó Тарáса, не гнав на ву́лицю з хлóпцями ба́витись. А коли́ вмира́в, заклі́кав своі́х дітéй, щоб поді́лити свій малій ма́єток. Усі́м щось дав, ті́льки Тарáсові — нічо́го!

Подиві́вся сúмно Григóрій Шевчénко на свогó сína, Тарáса, погла́див руко́ю по голові́ й сказа́в:

— Нічо́го тобі́, Тарáсе, не даю́. Знаю́, ти не потребу́єш могó ма́єтку. Тобі́ віпала до́ля не зéмлю орати́, а з панáми борóтись. Відплаті́ їм, сínu, за на́ші му́ки.

За Анто́ном Лото́цьким

МАЛІ ДРУЗІ ДЯДЬКА ТАРАСА

Далéко на схід від України по степу мандрували різні люди. Вони жили в шатрах, що натягали в тому місці, де на короткий час зупинялися. Таких людей називають кочовиками. Кажуть, що вони кочують.

Коли трава в степу жовкла і степ уже не зеленів, кочовики вибирали місце над

річкою. Вітер навівав там великі гори піску. Не було там ні гаїв, ні лісів. Тільки де-не-де над водою росли лози.

Жилі там киргизькі діти: хлопчик Тангіз і дівчинка Кайса. Разом із татом і мамою вони кочували по степу з невеликим табуном коней.

З ранку до вечора діти бігали між піщаними горами (горами з піску), ховалися, шукали камінчиків на березі річки, а коли тато дозволяв, сиділи на коників і швидко їхали назустріч вітрові, весело гукали, сміялися, кричали.

Коли вечоріло, діти поверталися до шатра спати. Мама подавала їм вечерю: куміс (кобляче молоко) і коржики, що сама пекла. І хоч бідне було життя цих дітей, вони були щасливі коло своїх батьків у широкому, вільному степу.

Але одного вечора прибігли вони до мами і сказали:

— Ма́мо, ма́мо, недалéко від нас живу́ть якісь лю́ди. У них вели́ка ха́та. Навко́ло, навко́ло валі́, а по них хóдить якийсь дядько з рушніцею. Хто живе́ в тій ха́ті? Ми хоті́ли б уві́йти й подиві́тися.

Ма́ти відповіла́:

— То форте́ця, ді́ти. Там трима́ють таких люде́й, що щось пога́не зробі́ли. Ви краще́ не підхо́дьте бли́зько.

— Е, ні, ма́мо, не всі́ там пога́ні, — сказа́в Тангі́з. — Я ба́чив там одно́го чолові́ка. Він сиді́в на валу́. Я схова́вся в бур'яні́ й диві́вся, що він робі́в. Він, ма́бу́ть, хво́рий був, бо так помалу́ йшов. Тоді́ сі́в, огля́нувся навко́ло, ві́тягнув оліве́ць і папі́р і поча́в писати́. Пі́ше, а з очей сльо́зи пливу́ть, обі́тре їх та й зно́ву пі́ше. Хто б то мі́г бу́ти? — закінчи́в хло́пець.

— А мо́же він був голо́дний? —

додала Кайса. — Знаєш, що? Наступного разу, як ми його побачимо, то запитємо, чого він плаче. А якби ви, мамо, дали нам тріхи кумісу та хліба, то ми б йому віднесли.

Мати задумалася.

— Хто його знає, діточки, все може бути. Кажуть, що до фортеці привозять невинних людей. Нікого вони не вбивали, нічого вони не крали, тільки царі ними незадоволені. Може той в'язень нічого злого не зробив, але... Краще не ходіть туди, щоб якої біди не сталося, — сказала вона.

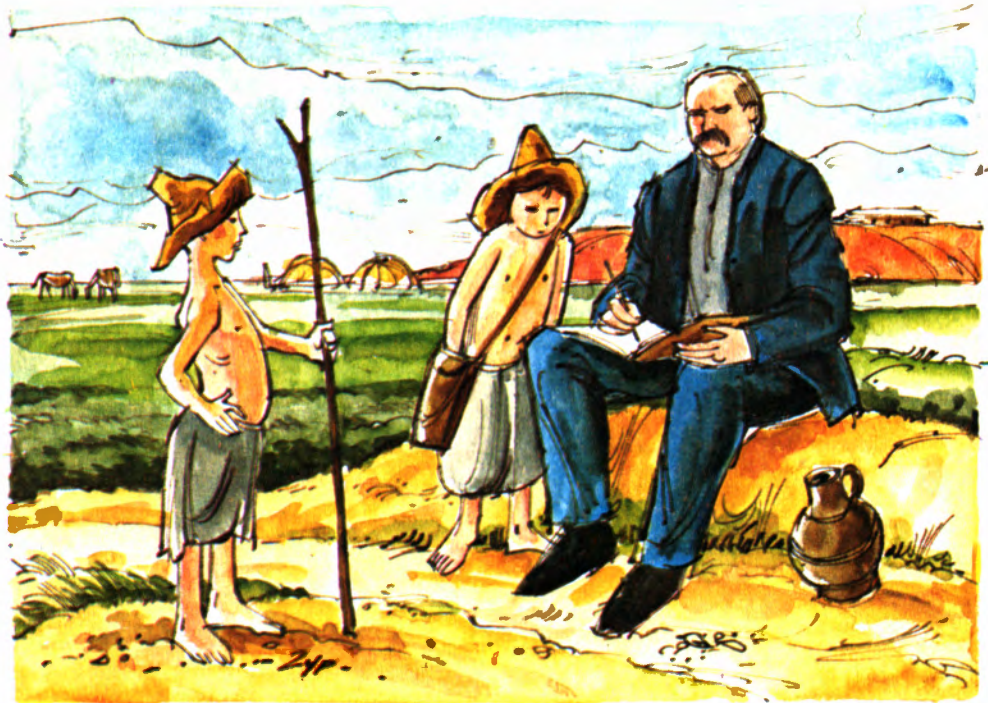
Але малий Тангіз не міг забути. Наступного ранку, ледве зійшло сонце, він уже був на тому самому місці. Але нікого там не побачив. В'язень не прийшов. Маленька Кайса підбігла до Тангіза й потягнула його за рукав:

— Ході, Тангізе, бачиш він не

прийшов. Ходімо до річки! Я там знайшла гáрні камінці.

Тангіз неохоче покинув своє місце й пішов із Кáйсою. Але як він хотів ще раз побáчити того чоловіка, що так плакав, коли сидів на камені!

Минув тиждень. Кілька разів прибігали діти на те саме місце, але такі нікого там не бáчили. У неділю, по обіді, коли батькі лягли відпочити в холодóчку коло шатра, діти пішли понад річкою до горі. Вони дуже любили дивітися з горі на степ, як вилáся дорóга далéко, далéко... Швídко почали вони бiгти на гóру й раптом зупинілися. На камені пéред ними сидів той самий чоловік, що так їх цікавив! Він не бáчив дітей. Він дивівся на захід, куді вилáся дорóга. Уста його тiхо ворушілися, нiби він молiвся. Пóтим він помалéньку встав і вiтягнув малéньку книжку та олівець.

Ра́птом він ніби зляка́вся чо́гось, бо завва́жив дві па́ри ма́леньких блиску́чих оченя́т, що пі́льно диві́лися на ньо́го.

По́тім він усміхну́вся до діте́й і промо́вив:

— Ой, як ви ме́не наляка́ли, ма́ленькі! Я поду́мав, що то вартовий пришо́в по ме́не... Добрі́вечір вам! Зві́дки ви тут узя́лися?

Хоч чоловік розмовляв не їхньою мовою, Тангіз тріхи розумів його. Він підійшов ближче до чоловіка й почав говорити, добираючи слова, так як його тато, коли зустрічався з людьми, що прибували до них купувати коні.

— Ми живемо в шатрі недалеко звідси. Сьогодні неділя, ми йдемо на гору, подивіться. А ти хто такий? Ти з фортеці?

— Так, я з фортеці... — відповів чоловік.

— Ааа... чого ти там? І... чому в тебе це? — і Тангіз показав на сліди кайданів на руках чоловіка.

— Ти... злодій? — додала й собі Кайса.

Чоловік зідхнув:

— Ні, мої любі, я не злодій, я нічого поганого не робив, але так вийшло...

— Чому, чому? Скажіть нам,

дядечку, — просів Тангіз.

— Як віростете, тоді зрозумієте. Я тут тому, що дуже люблю свій рідний край і волю.., — сказав тихо чоловік.

Незабаром, ніби відкидаючи все сумне, він усміхнувся і сказав:

— Я радий, що зустрінув вас. Приходьте кожної неділі сюди. Лише в неділю я можу виходити з фортеці. Будемо гратися, а тоді може я вас намалюю...

— Як то намалюєте? — здивовано запитала Кайса.

— Хіба ти не бачила, як малюють людей? Пам'ятаєш, у того пана, якому відвозили ми куміс? У нього є малюнки, — відповів їй Тангіз.

Тим часом у фортеці засурмили. Чоловік швидко встав і побіг до фортеці.

Від того часу кожної неділі Тангіз і Кайса ходили на гору або на валі фортеці

до свого нового друга. Вони дуже полюбіли його. Він був добрий, співав гарних пісень і навчив їх гратися в різні цікаві гри. Він казав їм, що як був малій, то завжди так грався зі своїми друзями — пастушками, що пасли ягнята за селом. Часом він ставив їх перед собою, або казав їм сидати, й тоді малював їх на папері. Для Тангіза намалював польового ховрашка й коня, а для Кайси — гарного метелика, якого вона зловила на квітці. Кожної неділі матері передавала для дядька Тараса — так він казав себе називати — глечик кумісу і свіжого пшеничного коржя.

Так минали тижні. Діти дізналися, що їхній друг, Тарас Шевченко, — маляр і поет.

— Такий добрий дядько, той Тарас. І чому він у неволі? Чого йому не можна їхати до свого краю? — часто питали

діти матері.

А матері лише сумно хитала головою:

— Не знаю, мої любі. Віростете, самі дізнаєтесь.

Прийшла осінь. Діти вже рідше відвідували дядька Тараса. Та й він рідше виходив із фортеці. Бідний захворів...

Незабаром батьки Кайси й Тангіза мусили мандрувати далі, бо вже коні не мали досить траві. Вони поїхали кудись на південь. Ніколи вже більше не бачили діти свого друга, але вони не забували його аж до смерті.

За Ніною Наркевич

СИРІТКА

Особи:

Петрo

Ивась

Василь

Семён

Гáля

Олесья-сирітка

Олénка

Кілька дітей

(Велікдень. Горoд. Лівoруч хáта. Прoсто вiхiд на вóлицю. Правoруч солoма. Ясне весняне сoнечко. Здалéка чути дзвoни. Нiкoгo немáє на сцéни. Здалéка чути, як спiвáють дiти „Ревé та стoгне Днiпр ширoкий”. Чути гoмiн. Спiв уривáється. Вiгуки: „Васiлю! Агoв - гов - го!.. Хлoпцi!” „Чoгo?” „Гáйда до дiядька Микiти!” Вiгуки чути ближче: „А як вiн вiжне?” „Не бiйсь.” „Гáйда грáтися крашанкáми.” Гoмiн ужé близько. На сцéну вбiгáє Петрo.)

Ява I

Петро́ (вбігаючи): Сюді, хлопці!
Гукáйте на Гáлю. О тут і солóма!
(Підбігає й лягає на солóму.)

(За сценою: „Гáлю! Олénко! Ходіть із на́ми!” „Чека́й!” „Та ну бо, не штовха́й!”)

Ява II

(На сцену вбігає гуртóк дітeй.)

Всі: О, він уже лежить! — Бáчили тако́го пáна? Диві́ться! (сміх)

Васі́ль (хапається за кишéні): Алé чека́йте... Крашанкі подуші́в! (Усі́ смію́ться, дівля́ться на Васи́ля.)

Гáля: Ну, годі вже! Як ба́витися, то ба́витися. Хто почина́є?

Всі: Я! Ні, я! А от я! Я! Я!

Петро́ (підходить до дітeй): Е, ні!

Спёршу числімо, кому́ починáти.

Дéхто з дітéй: Чіслити! Чіслити!

Гáля: А хто бúде чіслити?

Петрó: Та хтонéбуť, хоч і ти!

Гáля: Дóбре! Ну, ставáйте! *(починáє чіслити)*. Один, два, три...

Котíлася тóрба

З вели́кого гóрба,

А в тій тóрбі

Хліб-паляні́ця;

Кому́ доведéться,

Той бúде жмурі́ться.

(Припадає на Іва́ся. Почина́ють готува́ти горбо́к. За сце́ною зда́лека чу́ти, як хтось співа́є „Садо́к вишне́вий ко́ло ха́ти”. Дéхто прислуха́ється.)

Оле́нка *(прислуха́ючись)*: Оле́ся куді́сь мандрúє. Це її го́лос.

Васі́ль: От, ще щось придúмай. А де ж вона́ ві́зьме крашано́к. У не́ї, ма́буť, нема́є.

Олénка: Ну, то що! Ми дамó їй кiлька крашанóк.

Петрó: Так. Поклiчемо Олéсю. Я такóж дам їй крашанóк. Та ж сьогóднi свiято. А вона, мабуть, ще й не їла нiчóго.

Дiти (*погóджуючись*): Дóбре! Дóбре! Хай побiжiть хтось по Олéсю!

Гiля (*бiжучi до вóлицi*): Я поклiчу! Алé без мéне не починайте! (*Продóвжують готувáтися до гри, дéхто лягáє на солóму.*)

Ивiсь: А де ж Семén? Я бiчив йогó вранцi... Такé повáжне, такé пiшне! Хóдить у новiй сiвiй шапцi.

Петрó: А й справдi. Чогó ж це немаé Семéна? Мóже не пустiли?

Олénка: Не журiться! Вiн прiйде! Прiйде! Подумайте, цяця якá!

(*Усi посiдали на солóми. Дéхто готуé горбóк для гри, iншi починають качáтися*

по солóмі. Перекида́ються солóмою.
Чу́ти ві́гуки: „Та не пусту́й!” „Лиши́!”
„Ой, прóсто за ко́мір!” Сміх.)

Ява III

(Вбігає Га́ля й тя́гне за ру́ку Оле́сю.
Оле́ся несмі́ливо упира́ється. Оле́ся
одя́гнена дуже́ бідно. На голо́ві подéрта
хусті́на. Вона́ бо́са.)

Оле́ся: Та, ну! Та чека́й! Га́лю, не тягні́! Я сама́ піду́!

Оле́нка (*встає*): Йди, Оле́сю, бу́демо ба́витися ра́зом. (*Підхо́дить до Оле́сі, дає їй кі́лька крашано́к.*) Це тобі́.

Петро́: Ану́, хто бу́де почи́нати?

Голосі́: Іва́сь! Іва́сь!

Петро́: До́бре, почи́наймо! Да́йте до́рогу. Ну, коті́, Іва́сику. (*Почи́нають ба́витися — ко́тять крашанкі́.*)

(*Оле́ся сі́ла на соло́мі. Зажу́рена. Перебира́є соломи́нки, по́тім підхо́дить до діте́й.*)

Петро́: А тепе́р тво́я черга́, Оле́сю! Коті́ крашанку. (*Де́хто дає Оле́сі крашанкі́.*)

Іва́сь та Петро́: Ось так! О, до́бре! Диві́ться, як бага́то вці́лила.

Васі́ль: Уже́ до́сить! У щось і́нше гра́ймося.

Га́ля (*відохо́дить від гу́рту*): Та й

справді, краще в щось інше гратися.

Голосі: Може в „Гусей”. Ні, у „Золоті ворота”. Ні, ні, в „Танці”. У „Веснянку”. *(Підхоплюють.)* У „Веснянку”, у „Веснянку”... *(п'раами р'блять місто́к.)*

Петро́: Ну, яка ж то „Веснянка” буде, коли нас небагато. Ні, краще вже гратися у „Пташійнку” чи щось інше.

Га́ля: Так, справді нас небагато, то як будемо гратися у „Веснянку”?

Оле́нка *(стає посере́дині)*: Ну, а я буду „пташечкою”. Починайте!

Всі *(без Оле́сі, яка стоїть збо́ку, співа́ють і почина́ють ба́витися)*:

Ми пташечку ізлови́ли,

Навкру́г неї обступі́ли.

Ой, пташечко, чо́го ту́жиш?

Бері́ то́го, ко́го лю́биш.

(Підча́с забáви з ву́лиці у двір пова́жною ходо́ю вхо́дить Семён. Він до́бре одягнутий, у новій сі́вій ша́пці.)

Ява IV

Голосі́ (*побáчивши Семéна*): Семéн, Семéн іде... — Йди сюді; б́удемо бáвитися, Семéне! Фу-у-у! Який чудóвий і велі́чний він сьогóдні!

Семéн (*малéнький хлóпець, повáжно наблі́жується до ѓурту, скі́нувши ша́пку*): Христóс воскрés!

Всі: Воі́стину воскрés! (*обступáють Семéна.*)

Дéкто з ѓурту: Чогó ти спізнівся? Ти ж казáв, що б́удеш крашанкі́ коті́ти. Де ти був, Семéне? Мóже з дóму не пуска́ли?..

Семéн (*обра́жено, а пóтім хва́литься*): Ні, ні!.. Я на дзвіні́ці був... дзвоні́в...

Дéкто: Дзвоні́в?..

Петрó: От хвалькó! Диві́ться, а ша́пка якá в ньóго! Новá!

Га́ля: А й справді!

Семён *(показує й сам хвалиться)*: Це мені́ батько купів!

Васіль: Ану́, дай, хай я огляну її зблізька *(тягне до себе шапку)*. Мо́жна одягну́ти?

Семён: Мо́жна. *(Васіль одягає. Потім, перекрутившись, віддає Семёнові.)*

Га́ля: А мені́ сорóчечку поші́ли.

Оле́нка: А мені́ стрі́чку купі́ли.

Однá дівчинка: А мені́ стрі́чку тако́ж.

Петро́ *(з повагою)*: Ге! А мені́ купі́ли шкіряні́ чобі́ткі! О! *(Виставляє ногу. Всі оглядають. Оле́нка ніжче нахили́лася, потім хапа́є за ногу й тягне. Петро́ па́дає на солóму. Сміх.)*

Іва́сь: А мені́ сві́тку зробі́ли.

Се́ред діте́й: Мені́ ма́ти купі́ла! Мені́ батько́ купів. Мені́ хре́щена ма́ти сукóночку ви́шила...

(Дехто лягає на солóму. Їнші бавляться. Побравшиись за рúки, пританцьóвуюють. Помáлу рóблять кóло. Хтось починáє співáти „Подольáночку”. Починáють бáвитися. *Всерéдині Гáля. Колí трéба вибирáти, вонá вибирáє Олéсю, що стоїть пóза кóлом невесéла.)*

Гáля: Я вибирáю Олéсю! Йди до кóла, Олéсю!

Олéся (вхóдить до кóла; пéред тим, як почалí забáву, знóву всмíхáється вéсело): А я в попá обідала!..

(завіса)

За Т. Шевчénком

На Великдень, на солóмі
Прóти сóнця, дíти
Гра́лись собі крашанка́ми
Та й ста́ли хвалі́тись
Обно́вами. То́му к святка́м
З ліштвою поші́ли
Сорóчечку. А тій стьо́жку,
Тій стрі́чку купі́ли.
Ко́му ша́почку смуше́ву.
Чобі́ткі шкапо́ві,
Ко́му сві́тку. О́дна ті́льки
Сиді́ть без обно́ви
Сирі́точка, рученя́та
Сховáвши в рука́ва.
— Мені́ ма́ти купува́ла.
— Мені́ ба́тько справив.
— А мені́ хре́щена ма́ти
Ліштву пришивáла.
— А я в по́па обі́дала, —
Сирі́тка сказа́ла.

Тарас Шевченко

КАЛІНА

Зацвіла́ в доли́ні	І защебетала́...
Черво́на калі́на,	Почу́ла дівчи́на
Ніби засмія́лась	І в бі́лій свиті́ні
Дівчина-дити́на.	З біле́нької ха́ти
Любо, лю́бо ста́ло,	Вийшла погуля́ти
Пта́шечка зраді́ла	У гай на доли́ну.

Тарас Шевченко

УЧІТЕСЯ!

Учі́тесь, браті́ мої́,
Дума́йте, чита́йте,
І чужо́го навча́йтесь,
Свого́ не цура́йтесь.

Бо, хто ма́тір забува́є,
Того́ Бог кара́є,
Чужі́ люди цура́ються,
В ха́ту не пуска́ють.

Тарас Шевченко

ГАМАЛІЯ

Наш отáман Гамалія,
Отáман завзятий
Зібрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти, —
По морю гуляти,
Слави добувати,
Із турецької неволі
Братів визволяти.

Ой, приїхав Гамалія
Аж у ту Скута́ру, —
Сидя́ть браті́-запоро́жці,
Дожида́ють ка́ри.
Ой, як кри́кнув Гамалі́я:
„Браті́! Бу́дем жи́ти, —
Бу́дем жи́ти, вино́ пи́ти,
Янича́ра би́ти,
А курені́ килима́ми,
Оксами́том кри́ти!”
Виліта́ли запоро́жці
На лан жи́то жа́ти;
Жи́то жа́ли, в ко́пи кла́ли,
Гурто́м заспи́вали:
„Сла́ва тобі́, Гамалі́ю,
На весь сві́т вели́кий, —
На весь сві́т вели́кий, —
На всю Украї́ну,
Що не дав ти товари́ству
Зги́нуть на чужи́ні!”

Тарас Шевче́нко

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Тече вода з-під явора
Яром на долину,
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горію,
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка впливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Тарас Шевченко

ВЕЧІР

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучі дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерять подає,
А матері хоче научати,
Та соловейко не дає.

Поклала матері коло хати
Маленьких діточок своїх,
Самá заснула коло їх,
Затіхло все... Тільки дівчата
Та соловейко не затіх.

Тарас Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛÓ

Селó на на́шій Україні —
Ненáче пíсанка: селó
Зелéним гáєм порослó,
Цвітúть садí, біліють хатí,
А на горí сто́ять палáти,
Ненáче дíво. А кругóm
Широколістíї топóлі,
А там і ліс, і ліс, і пóле,
І сíні гóри над Дніпрóm.
Сам Бог витáє над селóm.

Тарáс Шевчénко

ДУМИ МОЇ, ДУМИ (Уривок)

Думи мої, думи мої,
Ліхо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумніми рядами?..
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пиліну?
Чом вас ліхо не приспало,
Як своєю дитину?..

Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти!
Вироста́в вас, догляда́в вас, —
Де ж мені вас діти?
В Україну ідіть, діти,
В нашу Україну,
Попідтінню сиротами,
А я — тут загіну.

Там найдете щіре сэрце
І слóво ласкáве,
Там найдете щіру правду,
А ще, мóже, й слáву...
Привіта́й же, моя ненько,
Моя Україно,
Моїх діток нерозумних,
Як свою дитину.

Тарас Шевченко

ВСТАЛА ВЕСНА

Встала весна, чорну зéмлю
Сонну розбуділа,
Уквітчала її рястом,
Барвінком укріла.

І на полі жайворонок,
Соловэйко в гаї
Зéмлю, ўбрану весною,
Вранці зустрічають...

Тарас Шевченко

СВІТАЄ

...Світає,

Край неба палає,
Солов'їко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степі, лані мріють,
Між ярами, над ставами
В'єрби зеленіють.
Саді рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.
І все то те... вся країна
Повіта красою,
Зеленіє, вмивається
Ранньою росою,
Споконвіку вмивається,
Сонце зустрічає...

Тарас Шевченко

МЕНІ ОДНАКОВО

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні,
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені!

В неволі віріс між чужими
І, неоплаканий своїми,
В неволі плачучи умру
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій несвоїй землі.

І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: „Молись,
Молися, сину! За Вкраїну
Його замучили колісь”.

Мені однаково, чи буде
Той син молітися чи ні;
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені!

Тарас Шевченко

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могілі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,

Щоб лані широкоплі
І Дніпро, і кручі
Булó відно, булó чути,
Як реве ревучий!

Похова́йте та встава́йте,
Кайдáni порві́те,
І вражо́ю зло́ю крoв'ю
Во́лю окропі́те!

І мене́ в сім'ї вели́кій,
В сім'ї во́льній, но́вій,
Не забу́дьте пом'яну́ти
Незлі́м, ті́хим сло́вом.

Тарас Шевченко

ВІТЕР З ГАЄМ
РОЗМОВЛЯЄ
(Урївок)

Вітер з гаєм розмовляє,
Шепче з осокóю,
Пливé чóвен по Дуна́ю
Одін за водóю.
Пливé чóвен, воді́ пóвен —
Ніхтó не спиняє,
Мо́же б спинів рибáлонька,
Та й тогó немає.
Гойда́ється сюді-туди́,
Аж се́рденько мліє,
Без весéльця пливé собі́,
Куди́ вітер віє...
Віплив чóвен в сіне мо́ре,
А воно́ загра́ло, —
Погра́лися чо́рні хвілі́,
Та й скі́пок не ста́ло...

Тарас Шевчénко

ІВАН ФРАНКО 1856—1916

Іван Франко народився 15 серпня 1856 року недалеко від Карпат. Він був сином селянина-коваля. У Франків було четверо дітей. Крім найстаршого Івана, було два хлопці та одна дівчина, яка вмерла ще дитиною.

Дитячий вік Іван Франко провів на селі серед природи. Своє дитинство він описує в оповіданнях „Малій Мирон”, „Грицева шкільна наука”, „Мавка” та в інших.

В оповіданні „Малій Мирон” ми бачимо малого Мирона (Франка), про якого сусіди кажуть: — Якесь не такє, як лю́ди. Йде та розма́хує рука́ми, гово́рить щось сам до себе, візьме пру́тик... стина́є голо́вки з будя́ків та зі́лля”.

Тоді, коли його́ однолі́тки вмію́ть

рахувати до п'яти, семи, він начислює вже до чотиреста й більше. Рахує і за кожним числом ударяє прутом об землю.

Малій Мирон над усю любив багати по зелених луках, але річка, через яку з городу треба йти на пасовисько, його цікавила найбільше. Зайшовши між густі лістя, він цілими годинами любив там сидіти й роздумувати.

От задивився він на сонце. Таго казав, що сонце велике. Але він бачить, що воно мале. Певно в небі є дірка, крізь яку дивиться сонце.

— Ба, а як же воно? Сходить, там дірка мала; заходить — і там дірка. Хіба ж дірка разом із сонцем по небі ходить?

А річка також стала для нього загадкою. Багато разів переходив він через річку, та й нічого, а тепер він побачив глибоку, без дна, синю воду замість камінчиків, які звичайно було

відно на дні річки. Він тоді ще не знав, що це небо з води всміхається до нього.

Роздумуючи, він зрозумів, що очима він бачить, вухами чує кудкудакання курей, а пальцями (якщо затикає ними вуха) чує шум. Коли він розказував про це старшим, ті сміялися з нього.

На шостому році життя батько віддав Івана до школи в сусідньому селі. Там жив його дядько Павло, що був письменний, і допомагав йому вчитися. За два роки в тій школі Іван навчився читати й писати по-українському, по-німецькому й по-французькому.

Франко дуже любив читати і знав Шевченкового *Кобзаря* напам'ять. Коли йому було вже вісім років, тоді помер його батько. Мати вийшла заміж удруге і хлопець мав вітчима. Ціле своє життя він гарно його згадував.

З допомогою вітчима Франко перейшов до гімназії, де дуже добре вчився. Ще там він почав складати віршики, писати оповідання і збирати народні пісні. З гімназії перейшов він до університету у Львові, де багато писав — його твори виходили друком.

Франко був також редактором університетської газети у Львові. Не все, що писала газета, подобалося іншим. Франка, з його помічниками, засудили. По виході з тюрми, або в'язниці, Франко хотів закінчити навчання й виїхав до Відня в Австрії.

З Відня повернувся він до Львова як доктор філософії. Професорська колегія вибрала його на професора Львівського університету, але міністерство не погодилося з цим, бо Франка аж три рази судили.

Франко багато писав. Крім наукових

праць, є в нього вірші, оповідання й повісті. Є також твори для дітей.

Франко помёр 28-го травня 1916-го року.

Ксєня Турко

ГРІЦЕВА ШКІЛЬНА НАУКА

Почалася наука. Учитель говорів щось, показував якісь дощечки, що на них були понамальовані якісь гачкі та стовпі. Хлопці час від часу кричали щось, як учитель показував нову дощечку, а Гриць нічого того не розумів. Він навіть не зважав на вчителя. Дуже смішними видались йому хлопці, що сиділи довкола нього. Один довбав пальцем у носі, другий ззаду хотів усадити невеличке стебло Грицеві в вухо, третій довгий час мікав ниткі зі свого старого каптанá і вже перед ним лежала їх ціла купа.

— Нášо ти мiкаєш? — спитáв
Гриць.

— Бúду вдóма з бовщém їсти, —
вiдповiв шепеляво хлóпець, i Гриць дóвгий
час дúмав над тим, чи чáсом вiн йогó не
здурiв.

— Алé бо ти, Грiцю, небóже, нiчого
не вважáєш, — крiкнув на ньóго вчiтель

і покрутів його за вухо так, що Гріцеві аж сльози стали в очах. Гриць так перелякався, що довгий час не тільки не міг уважати, але й зовсім про світ не пам'ятав. Коли нарешті спам'ятався, хлопці вже починали читати складі на табличках, які розкладав і складав учитель. Вони невідомо, по сто разів, співучими голосами повторювали: „А-ба-ба га-ла-ма-га”. Гріцеві, не знати чому, дуже це сподобалося, і він почав своїм пискливим голосом наввипередки кричати: „А баба галамага”. Учитель уже готов був його визнати дуже пильним і спосібним хлопком, але хотів ще ліпше переконатися і переставив букви. Він виставив перед учнями букви „баба”, але Гриць, не дивлячись на них, а тільки на вчителя, тонким співучим голосом крикнув: „Галамага”. Всі засміялися, тільки Гриць, здивований, знову сказав до свого

сусіда: „Цому не клицїс, галамага?” Аж тоді бідолáха спам’ятáвся, коли вчитель потягнув його різкою по плéчах за те, що не пам’ятáє.

— Ну, а чо́го там тебе́ у шко́лі навчи́ли? — спита́в ба́тько, коли Гриць опі́вдні поверну́вся до́ому.

— Ми вчи́лися „а ба́ба галама́га”, — відпові́в Гриць.

— І ти вмів? — запита́в ба́тько, не вхо́дячи в те, що це за така́ дівна нау́ка.

— Тазé вмів, — відпові́в Гриць.

— Ну, то справу́йся! — заохо́тив ба́тько, — як що тут у селі́ навчи́шся, то пі́деш до мі́ста до бі́льшої шко́ли, а по́тім ви́йдеш на попа́. Жі́нко, а да́й-но йому́ ї́сти.

— Ба, — відпові́в Гриць.

* * *

Минув рік. Блискучі надії батька на Грицеву будучину давно розвіялись. Учитель прямо йому сказав, що Гриць — „туман вісімнадцятий”, що ліпше зробіть, коли забере його додому і заставить гуси пасти. І справді, по році шкільної науки Гриць вертався додому такий мудрий, яким був раніше. Справді, „а баба галамага” він вівчив докладно напам'ять і не раз навіть у сні з уст його вилітало це дівне слово, але далі поза те слово Гриць у науці не зробив поступу. Букви якось мішалися перед його очима, і він ніколи не міг упізнати, котра „Ш”, а котра „Г”, котре „люди”, а котре „місліте”. Про читання вже й не говорити. Чи причина була в тому, що Гриць мав таку слабу пам'ять, чи в тому, що вчитель так погано вчив, цього не знати. Тільки певно, що крім Гриця таких „туманів вісімнадцятих” між

тогорічними школярами було вісімнадцять на тридцять, і всі вони підчас того шкільного року робили блискучі надії, як то буде гárно, коли будуть вони вільні від щоденних різок, биття поза вуха, штурханців та „пац” і як покажуться знов у півному блиску своєї поваги на пасовіщі.

А вже хто як хто, а Гриць напевно найбільше і найчастіше про те думав. Проклятий буквар, що його він за час цілорічної праці над науковим питанням пошарпав тріхи не на січку, „а баба галамага” і вчительські захо́ти до науки так набридли йому, що він аж схуд і поблід, і ходив увесь час, мов сновіда. Нарешті змілувався Бог і послав місяць липень, і змілувався батько та сказав одного ранку:

— Гріцю!

— Га? — сказав Гриць.

— Від ніні вже не підеш до школи.

— Ба! — сказав Гриць.

— Здіймі чоботи, капелюх і ремень, треба сховати на неділю, а тепер підпережися лічком, візьмі лупку на голову та й жení гуси пасти.

— Ба! — сказав радісно Гриць.

* * *

Гуси, звичайно, дурні гуси і цим разом не знали про радісну зміну, яка їх чекала. Протягом цілого року Грицевої науки їх пас малій сусідський хлопчик Лучка, що звичайно тільки й робив на пасовіську те, що копав ямки, ліпив паски з болота та пересипався порохом. Про гусей він зовсім не дбав і вони ходили там, де не повинні, а їх проганяли й били. Кілька разів того року падало на них нещастя. П'ять

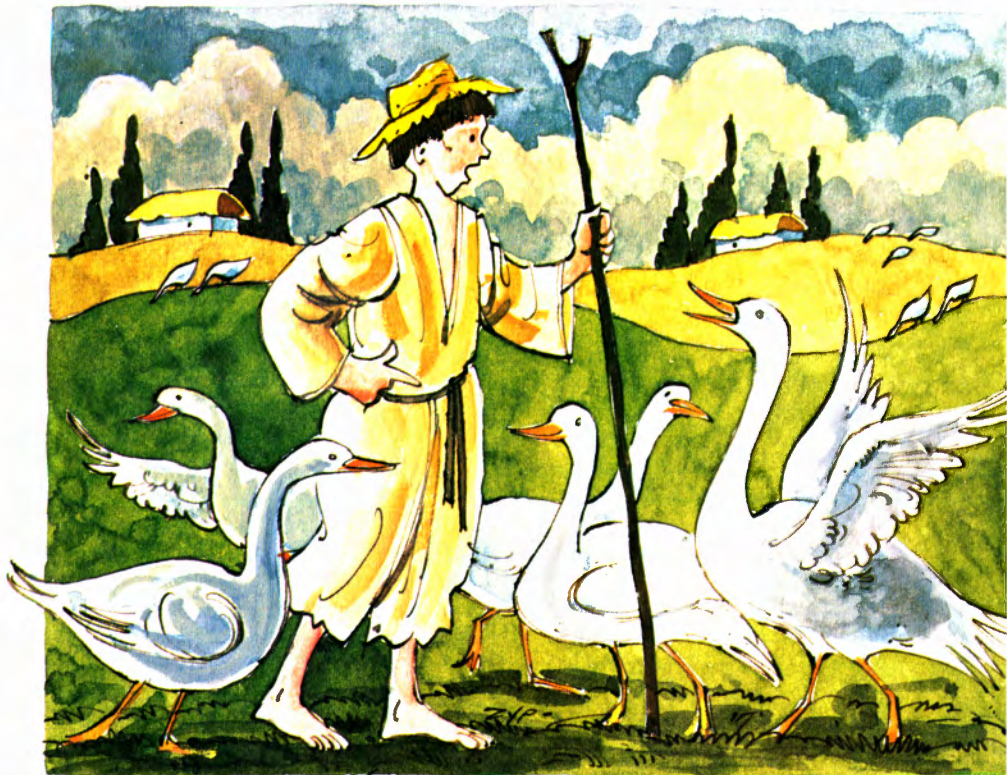
молодїх гусакїв десь пропáли, стару́ гуску забїв сусїд, бо зробїли йому́ шкоду, одно́го гусакá забїв яструб. Але протé чередá булá бїльша, нїж торїк. Дякувати бїлому гусакóви і сїрїй гусци́ та ще двом чи трьом молодїм її дóнькам, чередá цьогó рóку мала бїльш як сóрок штук.

Коли́ Гриць появил́ся мїж нїми з прўтом, зна́ком своєї́ влáди, зразу́ всі óчи зверну́лися на ньóго, і тїльки одїн нїмїючий сик здивува́ння булó чу́ти. Але нї бїлий гусак, áнї сїра гуска не забу́ли ще свогó колишнього́ дóброго пáстиря і швїдко пригада́ли собї́ йогó. З голоснїми вїкриками́ рáдости і трéпотом крил вонї́ кїнулися до ньóго.

— Де-де-де-де? — цокотїла сїра гуска.

— Аджé в школі́ був, — відказáв гóрдо Гриць.

— Ов! Ов! Ов! — дивува́вся бїлий гусак.

— Не віриш, дурню! — крикнув на нього Гриць і вдарив його прúтом.

— А сьо-сьо-сьо? А сьо-сьо-сьо? — шепотіли, громадячись коло нього інші гúси.

— То ніби чо́го я навчівсь? — формулював їхнє питáння Гриць.

— Сьо-сьо-сьо-сьо? — дзьоботіли гúси.

— А ба́ба галама́га! — відпові́в
Гриць.

Знов сик здивува́ння, немóв ні одна́ з тих со́рок гу́сячих голі́в не могла́ зрозумі́ти тако́ї глибо́кої му́дрости. Гриць сто́яв го́рдий, недося́жний. Аж на́решті бі́лий гуса́к здо́бувся на сло́во.

— А ба́ба галама́га! А ба́ба галама́га! — скрі́кнув він сво́ім дзві́нкім го́лосом, ви́прямивши́ся, підні́сши ви́соко го́лову і трі́почу́чи крі́лами. А по́тім оберну́вся до Грі́ця й до́дав, на́че для то́го, що́б ще бі́льше присоро́мити.

— А кши, а кши!

Гриць бу́в зла́маний, засоро́млений. Гуса́к відрáзу пере́йня́в і повто́рив ту му́дрість, що́ ко́штувала́ йому́ рік нау́ки!

— Чо́му вони́ його́ до шко́ли не дава́ли? — подума́в собі́ Гриць і погна́в гу́си на пасові́сько.

За Іва́ном Франко́м

КАЗКА ПРО ДІДОВУ РІПКУ

Був собі дід Андрúшка, а в ньóго — ба́ба Мару́шка, а в ба́би — дóнечка Мíнка, а в дочкі́ — собáчка Фíнка, а в собáчки — кiця Варвáрка, а в кiці́ — Мiшка Сiромáнка.

Раз навесні́ взяв дід лопáту й мотiку, скопáв у горóді грáдку невели́ку. Гнóю трóхи наносiв, грабелькáми підгромáдив, зробiв пáльцем дiрку та й посадiв рiпку.]

Працювáв дід не мáрно — зiйшла рiпка гáрно. Щоднiя ходiв дід у горóд, набрáвши водi пóвний рот. Свою́ рiпку поливáв, iй до життiя охóти додавáв.

Рослá дiдова рiпка, рослá! Зрáзу такá, як мiшка булá; пóтiм, як кулáк, пóтiм, як бурiяк, пóтiм, як два, а на óсiнь стáла такá, як дiдова голóвá.

Радiє дід, не знáє, де стáти. „Час, — кáже, — нáшу рiпку рвáти!” Пiшóв

він на горód — гуп-гуп! Узяв дід рíпку за зелéний чуб: тягне рука́ми, упéрся нога́ми — му́чився дід увéсь день, а рíпка сидіть у землі́, як пень.

Клі́че дід ба́бу Мару́шку: „Ході́, бабу́сю, не лежі́, мені́ рíпку ві́рвати помо́жі!”

Пішли́ вони́ на горód — гуп-гуп! Узяв дід рíпку за чуб, ба́ба ді́да — за плечé. Тягну́ть — аж пі́т течé. Прому́чили́сь увéсь день, а рíпка сидіть у землі́, як пень.

Клі́че ба́ба дочку́ Мíнку: „Ході́, до́ню, не лежі́, нам рíпку ві́рвати помо́жі!”

Пішли́ вони́ на горód — гуп-гуп! Узяв дід рíпку за чуб, ба́ба ді́да — за сорóчку, дочка́ ба́бу — за торóчку. Тягну́ть рука́ми, упира́ються нога́ми. Прому́чили́сь увéсь день, а рíпка сидіть у землі́, як пень.

Кліче дочка собачку Фінку: „Ході, Фіночко, не біжи, нам ріпку вірвати поможи!”

Пішли вони на горід — гуп-гуп! Узів дід ріпку за чуб, баба діда — за сорочку, дочка бабу — за торочку, собачка дочку — за спідничку. Тягнуть руками, упираються ногами. Промучились увесь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кліче собачка кіцю Варварку: „Ході, Варварочко, не лежи, нам ріпку вірвати поможи!”

Пішли вони на горід — гуп-гуп! Узів дід ріпку за чуб, баба діда — за сорочку, дочка бабу — за торочку, собачка дочку — за спідничку, кіця собачку — за хвістик. Тягнуть і руками, і зубами, упираються ногами. Промучились увесь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кліче кіця мішку Сіроманку: „Ході, Сіроманочко, не біжи, нам ріпку вірвати поможі!”

Пішли вони на горід — гуп-гуп!
Узяв дід ріпку за чуб, баба діда — за сорочку,
дочка бабу — за торочку,
собачка дочку — за спідничку, кіця собачку — за хвостик,
мішка кіцю — за лапку. Як потяглі, як потяглі — та й

покотілися.

Упала ріпка на діда Андрюшку, дід — на бабу Марушку, баба — на дочку Мінку, дочка — на собачку Фінку, собачка — на кіцю Варварку, а мішка — шусть! У шпарку.

Іван Франко

МУРКО́ Й БУРКО́

Був собі в одного́ господа́ря кіт Мурко́, а в друго́го пес Бурко́. Хоч кіт і пес звича́йно не лю́блять оди́н одного́, та Мурко́ з Бурко́м були́ зма́лку вели́кі прия́телі.

Одно́го́ ра́зу, са́ме в жнива́, коли́ всі з до́му пішли́ в по́ле, бі́дний Мурко́ ходи́в голо́дний по подві́р'ю й дуже жа́лібно муркоті́в. Господи́ня, йдучи́ вранці́ в по́ле, забу́ла да́ти йому́ їсти. Бі́дний кіт му́сив терпі́ти аж до ве́чора.

До лісу далéко йти, а горóбчиків не чути ніяких. Що тут бідному Муркові робіти? А їсти хóчеться.

— Ей, — подумав він собі, — он там у сусіда на комóрі голубі. Я колись однім óком заглянув — у двох гніздах є молоді голуб'ята, такі ситі та гладкі, як подúшечки. От би мені дістати одне голуб'ятко! Та ба, Бурко по подвір'ю хóдить і добро стереже. Хоч ми з ним і пріятели, але я добре знаю, що на комóру він мене не пúстить. Немá чо́го й говоріти з ним про це.

Але гóлод — не жарт. Муркові докучав порóжній живіт. Тоді він почав думати, як би то обдуріти Бурка і спровадити його геть із подвір'я. При голóднім животі шві́дко думкі йдуть до голові. Чéрез деякий час Мурко біжить до Бурка, ніби з якоюсь дóброю новино́ю

— Слухай, Бурцю, — кричить
здалека. — Несу тобі добру вістку. Сидів
я за селом на високій ліпі, он там, при
дорозі. Сиджу собі, коли бачу, а з
сусіднього села біжить якийсь пес і несе
в зубах ковбасу... та таку довгу, що
обидва кінці аж по землі волочаться.
Приніс під ліпу, оглянувся навколо, чи
хто не бачить його, швидко викопав під
коренем глибоку яму, закопав ковбасу, ще
й каменем привалив, та й побіг. От такé
щастя! Я ледве всів на ліпі, так мені
запах у ніс ударив. Та що з того, не
міг я її з'їсти, бо камінь важкий, та й
глини наклів багато. Може б ти,
братику...

Ще Мурко не скінчив свого
оповідання, як Бурко зірвався на рівні
ноги і, як вітер, полетів за село під ліпу
ковбаси шукати. Він, бідний, також не
дуже наїдався. М'яса рідко й нюхав, а

ковбасá лишé у сні йомú снілася. А тут такé добрó під ліпою закóпане, ще й кáменем привáлене! Драпнúв Буркó так, що аж закурілося за ним. А Муркóві тогó тільки трéба булó. Він не трáтив чáсу і якнайшвídше вíскочив на комóру, вíбрав собі найтовстіше голуб'ятко, вхопív його в зúби та й гайдá з ним до своєї хати. Там він поклáv голуб'ятко пéред собо́ю та й почáv його їсти, радíсно мúркаючи.

Тим часом прибіг Бурко до ліпи, шукає, нюхає, копає — нема ні каменя, ані глини, а ковбаси й духу не чути. Вертається бідний додому та й біжить просто на Мурків двір, щоб пожалітися приятелеві, що той його обдурив. Але, ставши за рогом, він почув, як Мурко говорить сам до себе:

— Такий дурень, той Бурко! Десь він тепер, напевне, бігає під ліпою, шукає ковбаси, та й не знає, що я так добре пообідав його голуб'ятком.

Заболіло в Бурка серце від такого обману приятеля. І він вирішив відплатити йому. Усміхаючись, підійшов він до Мурка та й каже:

— Ей, Мурку, Мурку! Ти думаєш, що ти мене обдурив, що я повірив твоїй байці про ту ковбасу? Я сидів за тіном і бачив, як ти з нашої комори голуб'ятко взяв. Навщо ж тобі від мене критися?

Чому б не сказа́ти прѐсто? Хіба́ я
му́шу стерегті голуб'ят? Це не моя́
спра́ва.

Я й сам був би не від то́го, щоб
яке́сь одне́ з'їсти. От хоч і за́раз. Ану́,
ходімо! Ти пода́й мені́ одне́, а собі́
мо́жеш друге́ взяти.

Дуже зрадів Мурко́, коли́ почу́в таку́
мо́ву, бо, спра́вді, зло́му завжді́ радісно,
коли́ він дізна́ється, що й і́нший, кого́ він
мав за че́сного, такий са́мий злоді́й, як і
він. І скóчив Мурко́, щоб привіта́тися з
Бурко́м, а той хап його́ за го́рло та й
розде́р.

За Іва́ном Франко́м

ОСÉЛ І ЛЕВ

Був собі Осёл. Багато йому було праці й батогів у господаря.

— Давай, — думає, — втечу в ліс і буду жити на волі. Буду собі пастися по лісі. Хто мені що зробіть?

І, не думаючи довго, втік від господаря та й у ліс. Дobre йому там. Пасється, де хоче, не робить нічого, ніхто його не б'є. Відколи живе, ще такого добра не знав.

Аж раз дивиться — йде Лев, страшній-страшній, та просто на нього.

— Ну, — думає собі Осёл, — тепер мені кінець!

Але поки Лев дійшов до нього, він трохи прийшов до розуму та й подумав собі!

— Ану, може, я його обдурю? — Так стояв — бух на землю, ліг собі й

лежить, ніби про ніщо собі й не думає.

Надходить Лев і кричить уже здалека:

— Ей, хто ти там? Як ти смієш лежати? Чому не встаєш і не поклонишся мені?

А Осел ніби й не чує, лежить собі та тільки довгими вухами клапає.

Надійшов Лев і знову кричить:

— Зараз же устань і поклонися мені!

— А хто ж ти такий? — питає Осел.

— Ти ще питаєш? — кричить Лев. — Хіба не знаєш? Я Лев, над усіма звірами цар.

Осел, не встаючи, підвів голову і витріщив на нього очі.

— І що за дурніці ти говориш? — закричав він. — Ти цар над усіма звірами? Хто тобі це сказав? Хто тебе вибирав на царя? Ну, кажи!

Лев встав, ніби головою в стіну вдарився.

— Хто мені це сказав? Та всі мені це кажуть, що я над звірами цар. Хіба ж це неправда?

— Певно, що неправда. Не може тому бути правда, бо цар над усіма звірами не хто інший, як я.

— Ти? — здивувався Лев. — А ти хіба маєш на це документ?

— Певно, що маю! Подивіся, ось тут! — І він устав на рівні ноги і, обернувшись задом до Лева, показав йому своє заднє копіто, на яким була прибіта новісінька блискуча підкова.

— Бачиш? Це моя царська печатка. Якби ти був цар, то й ти мав би таку печатку.

— Отό диво, — сказав Лев. — А я про те й не думав ніколи. Мабуть, твоя правда. Але стій! Давай будемо змагатися. Ходімо в ліс, хто за годину

наловить більше звірів, той буде справжній цар.

— Добре, нехай і так буде, — сказав Осел, і з тим розійшлися.

Лев побіг до лісу; бігав, бігав — і зловив малого оленя. Там зайчика, там знову якусь звірину. За годину мав уже п'ять чи шість звірят. Зібрав усé разом і потягнув до Ослá.

А що Осел робить тим часом? Пішов собі на ширóку прогáлину, де сонечко ясно світіло, ліг на зéмлю, нóги геть повідкидав, очі зажму́рив, язík висолопив на лікоть — наче неживій. А понад прогáлиною літали ворони та інші птахи. Бачать вони — лежить неживій Осел, та всі до нього.

Спочátку здалека підходили, але як тільки побачили, що він не рухається, то почали по ньóму скакати, дзьобати його. А Осел нічого собі — тільки як пташка

блізько підлізе, то він клац її зубами або стук її ногою — і вб'є та й ховає під себе та так хітро, що інші й не бачать.

Не минула й година, а він уже наловів їх яких тридцять. Тоді схопився на ноги так швидко, що всі птахи з переляку повтікали. Осел забрав усіх забитих птахів та й несе на те місце, де мали зійтися з Левом. Приходить, а Лев уже там.

— Ну, що? — каже до Осла й показує йому, що він приніс. — Бачиш, скільки я наловів?

— Ну, та й дурний же ти, небоже, — каже Осел. — Та що з того? Ти подивися на моїх! Я ловив тільки таких, що в повітрі літають. Ану, попробуй ти!

— Ні, я таких не можу зловити, — відповів Лев. — Аж тепер справді бачу, що ти над звірами цар, а не я. Прости

мені, що я так нечёмно говорів із тобою.

— А бачиш! — гóрдо сказав Осёл. — Завжди треба бути чёмним, бо як наскóчиш на старшого від себе, тоді що буде? От і тепер, я міг би тебе зараз засудіти на смерть; але я тобі прошу, бо ти з дурноті це зробив, а не зі злої волі. Іди ж тепер і вважай, щоб не робив так наступного разу.

Лев пішов. Чи близько, чи далеко зустрів у лісі Вóвчика-братика.

— Здорові були, найясніший царю, — каже Вовк і кланяється низенько.

— Ет, іди геть, не смійся з мене! — каже сумно Лев. — Який я тобі цар?

— Як то ні? — скрікнув Вовк. — Хто ж би смів інакше казати?

— Не говори так, братику! — тихо говорить до нього Лев. — Тут недалєко є справжній цар. Як почує, то біда буде і тобі, й мені.

— Справжній цар? — дивується Вовк. —
Що за диво? Хіба є справжній цар, крім
тебе?

— Є, є, — злякано казав Лев. — Я сам
його бачив. Там такий страшний! А що за
сіла! Навіть тих ловить, що в повітрі
літають.

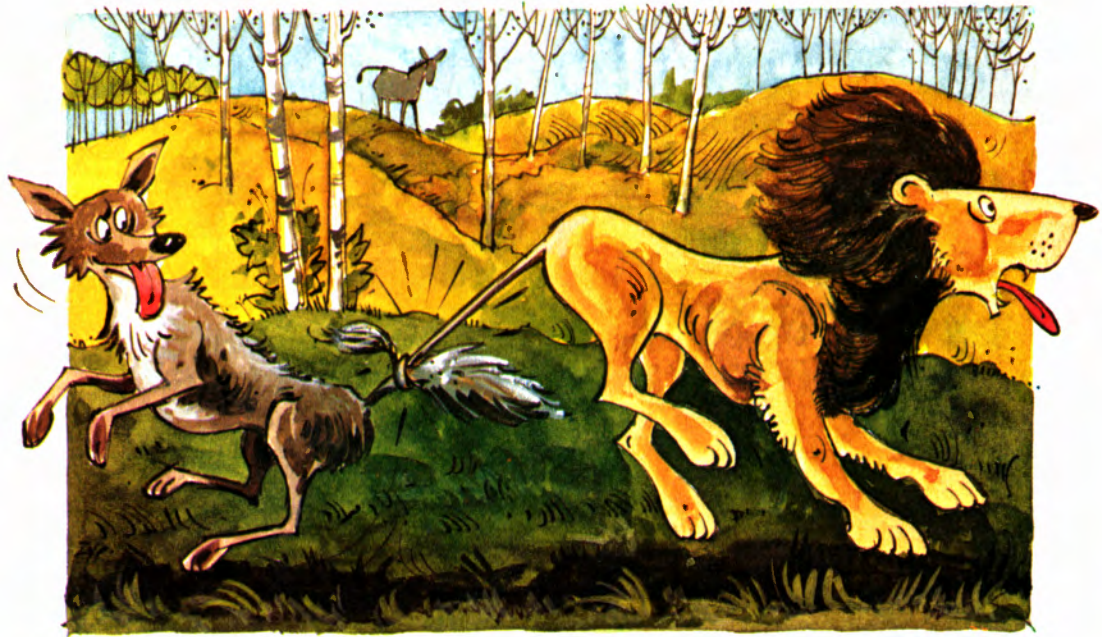
— Ну, що ти кажеш! — дивувався
Вовк. — Диво дівне! Знаю цей ліс
ужé давно́, але ніяк не прига́дую, хто
б це міг бу́ти. Як же вигляда́є той
новий цар?

— Одне́ сло́во — страшний! — говорив
Лев. — Вуха отакі́ — як у коня́, а на
за́дній нозі́ ца́рська печа́тка.

— Не знаю́, хто б це міг бу́ти, —
казав зно́ву Вовк. — Зна́єш що, ході́,
покажі́ мені́ його́!

— Я? Ніза́що в світі́! — скрікнув
Лев. — До́сить у́же стра́ху наі́вся.

— Та ході́ бо! Чого́ бо́ятися? —

сказав Вовк. — От прив'яжі себе своїм хвостом до мого хвоста!

— Про мене, — каже Лев, — нехай і так буде.

Зв'язалися хвостами та й пішли. Вийшли на горбок, на прогалину, що на ньому пасся Осел. Лев побачив Ослá і раптом став.

— Ось він! Ось він! Подивись! — тихенько говорив Лев.

Вовк обернувся та як крикне:

— Дурний Лёве! Та це ж
Ослісько! — А Лёвові причулося, що
він сказав „новий цар близько”. І як
злякається та в но́ги! Че́рез сухі
дерёва, че́рез гілкі, че́рез горбкі, че́рез
до́лини летів щосіли, по́ки йому́ ста́ло
ду́ху! Нарешті став і подивівся, чи
Вовк біг за ним, і сказав:

— А що, Во́вче, близько вже той
новий цар?

Але Вовк тільки язик вівісив. Він
був прив'язаний до Левіного хвоста́, і Лев
тягну́в його́ за собою́ всю доро́гу. Вовк
давнó вже не дихав.

— А бачиш, — ка́же до нього́
Лев, — ти ка́зав, що новий цар не
страшний, а як побачив його́ близько,
то з само́го стра́ху поме́р!

За Іва́ном Франко́м

ТАТА́РИ В КАРПА́ТСЬКИХ ГО́РАХ

Тата́ри прийшли́ в Украї́ну з А́зії. Тата́рське ві́йсько було́ дуже́ вели́ке. Украї́нське ві́йсько й лю́ди мі́ста Кі́єва хорóбро бі́лися з тата́рами, але́ всто́яти прóти тата́р не змо́гли. Ту часті́ну Украї́ни, що навко́ло мі́ста Кі́єва, тата́ри забра́ли собі́. Залиши́лася ві́льною лишé та часті́на Украї́ни, що навко́ло мі́ста Льво́ва.

У Льво́ві тоді́ прáвив коро́ль Дани́ло. Почáв він готува́тися до війни́ прóти тата́р. Дани́ло дав на́каз побудува́ти нові́ мі́ста-за́мки й почáв збирáти ві́йсько. Хоч тата́р було́ багáто, украї́нські воя́кі вже не бо́ялися їх.

Одна́ часті́на тата́рського ві́йська пішла́ в Карпа́ти, щоб завоюва́ти украї́нців. Але́ украї́нські лю́ди сказа́ли:

— Ми готóві відда́ти своé житт́я в оборо́ні на́шої батьківщи́ни.

Татáрське вíйсько було дúже вели́ке, тому́ украiнське вíйсько відiйшло в гóри. Украiнці зна́ли всі дорóги й стежки, бо вони́ жили́ в гóрах. Татáри не зна́ли карпáтських гiр. Вони́ гна́лися за украiнським вíйськом доли́нами, а украiнське вíйсько відхóдило гóрами.

Украiнські воякі́ вті́кали від татáр до то́го ча́су, по́ки татáри не заiхали в одну́ дúже вели́ку доли́ну, з яко́ї не було́ вiходу. У цю доли́ну був лишé вхiд.

У гóрах, ма́йже в ко́жній доли́ні, течу́ть рі́чки. Коли́ пі́де дощ, тоді́ рі́чка ста́є дúже вели́ка. А дощí в гóрах iду́ть ма́йже ко́жного дня.

Татáри заiхали в доли́ну і зупинiлись там на ніч. Тодí украiнські воякі́ почали́ швидко скида́ти з гiр ка́мiння. Вони́ кидáли ка́мiння на доли́ну всю́ ніч і до ра́нку закри́ли вiхiд iз доли́ни.

Коли́ украiнські воякі́ закри́ли вiхiд iз

долини, в гóрах у той час пішов великий дощ. Із гір потекла вода в долину. Але вода не могла витікати з долини, бо вихід був закритий камінням і землею.

Воді ставало в долині все більше й більше. Татари почали ставати на каміння, але вода в долині підходила все вище й вище. Так у воді загинуло десять тисяч татарських вояків. Малé українське військо в гóрах перемогло велике татарське військо в долині.

Король Данило знав, що татари мають багато вояків, і тому готувався до війни з ними. Тоді татарський хан, Батий, закликав короля Данила до себе на розмову. Вони домовилися, що не будуть більше воювати. Ось так українське військо оборонило свою батьківщину.

о. Г. Філь

(Тему взято в Івана Франка)

РА́ННЯ О́СІНЬ

Дрімáють сéла. Я́сно ще
Осі́ннє со́нце сяє,
Та хо́лодом осі́ннім вже
В пові́трі пові́ває.

Темнозелéнії садкі́
Дрімáють вже без плóду,
І тíхо грі́ються хаткі́,
І вéрби гну́ться в во́ду.

Ще лі́с не стóгне тим важкі́м,
Осі́ннім, до́вгим то́ном,
І ще стрі́лою ластівкі́
Все в'ю́ться над заго́ном.

Іва́н Франко́

ГАЛАГАН

— Ма́мо, ма́мо! — клі́че Йва́н,
Хло́пчик мо́же шесці́ літ, —
Подиві́ться, подиві́ть,
Ма́ю дзі́ньо, галага́н!*

— Де ж ти, сінку, тее́ взяв?
Чом ти, сінку, так дрижі́ш?
Бо́же, бо́сий десь бува́в,
Бо́сий по снігу́ біжі́ш!

— То мені́ пані́чик дав...
Я з ним бі́гав по сніга́х:
Я босо́ніж, а він мав
Череві́чки на нога́х.

„Як дожене́ш, дзі́ньо дам!” —
Так він мо́вив та й побі́г.
Я... дігна́в його́... ма... мам...
— Сінку, сінку, що тобі́?

За Іва́ном Франко́м

(Скорочено)

*галаган — дрібна монета.

З ІСПИТУ

З іспитової кімнати
Вибіг лютий кандидат:
Збіглось в сінях товариство
І давай його питають:
„Ну, і що? Чи склав ти іспит?
Маєш вчительський диплом?” —

Він мовчить, а чорна хмара
Висить над його чолом.
Далі каже: „Ні, мій друже,
Правди ніні не зіскать!
Той професор зоології —
Тиран і лютий кат!

Три завдав мені питання,
Як закон йому велить,
Два я знав не знав одного,
І він смів мене спалить!

— Був ти у садú? — питає.
„Був”, — кажу́ сміліво я.
— Бачив ти бджолу́? — питає.
„Бачив”, — певно кажу́ я.
— Скільки ж ніг бджола́ та має?
„Ніг я їй не рахува́в...”

І за се одно́ пита́ння
Спік менé, бода́й пропа́в!

За Іва́ном Франко́м

МАЙСТЕР СВИРІД

Свирід — добрий чоловік.
„От, — каже, — моро́ка!
Та ж я вам нове́ньку скрі́ню
Зроблю́ у миг о́ка!”

Покла́в до́шку на варста́т —
Рі́же, мі́рить, рі́же,
Те поверті́ть, дру́ге зіб’е́,
Тре́те щось не влі́зе...

Плюнув, сіпнув, розібрав,
Мірить, ріже, мірить,
Знов збиває, знов не в лад,
Сам собі не вірить.

„Тьфу! — воркоче, — щоб тобі
Гірké, не солódке!
Вже два ра́зи урізую
Та й ще закорóтке!”

Іва́н Франко́

УЯВІТЬ СОБІ

Уявіть собі: весь світ —
Величезний книш плеска́тий,
Зверху сонце — як цибу́ля,
Місяць — як часні́к лука́тий.

Зорі — мак, яким весь книш
Поприсіпуваний згуста,
А в нутрі його лежить
Всяке блага́, мов капу́ста.

Всередині є земля —
Як варена барабо́ля!
Нею прями́о звидтіля́
Неправди́ва пра́вить во́ля.

За Іва́ном Франко́м

СІЧОВА ПІСНЯ

Гей, Січ іде, krásен мак цвіте!
Кому прикре наше діло,
Нам воно святé,
Нам воно святé.

Гей, Січ іде, топірцями брень!
Кому люба чорна пїтьма,
А нам ясний день,
А нам ясний день.

Гей, Січ іде, мов бджолá гудé...
Рáзом рúки, рáзом серцá,
І гарáзд будé,
І гарáзд будé.

Гей, Січ іде, підківка́ми брязь...
В на́шій хáті на́ша во́ля,
А всім зáйда́м зась,
А всім зáйда́м зась!

Іва́н Франко́

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

1871—1913

*Як дитиною, бувало,
упаду собі на ліхо,
то хоч в серце біль доходив,
я собі вставала тихо.
„Що, болить?“ — мене питали,
але я не признавалась.
Я була малюю горда, —
щоб не плакати, я сміялась.*

Лєся Українка

Жилá колісь малá дівчина, що зáмість плакати — сміялась. От бувало — впадé, вдáриться, біль аж до серця доходить, а вона — встáє, та й не плаче, а сміється. Им'я цієї дівчини — Ларіса, але всі клікали її Лєся.

Ларіса Косáч народілася в місяці лютому 1871 року на Волині в Україні. Вона рослá весела і жвава, і любила співа́ти. Зі своїм старшим братом Миха́йлом ча́сто танцюва́ла козачка́. Моло́дшим сестри́чкам, О́льзі та Ізидо́рі,

шіла одéжу для ляльок. Вона́ також навчілася гáрно вишивáти. Свої́й ма́тері вона́ зáвжди ráдо допомагáла.

Лéся булá дúже розúмна. Колі́ їй булó чоті́ри рóки, вона́ вмíла читáти, а на шóстому рóці вже писáла листі́. Тоді́ Лéся почалá вчі́тися грáти на фортепія́ні, алé дúже захворі́ла й не моглá бíльше грáти.

Вона́ мýсила ї́здити в тéплі кра́ї — до Єгíпту, Іта́лії, на Кавка́з, у Крим, у Карпа́тські го́ри, щóб там лікува́тися. Ча́сто бувáло так, щó вона́ мýсила дóвго лежа́ти в лі́жку.

Лéся ніко́ли не ході́ла до шко́ли, алé ввесь час учі́лася вдо́ма, пості́йно читáла, і так здобулá велі́ку осві́ту. Зна́ла не ті́льки рідну украї́нську мо́ву, алé також одина́дцять і́нших мов. Вівчила і́сторію Украї́ни й світову́ і́сторію. Дóбре зна́ла також лі́терату́ру, філосо́фію та культу́ру.

Коли Лесі було дванадцять років, вона написала вірш про свою тітку і назвала його *Надія*. Один рік пізніше був надрукований її віршик *Конвалія*. Під ним був підпис — Лєся Українка.

Ніхто не знав, що цей віршик написала невелика дівчинка, якій було лише тринадцять років. Тоді ще ніхто й не думав, що з цієї дівчинки виросте велика і слава українська поётка.

Під прибраним літературним ім'ям Ларіса Косач виявила свою велику любов до рідного народу, до України. З того часу вірші Лесі Українки часто з'являлися друком. Пізніше були написані її оповідання, драми та інші твори.

По всій Україні стало відоме ім'я Лесі Українки, що була ще змалку завзята й мала тверду вдачу. І хоч вона хворіла, була сильна душею. У своїх творах Лєся

закликає сміливо й завзято боротися за волю. Вона навчає, що „сором хилітися, долі корітися”, сором плакати й нарікати, сором гнутися перед ворогами.

Лєся Українка помєрла 1 сєрпня 1913 рoкy на Кавкaзі. Поховали її в Києві, в сєрці України.

Прожила Лєся Українка всьoгo сoрок два рoки, алє її твори бyдуть вiчно жити в сєрцях i дyшaх укpaїнськoгo нaрoдy.

Ксєня Туркo

ЛЕСИНА ГРА НА ФОРТЕП'ЯНІ

Лєся чáсто хворіла. Булі такі дні, що вона довго лежала в ліжку. Восені Лєся майже не виходила надвір. Вона читала, писала листи й ходила на лекції музики. Вона дуже хотіла грати на фортеп'яні.

Одногó рáзу бáтько увійшов до хáти й сказáв:

— Ну, Лєсю, нарешті знайшов тобі фортеп'яно. Прáвда, воно не нове, але дуже добре.

— Ой, буде тепер у хáті! Хоч із дóму втікай! — сказáла мáти.

Лєся дуже раділа фортеп'яном і не відступала від нього. Вона і брат Михáйлик повóдилися чéмно: вдень учілися, а ввечері, коли схóдилась уся родіна, Лєся сідáла за фортеп'яно і грáла. Це булі для Лєсі найкращі

хвилини. У музиці виливала вона своєю радістю, думки, журбу...

Коли родина Косачів поїхала до Києва, Лєся з батьками і братом гостювала в Лисенків. Лєся дуже швидко познайомилася з дядьком Миколою. Він довідався, що вона вмє вже грати і посадив її перед фортепіаном.

Лєся почала грати. Вона грала й грала, пригадуючи знайомі мелодії. Коли Лєся скінчила грати, всі голосно заплєскали в долоні, а Лисенко лєдвє стримував сльози, що видно було в куточках його очей.

* * *

Ужє другий день Лєся хвора, має гарячку. У неї болять руки й ноги. А все сталося тому, що діти були не обережні. Пішли вони колядувати й

запізнілися. Повернулись голóдні та ще й дуже змёрзли. Лёся не могла і слова сказа́ти. Лёдве роздягну́ли її.

Як тобі, дóнечко? — запитала ма́ти, коли Лёся поклікала її. Ма́ти, сама́ вже бліда́, бо не досипля́є, догляда́ючи Лёсю, нахили́лася над не́ю, щоб почу́ти ві́дповідь. Лёся не ма́ла си́ли відпові́сті, тільки взяла ма́мину ру́ку і притули́ла її до свого́ лиця́. Тяжко́ було́ Лёсі так лежа́ти. Вона́ не могла́ ні писа́ти, ні вишива́ти, ні гра́ти. Але́, хоч у не́ї так ма́ло було́ си́ли, Лёся все таки́ ма́ла надію́, що вона́ побóре хворóбу.

Мина́ли рік за ро́ком. Лёся боро́лася з хворóбою. І хоч зробили́ їй опера́цію, бо́лі в руці́ щора́зу були́ сильні́ші. Нарешті́ Лёся му́сила погоді́тись з тим, що вона́ вже не бу́де гра́ти на фортепія́ні. Але́ вона́ потіша́ла себе́, що бу́де скла́дати пое́зії.

— Мо́же, мій спі́в, серде́чні слова́ у

віршах хоч на хвилину потішать когось, —
говоріла вона братаві Михайлові й матері.
Тоді в серці Лєся відчувала радість і,
забувши болі, писала:

Ждіте, ждіте, любі діти!
Літо знов приліне,
Прійде мила годинонька,
Як зима та згіне.

І завітне ваше поле,
І зазеленіє, —
Знов його весна прекрасна
Квіточками вкріє.

Лєся написала багато віршів. Після
смерти її ім'я пішло жити між людей. І
так полінув спів Лєсі Українки по всьому
світі.

За журналом „Готуйсь”

БІДА НАВЧИТЬ

Був собі горобець. І був би він нічого собі горобчик, та тільки біда, що дурненький він був. Як вілупився з яйця, так із того часу і трішки не порозумнів. Нічого він не знав: ні як гніздó зробити, ані як дóбре зерно знайти, — де сяде, там і засне; що побáчить, те й з'їсть. Тільки й того, що завзятий був дуже, — чи є чогó, чи нема чогó, а він уже до бійки берётся. Одногó ráзу літав він з іншим молодім горобчиком, по дворі, в одногó госпóдаря. Літали вони, гралися і знайшли три зернятка. От наш горобчик і каже:

— Мої зернятка! Я знайшов!

А чужій собі:

— Мої! Мої!

І почали б́итися. Та так б'ються, аж догорі скáчуть, аж п́р'я з них летить.

Білись, білись, по́ки потоми́лися; сі́ли оді́н проті́ одного, наду́лись і сидя́ть, та вже й забу́лись, за що бу́ла бійка. Ко́лі згада́ли: а де ж на́ші зерня́та? Зирк, а зерня́т уже́ й нема́. По дво́рі ходи́ть ку́рка з курча́тами, квóкче та й ка́же:

— Дурні́ білись, а розу́мні наї́лись, дурні́ білись, а розу́мні наї́лись!

— Що ти ка́жеш? — пита́ють горо́бці.

— Та то я дя́кую вам, що ви та́кі дурні́! От по́ки ви зду́ру бі́лися, то я зі свої́ми курча́тками по́снідала ва́шими зерня́тками! Що то, ска́зано, як хто дурні́й!.. Ні́кому бу́ло вас бі́ти та вчи́ти! Якби́ вас хтось узя́в у до́бру нау́ку, то мо́же б з вас і птахі́ бу́лі!

Чужі́й горо́бчик розсе́рдився за та́ку мо́ву:

— Вчи́ свої́х дурні́х курча́т ро́зуму, а з ме́не й мо́го ро́зуму до́сить! — підско́чив, трі́пнув кри́льцем, цві́рінькнув та й геть

полетів. А наш горобчик лишівся і почав думати.

„А правда, — думав він, — краще бути розумним. От курка розумна, собі наїлася, а я мушу голодний сидіти”.

Подумав, подумав та й почав просіти курку:

— Навчіть мене розуму, пані матусю! Ви ж такі розумні!

— Е, ні! — каже курка. — Вибачай, серденько! Маю я й без тебе клопоту досить, маю своїх діточок, треба всіх до розуму довести! Шукай собі інших учителів! — та й пішла собі в курнік.

Залишився горобчик сам.

— Ну, що робити? Треба когось іншого питати, бо вже я такі не хочу без розуму жити! — і полетів у гай.

Прилетів у гай, коли бачить, — сидить зозуля на калині та все: „Ку-ку! Ку-ку!” От він до неї:

— Тіточко, я буду вас просіти. Навчіть мене розуму! У вас же нема своїх дітей. Я курку просів, а вона каже, що в неї й так багато клопоту.

— А я тобі от що скажу, — відповіла зозуля, — як у мене свого клопоту нема, то чужого я й сама не хочу! От не мала б роботи, чужих дітей розуму вчити! Це не для мене! А от, коли хочеш знати, скільки тобі років жити, то це я можу сказати.

— Аби ти була жива, а за мене не турбуйся! — відрізав горобець і полетів геть.

Полетів він геть, аж на болото, а там ходив бузько і жаб ловив. От підлетів горобчик до нього та й каже несміло:

— Пáne, навчіть мене розуму. Ви ж такі розумні...

— Що, що? — заклекотів бузько. — Тікай но ти, поки живий! Я вашого брата...

Горобчик швидко від нього полетів,
ледве живий від страху.

X

Бачить він, сидить ворона й сумує. От
він до неї:

— Дядино, чого ви так зажурились?

— Самá не знаю, синóчку, самá не
знаю!

— Чи не можете, дядиночко, менé
рóзуму навчіти?

— Та ні, синóчку, я й самá його не
маю. А от коли ти вже так хочеш, то
полеті до сові! Вона, кажуть, дуже й
дуже розумна, то може вона тобі що
порадить. А я до того рóзуму не дуже.
Бог із ним!

— Прощавайте, дядино! — сказав
горобчик.

— Щасливо!

Полетів горобчик питати, де сова
сидить; сказали йому, що вона в сухому

дубі в дуплі живé. От він туді, —
бачить, справді сидіть сова в дуплі, тільки
спить.

Горобчик до неї:

— Пáні! Чи ви спите? Пáні! Пáні!

Сова як кінеться, як затріпоче
крілами:

— Га? Що? Хто це? — і кричить,
вітріщивши óчі.

Горобчик і собі трóхи злякáвся, а все

такі хоче до свого дійти.

— Та це я, горобець...

— Горобець? Який горобець? Не бачу! І яка вас лиха година носити удень? Оце так біда! І вдень не дають заснути!..

І сова знов заснула.

Горобчик не відважився її вдруге будити, сів собі на дубі та й почав чекати, поки ніч прийде. Чекав і чекав; коли стало вже добре темніти, прокинулася сова та як заведе: „Гу-у-у!.. Гу-гу-гу-у-у!..”

Горобчик став як неживий від страху: хотів уже втікати, та якось утримувався.

Вилізла сова з дупла, глянула на горобчика, а очі в неї світяться. Страх та й годі!

— Ти чого тут? — спитала.

— Та я, вибачайте, моя пані, ще зранку тут сиджу...

— І чого?

— Та чекаю, поки ви встанете.

— Я вже встала! Ну, чого тобі треба? Чого сидиш?

— Я хотів би вас просити, вибачайте ласкаво, чи не могли б ви мені розуму навчити? Адже ви такі мудрі...

— Не на те я мудра, щоб дурнів розуму навчати! Хто дурнем родився, той дурнем і згине. Тікай но ти, а то я голó-о-дна, — гукнула сова та як засвітить очима...

Горобчик схопився та й полетів світ за очі, сховався десь у ліску та там і проспав аж до самого ранку. Спить горобчик, коли щось пролетіло над його головою: „Че-че-че-че!“ Горобчик прокинувся і дивиться — а то сидить собі сорока-білобока та так скрегоче, аж очі, аж очі заплющила.

— А з ким ви, паняночко, так розмовляєте? — спитав її горобець.

— А тобі що до того? Ти, який

цікавий! А хоч би й з тобою!

Та я дуже радіє, як зі мною. Я б вас просив, моя панно, щоб ви мене розуму навчили.

— А нащо тобі, мій молодчику, розум? Без розуму легше в світі жити та такі й веселіше! А ти, голубчику, ліпше красти вчійся, от як я, то тоді й розуму не треба. З великого розуму не тяжко захворіти на голову; ти ось поговорі зі мною, то я тебе навчу, як і без розуму жити, — заскреготала сорока, та що далі, то все швидше та дрібніше...

— А бодай тобі закрило! — крикнув горобчик. — Така голосна, що можна глухому стати! Цур тобі! — та й від неї геть полетів.

Сів собі горобчик на полі та й думає: Де я того розуму навчуся? Даліко я вже літав, а щось небагато навчився. Хіба вже так і лишиться... Зажурився

горобець, дівиться сумно на поле, а по полю чорний крук ходить та так поважно.

„Ну, в цього спитаю, а більше ні в кого”, — подумав горобчик.

— Навчіть мене розуму! — звернувся він просто до крука. — Я вже давно його шукаю, та ніяк не знайду.

— Розум, молодче, при дорозі не лежить, — сказав поважно крук, — не так-то його легко знайти! А я тобі от що скажу: поки біди не будеш знати, то й розуму не будеш мати. Така тобі моя наука. А тепер іди, я не маю часу.

Полетів горобчик, зажурився. — „Що то мені така наука?” — думає собі, але більше ні в кого розуму не питає. Посумував тріхи, що мусить без розуму жити, а потім і забув. Почав знову веселитися.

І так минуло літо. Настала осінь з холодними вітрами, з дрібними дощами, а

ча́сом і сніжо́к перепада́в. Біда́ горобчи́кові, холо́дно, голо́дний. Уночі́, де не сяде́, спа́ти не мо́же; вдень ї́сти ні́чого, бо все зіб́рано на зи́му. От поча́в наш горобчи́к до ро́зуму прихо́дити, — не бу́де він у́же бі́льше сварі́тися! Куди́ горобці́ летя́ть, і він за ні́ми; що вони́ зна́йдуть, то й він з'і́сть, та все без сва́рки, без бі́йки, то горобці́ його́ й не жену́ть від се́бе, — а спе́ршу, то й блі́зько не допус́кали. Побачи́в горобчи́к, як і́нші пташкі́ в те́плих гніздéчках сидя́ть, поча́в і він собі́ диві́тися, як гніздéчко будува́ти. Поча́в він пі́р'ячко до пі́р'ячка збирáти, солóмку до солóмки склада́ти та гніздéчко будува́ти. Так пра́цює наш горобчи́к, так дба́є! І всі́ горобці́ поча́ли його́ поважа́ти. Куди́ йду́ть на ра́ду, то й його́ клічу́ть, бо він став сла́вний між ні́ми свої́м ро́зумом. Перезимува́в він зи́му щаслі́во, а на ве́сну вже став вели́ким та му́дрим горобце́м.

Сидів він у гніздечку не сам, а з гороблічкою, і чéтверо яéчок у гніздечку лежало; як вилупились гороб'ята, то горобцéві новий клóпит — годувáти дítочóк, та вкривáти, та вважáти, та від ворóжих птахів боронíти, — не було чáсу вже гуляти. А який з горобчика був дóбрий госпóдар! Сусíди-горобці дивувáлися: „Які ви, пáне сусíдоньку, мóдри! Í де ви тогó рóзуму навчíлись?“ — питають йогó. А він тíльки голівкою кивне.

— Бідá навчíла! — каже.

*За Лéсею Українкою
(скорóчено)*

МРІЯ

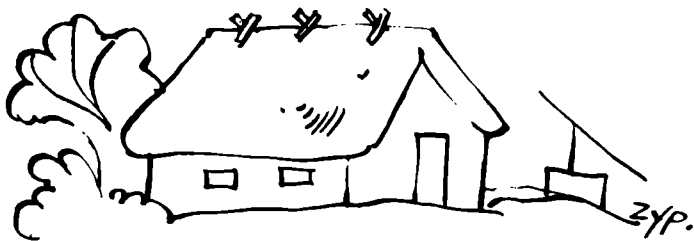
Хотіла б я піснею ста́ти
У цю́ю хви́лину я́сну,
Щоб ві́льно на сві́ті літа́ти,
Щоб ві́тер розно́сив лу́ну.
Щоб геть аж під я́снії зорі́
По́лінути спі́вом дзві́нкім,
Упа́сти на хві́лі прозо́рі,
Бу́яти над мо́рем хибкі́м.
Луна́ли б тоді́ мої́ мрі́ї
І ща́стя мо́є таємне́,
Я́сніші, ніж зорі́ я́снії,
Гучні́ші, ніж мо́ре гучне́.

Леся Українка

УКРАЇНСЬКА ХАТА

На зелéному горбóчку,
У вишнёвому садóчку,
Притулілася хатінка,
Мов малéнькая дитінка
Стíха вийшла виглядáти,
Чи не вийде її мáти.
І до білої хатінки,
Нáче мáти до дитінки,
Вийшло сóнце, засвітіло
І хатінку звеселіло.

Лéся Українка

НАДІЯ

Ні до́лі, ні во́лі у ме́не нема́.

Лиши́лася тільки наді́я сама́:

Наді́я верну́тись ще раз на Вкраї́ну,

Погля́нути ще раз на рідну краї́ну,

Погля́нути ще раз на сі́ній Дніпро́, —

Там жи́ти, чи вмёрти, мені́ все одно́;

Погля́нути ще раз на степ, могилкі́,

Воста́нне згада́ти палкі́ гадкі́...

Ні до́лі, ні во́лі у ме́не нема́,

Лиши́лася тільки наді́я сама́.

За Лесею Українкою

РОБЕРТ БРЮС,

(Уривок)

От Роберт, від вікна відступівши,
Ліг на лаву і погляд підвів
На потріскану стелю; на стелі
Павутіння павук собі плів.

І знічів'я Роберт задивівся
На роботу того павука;
Він дивівсь, як там прядась помалу
Та́я нитка тендітна, тонка,

Як павук на тій нитці спускався,
Розколіхувавсь потім на ній,
Щоб її до стіни причепити,
Потім невід розкінути свій.

Що гойднеться, то нитка урветься
І додолу павук упаде,
Але зараз же лізе угору
І нову собі нитку пряде.

Шість разів той павук обривався,
Шість разів він угору злізав,
Та у сьомий такі удержався,
До стіні свою нитку прип'яв.

Тут Роберт раптом скочив на ноги,
Ухопив свою зброю до рук
І гукнув: „Та невже ж такі лицар
Менше має снагі, ніж павук?“

Леся Українка

ВІШЕНЬКИ

Побліскують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким:

Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята
Та мало не плачуть.

Раді б вишню з'їсти,
Та високо лізти,
Ой, раді б зірвати,
Та годі дістати!

«Ой вишеньки-черешеньки,
Червоніі, спілі,
Чого ж бо ви так високо
Віросли на гіллі!»

«Ой тогó ми так високо
Віросли на гіллі, —
Якби росли низесенько,
Чи то ж би доспіли?»

Лєся Українка

МІШАЧІ ТАНЦІ

Танцювали міші,
По бабиній хіжі;
Стало бабі за танець:
З'їли міші буханець.

Міші налякались;
В нóри поховались,
Бо почули, як на те
Швидко в хату баба йде.

Схаменулась баба,
Що нема бухана,
Та й почала голосить,
Гіркí сльóзи з очей ллить.

Записала Лєся Українка

О́ЛЬГА КОБИЛЯ́НСЬКА

1863—1942

О́льга Кобиля́нська народі́лась на Буковіні 1863 ро́ку. Роді́на Кобиля́нських бу́ла оніме́чена, се́бто вдо́ма не говори́ли украї́нською мо́вою. О́льга сама́ навчі́лась украї́нської мо́ви, коли́ їй бу́ло вже ші́стна́дцять ро́ків.

О́льга Кобиля́нська люби́ла приро́ду. Вона́ писала́ про красу́ Украї́ни так га́рно, як Ле́ся Украї́нка.

Ле́ся Украї́нка та О́льга Кобиля́нська зна́ли одна́ одну́. Вони́ ча́сто ба́чили́сь. Вони́ бра́ли у́часть у то́му, щоб здо́бути кра́щу до́лю й рівні́сть для жіно́цтва.

ДІВЧИНА СІЛЬНОЇ ВІЛІ

Оля була дуже гарна й добра дівчина, тільки все нарікала на „тяжку українську граматику” — не любила вчитися.

— І нащо та граматика, нащо її люди придумали? Щоб мучити нею дітей? — часто казала вона.

Почув це дід Тарас та й питає:

— Дитинко! Чи любиш ти Україну?

— Люблю, — відповіла здивована Оля. —

Чому ж б ні?

— А яка твоя рідна мова?

— Українська.

— Чи ти любиш її?

— Певно!

— Коли так, то треба знати цю мову, бо можна любити й цінити лише те, що добре знаємо. А щоб добре знати рідну мову, дитинко, щоб добре говорити і правильно писати, треба вчитися граматики.

— Що?! Я й без грама́тики розумію до́бре, коли́ читаю казкі́ або́ коли́ ви, дідусю́, яку́сь ка́зочку нам розка́зуєте...

— До́бре, Олю́сю. Якщо́ ти так лю́биш казочкі́, то я розкажу́ тобі́ одну́.

Як ті́льки сказа́в дід, що́ буде́ розка́зувати ка́зочку, всі́ ді́ти ра́дісно закрича́ли:

— Дідусь́ буде́ ка́зочку розка́зувати!
Дідусь́ буде́ ка́зочку розка́зувати!

Збі́глися ді́ти та й посіда́ли, як вінóчок, навко́ло ді́да.

А дідусь́ Тара́с почав́:

— Розкажу́ вам ка́зку про́ дівчину́ си́льної во́лі. Слу́хайте.

Була́ собі́ дівчина́ О́ля.

— І в мене́ таке́ ім'я́! — сказа́ла ра́дісно О́ля.

— О, так, — сказа́в дід. — Олю́син ба́тько не говорі́в тако́ю са́мою мо́вою,

як її ма́ти. Вони́ жили́ в містечку, де не було́ людей, які́ говори́ли б мо́вою ба́тька. А всі́ вдо́ма, і ба́тько й Олю́ся, говори́ли рідно́ю мо́вою ма́тері.

Мала́ О́ля була́ ціка́ва дівчи́на. Вона́ завва́жила, що її́ ба́тько бува́є ча́сто сумни́й, якийсь дивни́й.

Вона́ не́раз пита́ла ба́тька:

— Чо́го ви, та́ту, ча́сто такі́ невесе́лі?

А ба́тько відпові́дав їй:

— Ти цьо́го, дити́нко, не зрозумі́єш.

Але́ О́ля не була́ задово́лена тако́ю відпові́ддю.

— Скажі́ть, та́ту! Скажі́ть! Якщо́ не ска́жете, я пла́кати бу́ду, — говори́ла вона́.

Тоді́ ба́тько пригорну́в її́ до се́бе та й сказа́в:

— Мо́же ти коли́сь, Олю́сю, пі́деш між украї́нський на́рід, із яко́го я вийшов, наслуха́єшся чарівни́х украї́нських пісе́нь,

знáтимеш украї́нську мóву, украї́нські звичаї, наді́хаєшся пові́тря з украї́нських гір, тоді́ мóже ти зрозумі́єш, чому́ я сумний. Тепе́р, дити́нко, я ще не вмію описáти, чому́ я суму́ю, не зна́ю, як це зроби́ти, щоб ти мене́ зрозумі́ла.

І О́ля вже бі́льше не пита́ла ба́тька. Вона́ думáла про те, що він сказа́в. Пóтім вона́ ві́ршила бі́льше дізнáтися про украї́нський нарі́д та його́ пісні́, мóву, звичаї́ то́що.

Але́ не так лéгко зроби́ти, як сказа́ти. Навкóло все чужé, ніщо́ не нага́дувало ні Украї́ни, ані́ украї́нців. Ча́сом хіба́ чу́ла вона́, як насмі́халися з її́ ба́тька, з його́ мóви. І хоч вона́ не була́ зв'язана́ з цим наро́дом, хоч вона́ не зна́ла украї́нського наро́ду, ані́ його́ мóви, у не́ї болі́ло се́рце, коли́ в розмо́вах зневажа́ють украї́нський нарі́д. Вона́ вже розумі́ла, що це зневажа́ють її́ до́брого, лю́бого ба́тька.

Тоді вона попросила батька:

— Тату, навчіть мене своєї мови!

— Навщо тобі цього, дитинко? —
здивувався батько.

— Я хочу знати українську мову, хочу розуміти пісні українського народу. Ви ж самі, тату, нерідко говорили, що вони дуже гарні.

Батько почав учити свою доню рідної мови. Але яка ж це могла бути наука? У батька було небагато вільного часу.

Але все те Олю не знеохочувало. Вона мусить знати батькову мову, мусить! Так говорила вона собі. І вона вчилася мови. Хоч і досить пізно, коли їй минуло шістнадцять років, вона вже могла говорити по-українському, вона вже знала історію українського народу.

Вона могла читати й розуміти твори, написані українською мовою. Вона бралась навіть писати твори.

О́ля бага́то чита́ла ма́тірною мо́вою і бага́то ду́мала. Вона́ писа́ла. Лю́ди чита́ли її́ твóri і все бі́льше й бі́льше її́ шану́вали.

— Е, дідусю, та це вже не ка́зка! — сказа́ла О́ля.

— Я вже зна́ю, про ко́го дідусь нам гово́рить! — сказа́в Богда́н.

— Про ко́го? — спита́в дід.

— Про письме́нницю О́льгу Кобиля́нську!

— Чи зна́єте ви, хто це така́ О́льга Кобиля́нська?

— Украї́нська письме́нниця.

О́льга наро́дилась тися́ча вісімсо́т ші́стдесят тре́тього ро́ку в Украї́ні. Її́ ба́тько був украї́нець, а ма́ти оніме́чена. Вони́ гово́рили вдо́ма по-німе́цькому. О́льга аж на ші́стна́дцятому ро́ці житт́я навчи́лася ба́тькової мо́ви. Тоді́ почала́ писа́ти га́рні опові́дання украї́нською мо́вою.

— А хто з вас чита́в якийсь твір О́льги

Кобилянської? — спитав дід.

— Я читав у шкільній книжці *Бітву*. Дуже гарно написана, — сказав Богдан. — Інші її твори нелегкі. Їх можуть розуміти лише ті, що вже у віщих клясах.

— Так, так, — сказав дід Тарас. — Твори Ольги Кобилянської для вас, діти, ще трохи трудні, але ви вже тепер можете багато навчитися, якщо не з її творів, то з її життя. Можна навчитися про рідний нарід і мати сильну волю навчитися його мови, історії та звичаїв.

Тут Оля почервоніла, але за хвілю сказала:

— Я буду вчитися української граматики, щоб добре писати, бо я хочу бути такою Ольгою, як Ольга Кобилянська!

За журналом „Світ Дитини“

СА́РНА

(По́езія в про́зі)

Слу́хайте.

Зачиніть двéрі, збийте́сь у гурто́к,
стри́майте в собі́ віддих і слуха́йте.

Са́рна біжи́ть лісом.

Зелéним, весéлим, буйним, розкішним
лісом і шука́є чо́гось.

Біжи́ть. Кві́тки під нога́ми лама́є.
Шелесті́ть лі́стя дере́в, щось шепоче́.
Коли́шеться лéдве помі́тно пова́жне галу́ззя
старо́ї дереви́ни.

Аж ось вона́ ста́ла.

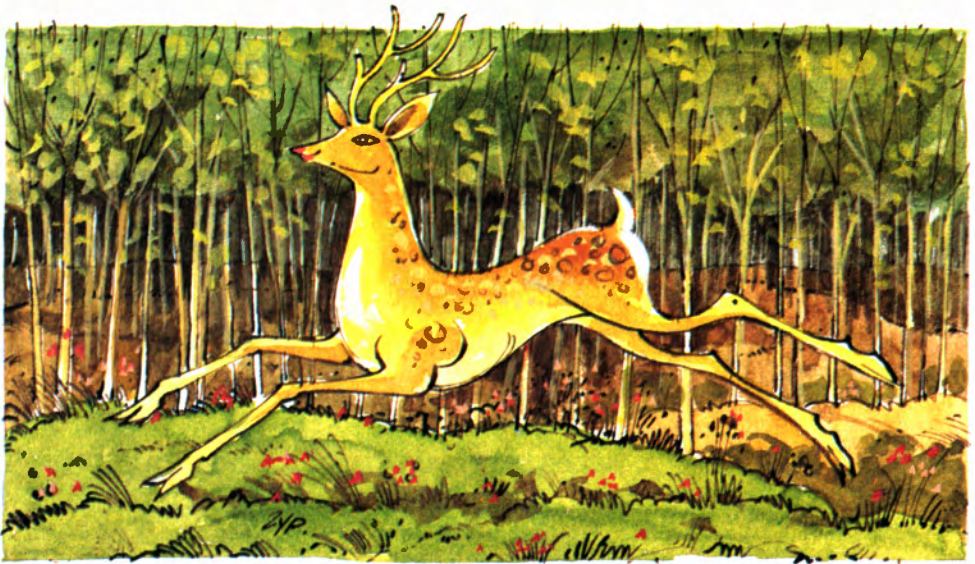
Чи вже до́бігла? Не зна́є.

Дума́є, що до́бігла. В різні бо́кі не́ю
кідало. Висо́кими ско́ками гна́ла вперéд,
а тепéр зупині́лася.

Ї́ї о́чі відкри́лися ши́роко.

Жде так непору́шно — аж тремті́ть.

Що це? По́стріл пішо́в лісом.

Нечу́тно почина́є щось лама́тися, щось валі́тися — і все на не́ї, все на не́ї. Її ші́роко відкриті́ о́чі побáчили відра́зу — чо́го не ба́чили до́сі... а її́ ву́ха почу́ли — чо́го не чу́ли до́сі. Ті́хий лі́с напов́нився та́ким — чо́го не зна́ла до́сі, а з не́ї само́ї побі́гла кров.

Тому́ й му́сила бі́гти зе́леним лі́сом.
Слу́хайте.

О́льга Кобиля́нська

ЛІТНІЙ ВЕЧІР

Літній вечір... Гóри в млі...
В зóлоті вершіни...
А під німи ллється десь
Пісня України.

Гасне вечір... Сон обняв
Гóри і долини...
А між гóрами летить
Пісня України.

Ніч давнó... Заснуло все...
Тільки море пліне,
Та щєбече понад ним
Пісня України.

Олексáндер Олесь

ЯЛІНКА

Раз я взўвся в чобіткі,
Одягнуўся в кожушінку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялінку.

Лéдве я зрубáти встиг,
Лéдве став ялінку брáти,
Як на мéне зáйчик — плиг!
Став ялінку відбирáти.

Він сюді, а я туді.
— Не віддám, — кричіть, — нізáщо!
Ти ялінку посади́,
А тоді рубáй, ледáщо!

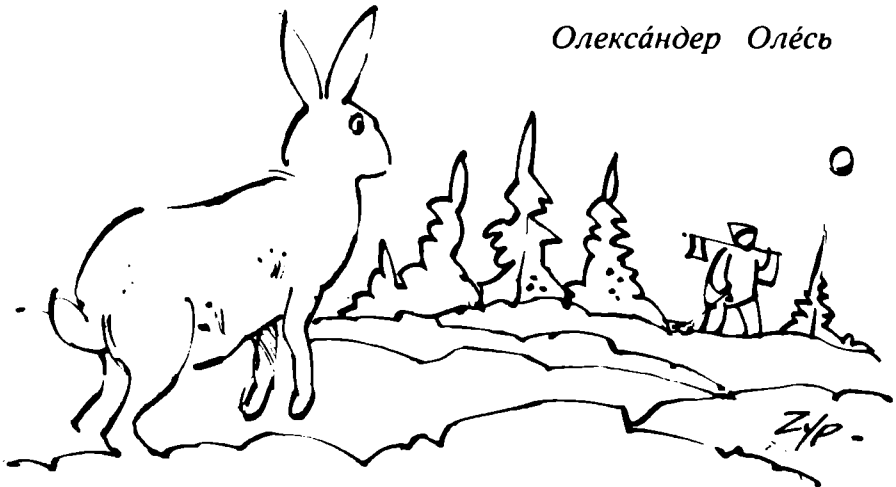
— Не пуцú і не просі́,
І цяцькáми мóжна грáтись!
Порубáєте лісі́,
Ніде бúде і сховáтись!

А у лісі скрізь вовкі
І ведмеди, і лисиці,
І ворони, і гракі,
І розбійниці-куніці!

Страшно стало. — Ой, пусті,
Не держі мене за полі!
Бідний зайчику, прости.
Я не буду більш ніколи!

Низько, низько я зігнувся,
А ще ніжче скінув шапку.
Зайчик весело всміхнувся
І подав сиреньку лапку.

Олександр Олесь

ПОЊМИ КРАЩОЇ ВІД ДЊРЕВА НЕМАЇ ("Trees" by J. Kilmer)

Однаково, чи літо, чи зима —
Поєми кращої від дєрева нема.

Уста його припали до землі
І з лона п'ють і п'ють нектар її.
До Бога дивиться воно весь день
І шєпче безліч молитов-пісєнь.

Як пильно в кучерях своїх воно
Таїть гніздо пташине не одно!
Взими на грудях снігу постіль дасть,
А в дощ — всього себе віддасть!

Поєми створєні шалєними, як я,
А дєрево — лиш Ним, як небо і
земля.

*З англійської мови переспівав
О. Олєсь*

ВОВЧЕНЯЇ

Раз весєлі милі діти
На лужку зривали квіти,
Коли — зирк! Аж вовчєня...
Так завбільши з кошеня.

Діти вгледіли, спинілись,
З вовчєнєм розговорілись,
Звідки, хто воно, чиє,
І чи мамá в ньóго є.

Вовчєнє їм розказáло,
Як воно самє гуляло,
Як за ним погнавсь їжáк,
Як він хрюкнув... прóсто жах!
Розказáло, як тикало,
Як сюді на луг попáло,

І тепер не знає, де
Свою голову складє!

Залилось мале сльозами:
— Хóчу, хóчу в ліс до мами!
Але там їжак менє
Мáбуть знóву наженє!

Стáли діти розважати,
Дрібні сльóзи витирати:
— Та не плач бо, не журись,
Крáще в пóле подивись!

Зирк! Аж там, біля пшениці,
Очі блискають вовчіці:
— Мáмо, мáтінко моя! —
Закричало вовченя.

Дітям навіть не вклонилось
І клубóчком покотилось.
— Мáмо, мáтінко моя! —
Тільки чулося здаля.

Олексáндер Олесь

ЖУРАВЛІ

Чуєш, брата мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій.

Чути: „Кру-кру-кру...
В чужині умру,
Заки море перелечу,
Крилонька зітру”.

Мерехтіть в очах,
Безконечний шлях,
Гіне, гіне в синіх хмарах
Слід по журавлях.

Чути: „Кру-кру-кру...
В чужині умру,
Заки море перелечу,
Крілонька зітру”.

Богдан Лепкий

ПІЛЬНИЙ КО́НИК

Пі́льний ко́ник, джигу́нець,
Зробі́в скрі́пку із криле́ць.
Та й ну, та й ну собі́ гра́ти,
Те́пле лі́то вихваля́ти:
 Трі́лі, трі́лі, трі́-лі-лі́,
 Ма́ю скрі́пку на крилі́.

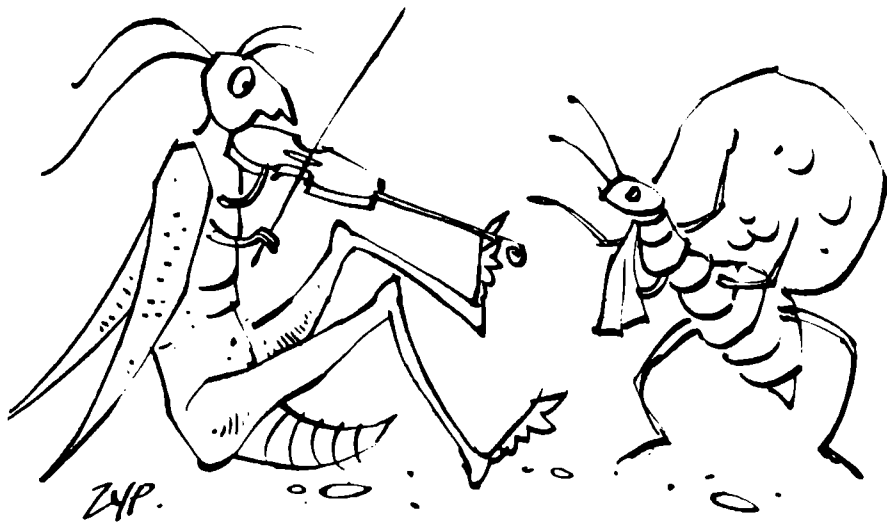
А мура́шка не така́,
Не гуля́ла гопакá.
На холо́дну зи́му дба́ла
І харчі́ собі́ збира́ла.
 На те й ро́зум Госпо́дь дав,
 Щоб про за́втра пам'ята́в.

От мину́ли те́плі дні́,
Поли́лись дощі́ дрі́бні́.
Дуже́ пі́зно со́нце сходи́ть
Скоро́, скоро́ так заходи́ть.
 Ні трави́ці, ні листкі́в,
 Ко́ник з го́лоду зі́млів.

Напівмертвий, півживий
Він засту́кав до дверей:
— Ой, Мура́шко, ой нанашко,
Газді́нечко, моя сва́шко, —
Трілі, трілі, трі-лі-лі,
Дай щось їстоньки мені.

А вона йому́ на те:
— Ет, базікаєш пусте́!
Навесні́ і до́вго влі́ті
Ти чо́го блука́в по сві́ті? —
Натерлі́кав трі-лі-лі,
То й танцю́й тепе́р собі́.

За Богд́аном Лепки́м

ОТ І СКІНЧИВСЯ РІК ШКІЛЬНИЙ!

От і скінчився рік шкільний!
Хто працював, тепер вільний, —
Книжкі і зшитки, і перо,
Усе школярськеє добро, —
Прощайте!.. Їду на село.

А на селі, там воля нам
І школяркам і школярам;
Як хочеш, то біжи у гай
Малини і гриби збирай,
Гукай і пісеньок співай.

Ніхто тобі не скаже: цить!
Бо і без тебе гай шумить,
Бо і без твого співу в гаю
Мушки гудуть, пташки співають,
Піснями Бога величають.

Богдан Лепкий

ВЕЛИЧАЙТЕ БОГА

Кожна пташка, хоч маленька,
Що лугом літає,
Рано ввечір веселиться,
Богу піснь співає.
І ви, діти, любі квіти,
Тіштеся, співайте,
Бога Творця голосочком
Мілим величайте!

БРИСЬКО́ НА ЛО́ВАХ

Наш Брисько́ ню́хом заню́хав, вúхом зачу́в, очíма побáчив, що під лі́сом є два за́йчики. І захотів він пі́ти на лóви.

А морóз був сільний — аж трі́скав. Одягну́вся Брисько́ до́бре. Узя́в великі чо́боти, те́плі рукаві́ці, ко́жушіну, ша́пку. Че́рез плече́ пере́висив рушні́цю.

А сам Брисько́ був товстíй, гру́бий, до́бре відгодо́ваний. Іде́ сніга́ми по ко́ліна, сопе́...

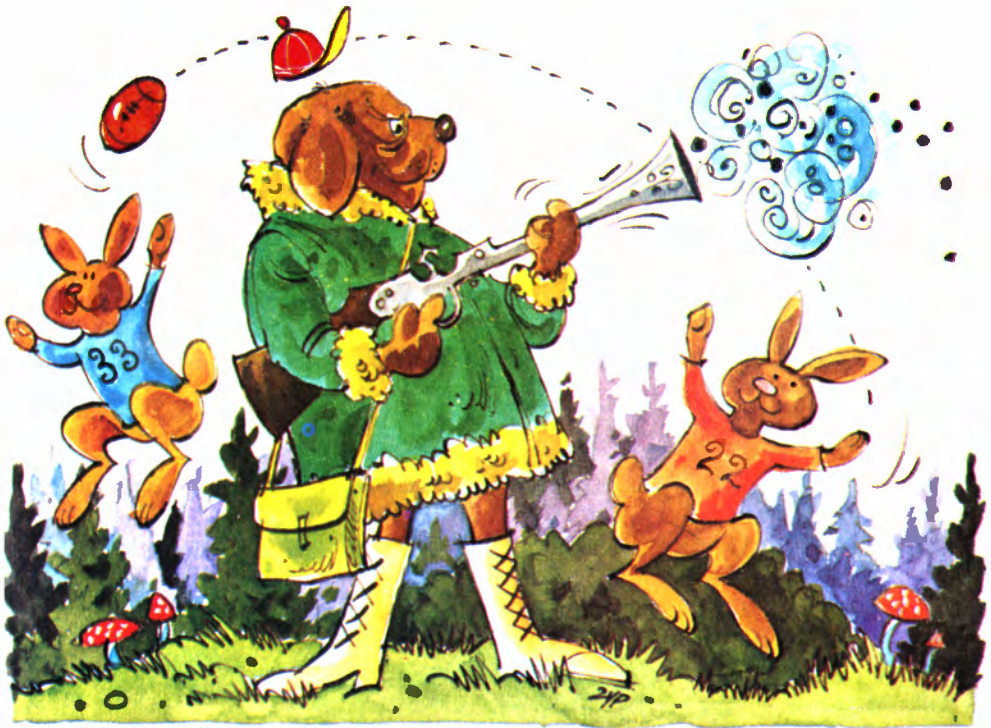
Аж дíвиться — під лі́сом два молодéнькі за́йчики гра́ють у футбо́л.

Зда́лека пізна́в Брисько́, що це Сі́рий і Куце́нький.

Хто б їх не знав?

На них лишé тонéнькі сорóчечки і спорто́ві штанця́та. Бі́гають, ска́чуть, кídaють м'яче́м то сю́ді, то ту́ді.

Що їм морóз, що їм сніг і ві́тер?! Їм

холод не шкодить! Це ж відомі спортсівці!

Тільки побачив їх Брисько, заграла в ньому ловецька кров. Підійшов ближче, навів рушницею на куценького... ні, не на того. На Сірого, — ні, не на того — на обох відразу! — Та й вістрілив: Бах! Бабах!.. ах, ах!.. — Аж гомін пішов, а сам Брисько від гуку перевернувся.

Устав та й думає:

— Піду я позбираю зайчиків, а моя дружина, пані Бриськова, приготує мені з них добру печеню.

Віліз Брисько зі снігу, глянув, — а вони собі спокійненько дальше грають у футбол. Якраз Куценький загнав Сірому гол.

— Що ж це такé? Хіба я не застрілив їх, невже вони ще живі?

— Ах, ви, сякі-такі, почекайте, підійду я ближче!

Та й пустівся бігти до них. Біжить, біжить уже ось-ось близенько, тільки стрілити! — Та що такé? — зайчиків немає! А вони, наче той пух, летять над землею; одін праворуч, другий ліворуч, та позаду нього, то спереду. Куценький тільки — шусть! шусть! А Сірий — шур... шелесть!

Пустівся Брисько за одним, а другий — мельк йому перед самим носом. Він за

цим, а той уже ось-ось близько, тільки стрілити!

Нараз Бриськові душно стало, шапка очі заслоніла. Кінув шапку й рукавиці в сніг. Легше стало... Біжить даліше... ще тяжко. Скінув кожушину. — Ба, і чоботи заважають!

Та й чоботи скінув.

Біжить із рушницею — як дікий! А зайчики йому все перед очима: то близько, то знову далеко-далеко, аж під лісом!

А як же вони біжать! Стрибають кривулькою, мелькають Бриськові своїми хвостиками перед очима. А досягнути їх, застрілити — Брисько не може!

— Ах, ви, клаповухі, кучі, безхвості! Я вас на мак, на порох зітру. Я вас зубами ось як роздеру! — та й кінув рушницю, загавкав:

— Гав-гав! Дзяв-дзяв! — змучився, упрів, ледве ноги тягне.

А зайчики бадьорі, веселі, вибрикують.
Сказано, спортівці!

Та й ще й насміхаються:

— А що, пане Бріську, змучилися?
Спочиньте, будь ласка!.. А де ж ваша
рушніця?

Дивиться Брисько, а вони вже якось
дістали його власну рушніцю у свої
лапки!

— Як це сталося?.. Куді вони його
завелі? Як голову закрутили? От
пошівся в дурні!

— Та ж, чого доброго, ці молокососи
можуть ще мене, поважну особу, з моєї
власної рушніці застрілити!

Схилив голову й подався додому. По
дорозі шукає в снігу розгублені речі й
заводить: „Гав-гав! Гав! ...у-у-у-у!” і
своїми довгими вухами сльози витирає.

А зайчики йому вслід:

— Пане Бріську! Вертайтеся здорові

додому! Лежіть собі в буді та ловіть мух!

Куценький склав лапки в трубку і гукну́в:

— Не за двомá зáйчиками гнáтися!..
Не за двомá!.. Не з нáми вам, Бріську,
міряться! Ми спортóвці!..

За Оленою Цегельською

ДО ПРА́ЦІ

Пра́ця єди́на з нево́лі нас ві́рве:

Ну́мо до пра́ці, браті́!

Го́ді ляка́тись! За ді́ло святéе

Смі́ло ми бу́демо йти.

Пра́ця єди́на нам шлях утору́є,

До́вгий той шлях і важкі́й,

Що аж до щáстя і во́лі пряму́є, —

Ну́мо до пра́ці, мерщíй!

Пра́ця не згі́не між лю́дьми дарéмне:

Сóнце засві́тить ко́лісь, —
Дя́кою нас тоді́ лю́ди згада́ють, —
Ну́мо ж, до пра́ці бері́сь!
Хоч у недóлі й неща́сті зві́куєм, —
До́лю ону́кам дамо́!
Ми на робо́ту на сві́т наро́дїлись,
Ми для борні́ живемо́!
Смі́ливо ж, бра́ття, до пра́ці става́йте,
Ча́с наступа́є, — ході́м!
Дя́ка і ша́на робі́тникам щі́рим!
Со́ром недба́лим усі́м!

Боріс Грінче́нко

КО́ТИК-ПОМІ́ЧНИ́К

Пи́ше Ро́мчик: а, о, у...
Ох, як тя́жко це йо́му!..
Хто помо́же, хто розка́же,
Як писа́ти, хто пока́же?

— Я, козак із олива,
Написав би: ов-ов-ва!..
Щоб не мав он де я варті,
Військо, бачиш, — це не жарті!
Коник каже: „їга-га-га!”
Написав би я хоч А ...
Бач, вожу я ось гармати,
Як я можу помагати?!

А годинник: — Так, тік, так!
Написав би я, ще й як!..
Часу в мене ні хвилини,
Я показую години...
Та знайшовся помічник
Що до псотів радо звик.
Хто ж? Ну, котик наш Мурманло,
Що нявкоче любо-міло...
І нявкоче: — Няв, няв, няв!..
Напишу Я! Ти ж не знав?
І на стóлик скáче з пéчі:
— Поможу тобі ці рéчі!..
Пхає хвóстик в каламáр:
— Напишу все, як школяр.
Сам побáчиш ти це зрáзу,
Дай, я хвóстиком намажу!
Рóмчик же тогó не чув,
Так завзято пíше У.
Той же котик, той Мурманло,
Розілляв на стіл чорніло.

За журналом „Вовченята”

ХАТА

Спинівши áвто, я зайшов у хату,
Що біловідо стáла між ялín,
Яснó з кулív покрівлю небагáту
Спускаючи понáд вербóвий тин.

„Добрíдень, тítко!” —

Я звернóвсь до жínки,
Що березóві підкладáла в піч.
Пашíли з кóмина підсма́гли грíнки,
І променíлась добротá із віч.

„Чи є питвó?”... Небáвом наточíвши
Із крáну в кóхлик чíстої водí,
Сказáла: „Дóброго здоров'я півши...” —
Мов соловíй повív на всі ладí.

Я пив і сýяв. Я жадáв, щоб зáвше
Мої нащáдки, прáвнуки мої
Мандрівникíв приймáли, привітáвши,
І з рíдних слів — співáли солов'ї!

Яр Славúтич

КО́НЮ МІЙ БУЛА́НИЙ

Ко́ню мій була́ний,
Не ході́ в траву́,
Я для тебе́ з ла́ну
Коню́шіну рву.

Ви́гляджу на зе́рні,
На вівсі́, й тоді́
Сполосну́ в озёрній
Голубі́й воді́.

Поведу́ в дібро́ву,
Ще́дро попасу́, —
Набира́йся кро́ви,
Набува́й красу́!

А як прійде́ свято́, —
В гріву́ золоту́
Сі́ню, непом'я́ту
Стрі́чку заплету́.

І в той день погідний
Віїдем за гай
Оглядати рідний
Придніпрівий край.

Небесами чистий,
Землями плодистий,
Квітами барвистий
Український край!

Яр Славутич

УКРАЇНА

Україна лежить далéко, далéко за морем. Щоб побáчити Україну, треба летіти на схід, перелетіти Атланти́чний океán, за́хідню Евро́пу, а тоді вже приземлі́тися в Україні.

Україна — це гáрний край. Там росту́ть ви́шні, я́блука, гру́ші, сли́ви, виногра́д та і́нша садовина́.

В Україні росту́ть гáрні кві́ти й дере́ва. Там співа́ють соловéйки та і́нші пташкі́.

Головна́ ріка́ в Україні — Дніпро́. Над Дніпро́м стої́ть мі́сто Кі́їв. Кі́їв — це столиця́ України. На Дні́прі ко́лись бу́ла Запорóзька Січ.

Тарáс Шевче́нко похóваний на горі́ над Дніпро́м, недалéко від мі́ста Ка́нева. Бага́то люде́й відві́дують Шевче́нкову моги́лу, кладу́ть там вінкі́, кві́ти та огляда́ють музе́й.

Ксе́ня Турко́

НА КРІЛАХ УЯВИ

— Київ! Харків! Львів! У школі діти нахилилися над великою мапою України і водять по ній пальчиками та вигукують:

— Це Дніпрó! Це місто Запоріжжя!

Го́ри Карпа́ти! Ось тут Чо́рне мо́ре!

— Дóсить, дíти, дóсить, — ка́же вчи́тель. — Ба́чу, що вас дúже заціка́вила ма́па України. Ба́чу, що ви говори́ли з батька́ми про те, звідки вони́ приї́хали, бо пізнаєте́ на́зви багатьо́х міст і сіл в Украї́ні. О́тже, бу́демо сього́дні говори́ти про міста́ України. Хто пе́рший?

— Я! Я! Я! — закрича́ли ра́зом Васи́ль, Степа́н і Софі́я.

— Ті́льки тро́є з вас гото́ві? — спита́в учи́тель. — Ну, нічо́го. Але не забу́дьте спита́ти та́та або ма́му, мо́же, діду́ся чи бабу́сю, неха́й розка́жуть вам, звідки вони́ приї́хали.

— Мої́ батькі́ приї́хали з Ха́ркова, — сказа́в Васи́ль.

— А мої́ зі Льво́ва! — перебі́в Степа́н.

— А мій діду́сь каза́в, що вони́ жили́ в Ки́єві, у сто́лиці України, — несмі́ливо

сказала Софія.

— Дóбре. Починай ти, Василю, — сказав учитель.

— Хáрків! Бáчите, ось тут Хáрків! — почав Василь. — Хáрків — це велике мiсто. Мій дiдусь був там iнженером на фáбриці. Я бóду також iнженером, як мій дiдусь i бáтько. Я збудую лiтакá i фур-р!.. фур-р!.. гу-у... полечу далéко на схiд. Перелечу Атлантичний океáн, Фрáнцію, Нiмéччину. О, лiтак уже над великим мiстом! Уже приземлюється на летóвищі. Ми в Хáркові! Велике й гáрне мiсто Хáрків.

Дiти дiвляться на мáпу. Їм здається, що вони з Василем прилетiли до Хáркова.

— От ми оглянули Хáрків, — продовжує Василь. — А ти, Степáне, хочеш побáчити Львiв? Фур!.. Фур!.. Летимó далi. Дивiться! Пiд нáми — рiки, сéла, мiстá. Якi чудóви горóди й садi!

— Я ба́чу Львів! Я ба́чу Львів! З тебе до́брый лету́н, Васи́лю, — сказа́в Степа́н. — Діду́сь говорі́в, що у Льво́ві є вели́ка це́рква — Собо́р Свято́го Юра.

— Я бу́ду їзди́ти по всій Укра́їні, — да́лі говорі́ть Васи́ль, як у сні. — А тепе́р летимо́ по́над го́ри Карпа́ти. По́тім полетимо́ до Софі́йчиного мі́ста.

Ми вже прилеті́ли до Ки́єва. Диві́ться з літака́ на зе́млю — під на́ми прекра́сний Собо́р Свято́ї Софі́ї.

Літа́к зно́ву підня́вся. Софі́йка усмі́хнена; ді́ти дівля́ться на ма́пу і слуха́ють, як зача́рвані, а Васи́ль да́лі во́зить їх по Укра́їні.

— Тепе́р ми над вели́кою ріко́ю Дніпро́м, — говорі́ть Васи́ль. — Ба́чите он там висо́ку моги́лу над Дніпро́м? Там похóвано Тара́са Шевче́нка. Недале́ко — мі́сто Ка́нів.

Васіль, Степán, Софія та інші діти летять... Летять над Україною...

Діти чують гуркіт мотóra, виразно бачать села, міста, ріки, поля. Ось Дніпрó! Васіль добре описує краєвід. Учитель також слухає.

— Тепер летимó над Дніпрóм. Он там Запоріжжя. Колись там була козацька Січ, — показує на мапі Васіль.

— Везі нас до Чóрного мóря, де колись плавали запорóжці, — тихо попросів Степán.

— Мій тáто казав, що він їхав пароплáвом із Кієва до Чóрного мóря, — перервав Данілко.

І діти зідхнули — ненáче зі сну пробуділись. Тяжко повертáтись до звичáйної праці у школі.

Учитель похвалів Василя.

— З тебе, Василю, добрий учитель, — сказав він. — Ти так цікаво навчів усіх

географії України. Я думаю, що всі запам'ятали головні міста, ріки й гори України.

— Дякуємо тобі, Василю, — гуртом сказали діти.

— Дякую тобі, Василю, — сказала Софійка. — Ми літали з тобою на крилах уяви, але може колись ти справді будеш мати свій літак і повезеш нас в Україну.

Ксеня Турко

ПРАПОР І ГЕРБ УКРАЇНИ

— Ромáne! — сказав тáто, — поклич Тарáса. Ми підемо подивітися, як поса́дник міста́ буде проголо́шувати украї́нський тижде́нь. Там будуть підніма́ти украї́нський пра́пор.

— Дóбре, тáту, — сказав Рома́н і шві́дко побі́г по Тарáса.

Сонце так гарно світіло, що всі мали охоту не їхати, а йти пішки. Ідучі вулицею, вони побачили, що над одним великим будінком уже вісів прапор.

— Чому піднімають прапор над будінком? — запитав Тарас.

— Якщо це державна школа або якийсь урядовий будінок, тоді прикрашають його державним прапором, — відповів батько.

Яке значення має пра́пор? — зно́ву запита́в Тара́с.

— Кожна держа́ва на сві́ті має свої прапори́ й герби́, — пояснював ба́тько. — Це держа́вні зна́ки. Коли́ на кораблі́, що се́ред мо́ря, побачать зда́лека пра́пор, тоді́ зна́ють, чий це корабель, до яко́ї держа́ви він нале́жить. Прапора́ми ча́сто прикра́шують місця́, де виступа́ють висо́кі держа́вні урядо́вці, напри́клад, прем'є́р-міні́стер Кана́ди чи президе́нт Аме́рики. В Об'є́днаних На́ціях ві́сять прапори́ всіх держа́в, що нале́жать до цієї́ організа́ції.

— О, за́раз бу́де говори́ти якийсь пан, — сказа́в Рома́н.

— Це поса́дник мі́ста, голова́ міськóї ра́ди, — дода́в ба́тько. — Він ка́же, що 22 сі́чня 1918 ро́ку Укра́їнська Центра́льна Ра́да проголо́сила само́стійність Укра́їни. Оди́н рік пі́зніше, се́бто 22 сі́чня 1919 ро́ку, об'є́днали́ся в одну́ республі́ку всі зе́млі

України. На відзначення тієї події поса́дник міста проголо́шує украї́нський ті́ждень. Наш пра́пор бу́де ві́сити увесь ті́ждень бі́ля цьо́го місько́го буди́нку.

— Який гáрний украї́нський пра́пор! — сказа́в Тара́с.

— Так, — дода́в Рома́н. — Він ма́є два ко́льори: си́ній і жо́втий. Я вже ба́чив його́ в наро́дному до́мі і в пластові́й домі́вці.

— Наш пра́пор, — дода́в ба́тько, — нага́дує нам Украї́ну. Си́ній ко́лір — це чи́сте весня́не не́бо, а жо́втий — це по́ле дозрі́лої пше́ніці.

Поверта́ючись до́дому, ба́тько да́лі розка́зував хло́пцям про і́нші держа́вні зна́ки Украї́ни.

— Якщо́ ві́зьмемо в ру́ки моне́ту, — і він дав ко́жному хло́пцеві по одні́й моне́ті, — то ле́гко побáчити, яка держа́ва її́ ви́пустила у сві́т. Рома́не, чи твій гріш

такій сáмий, як Тарáсів?

— Мо́я монéта канáдська, — сказáв Тарáс.

— А мо́я америкáнська, — сказáв Ромáн.

— По чо́му пізнаємо́, яка́ держа́ва віпустила гріш? — спита́в ба́тько.

— Бо на ньóму є герб, — відпові́в Ромáн.

— Такий сáмий герб є на пошто́вих ма́рках, на різни́х печáтках і на буди́нках держáвних устанóв, — говорі́в да́лі ба́тько. — По гербі́, як по прапо́рі, пізнаємо́ держа́ву. Тому́ ко́жний на́рід шану́є свій пра́пор і свій герб.

— Я знаю український герб, — сказав Тарас. — Це Тризуб.

— Так! Але чи знаєте ви, що наш герб, Тризуб, дуже давній? — спитав батько. — Князь Володимир Великий мав цей герб на своїх гробах майже тисячу років тому. Треба зберігати й шанувати наші державні знаки, бо це свідки державної минувшини України.

Ксеня Турко

ЯРЧИК І ЮРЧИК У КАРПАТАХ

Ярчик, Юрчик, вірні друзі,
із Карпатських гір — у тузі,
щоб побачить світ далекій,
попрощали плай, смереки
і в потоці пстругів бистрих
ведмедяток танцюристих:

— Не сумуйте! Ми зі Львова
швидко вернемося знову!

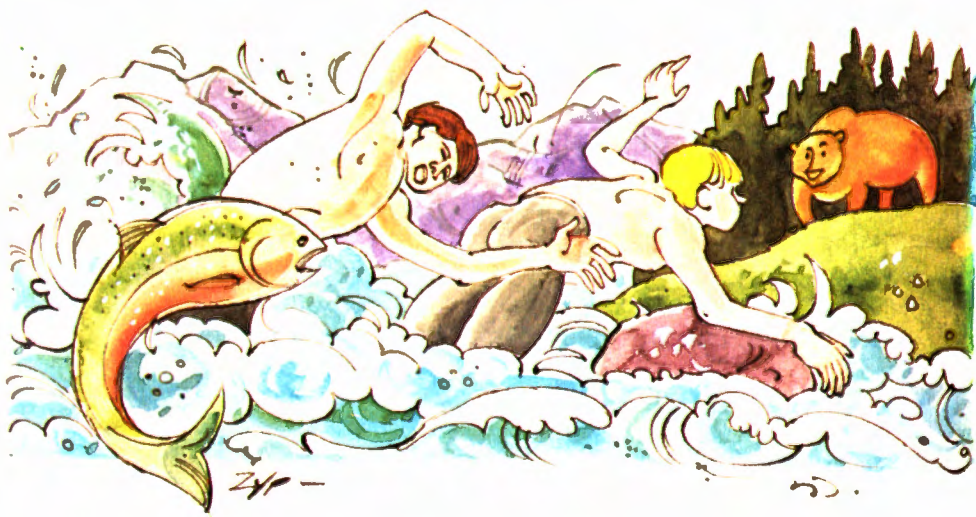
На дарабі, друзі мілі,
мчать їх Черемоша хвилі...

На дарабу зла пригода:
Ярчик, Юрчик — бовть у воду!

Та на б́ерег, хоч і зм́оклих,
п́стру́ги вітягли об́ох їх.
Появілись ведмедя́тка —
з ме́дом їм несуть горня́тка!
Підживілись дру́зі й вільно
«Аркана́» утя́ли спільно.

А опі́сля, хвала́ Бо́гу,
да́лі ру́шили в до́рогу.
Не суму́йте! Ми зі Льво́ва
шві́дко ве́рнемося зно́ву!

За Л. Мо́сендзом

ДАВНЯ ВІРА УКРАЇНЦІВ

Давно́, давно́ колись украї́нці не були христия́нами. Вони́ ма́ли бага́то богі́в, які́х шанува́ли та які́м моли́лися. Тоді́ поклоня́лися си́лам приро́ди. Головні́й бог у них був Перу́н — бог гро́му, вогню́ та бли́скавки. Дажбо́г — бог со́нця, так назива́вся від сло́ва „дава́ти“: той бог, що да́є життя́ на землі́. Бог ві́тру був Стрибо́г; Ла́да — боги́ня краси́; Яри́ло — бог коха́ння; а бог худо́би — Во́лос. Украї́нці ма́ли ще й і́нших, ме́нших богі́в.

Але́ з ча́сом на Украї́ну прибу́ли христия́ни. Вони́ побудова́ли церкві́ й моли́лися в них одному́ Бо́гові.

У Ки́єві була́ ду́же розу́мна княги́ня. Ї́ї ім'я́ було́ О́льга. Вона́ ду́же цікавила́ся христия́нством, розмовля́ла зі свяще́никами і придивля́лась, як христия́ни моли́лись у свої́х церква́х.

Коли княгіня Ольга добре ознайомилася з християнською вірою, вона сама стала християнкою. За княгині Ольги та князя Володиміра Великого весь український нарід прийняв Христову віру. Від того часу українці живуть як християни.

За Петром Волиняком

ПОДОРОЖ КНЯГІНИ ОЛЬГИ ДО ГРЕКІВ (Легенда)

Старий переказ оповідає, що княгіня Ольга вирішила поїхати в грецьку столицю Царгород, щоб краще знати християнство. З нею поїхало багато людей: були між ними служниці, купці, послі та священик Григорій.

Грецький цар прийняв Ольгу з великою пошаною. Він говорив із нею про всякі справи й дивувався, що вона така мудра.

Нарешті попросів її, щоб стала йому дружиною.

Ольга відповіла йому:

— Я ще не християнка. Мусу спершу охрестітися. Ти, царю, будь мені хрещеним батьком.

Цар погодився. Грецький патріярх охрестів Ольгу.

Тоді цар знову прósить Óльгу, щоб вона вíйшла за ньóго зámіж. Óльга відповіла́:

— Як же я мóжу стáти твоєю дружиною, коли ти мій хрещений бáтько? Христия́нський зако́н не дозволя́є цьо́го робíти.

Цар подивíвся на неї і сказа́в:

— Перехитри́ла ти мене́, Óльго!

Він дав їй великі дари́: зóлото, срібло, шовкі́, дорогі ка́міння, і княгі́ня Óльга поверну́лась в Украї́ну, до Кі́єва, з вели́кою поща́ною.

За Петро́м Воли́няком

МАРУ́СЯ БОГУСЛА́ВКА

Давно́ колись в Україні, у містечку Богуславі, жила́ дівчина Мару́ся. Їй було́ шістна́дцять ро́ків, коли́ на Богусла́в несподі́вано напали́ тата́ри. Лю́ди не ма́ли ча́су поховáтися. Їх забра́ли в полóн.

Тата́ри поверта́лися додо́му на ко́нях, старі́х люде́й убивáли, а молоді́х гна́ли в невóлю. Вони́ забира́ли все, що могли́, а хати́ пали́ли.

Інші́ украї́нці з Богусла́ва про́бували стрі́мати тата́р, але́ не змогли́: тата́ри були́ сильні́ші, бо їх було́ дуже́ багáто.

Мару́ся стріля́ла з мушкéта. Вона́ застрі́лила кі́лька тата́р. Але́ оді́н тата́рин підкра́вся до не́ї та й закі́нув їй арка́н на ши́ю. Так забра́ли й Мару́сю.

Тата́ри гна́ли невільникі́в до Криму́. Там вони́ продава́ли їх на базáрі. Мару́сю

купів собі одін багáтий пан, що мав багáто жінóк у сво́єму гарéмі. Він подарува́в Мару́сю турецькому султа́нові, який узяв її до сво́го гарéму.

Незаба́ром султа́н рози́гна́в усіх сво́їх жінóк і лиши́в собі лишé Мару́сю за дру́жину. Одно́го ра́зу, коли він засну́в, Мару́ся взяла його́ ключі́, шви́дко побі́гла

до в'язниці, де були́ за́мкнені украї́нські неві́льники, віді́мкнула дві́рі, дала́ їм збро́ю та й віпустила їх на волю.

Ці неві́льники були́ козаки́, які́ ча́сто воюва́ли з тата́рами й визволя́ли люде́й із нево́лі. Козаки́ були́ ду́же вдя́чні Мару́сі. Вони́ скла́ли про не́ї ду́му.

* * *

ДУ́МА ПРО МАРУ́СЮ БОГУСЛА́ВКУ (Урї́вок)

Що на Чо́рному мо́рі,
На ка́мені біле́нькому
Там сто́яла в'язни́ця...
А в тій в'язни́ці пробува́ло сімсот козаки́в,
Бі́дних неві́льників.
То вони́ три́дцять літ у нево́лі пробува́ють,
Бо́жого сві́ту, со́нця не ба́чать, не зна́ють.

От до них дівка-бранка,
Маруся Богуславка,
Приходжає,
Словами промовляє:
„Гей, козаки,
Ви, бідні невільники!
Вгадайте, що в нашій землі християнській
за день тепер?..”

„Гей, дівко-бранко,
Маруся Богуславка,
Як же ми можемо знати,
Що в нашій землі християнській
за день тепер?
Ми тридцять літ у неволі пробуваєм,
Божого світу, сонця не бачили, не знаєм...”

„Ой, козаки,
Ви, бідні невільники!
Сьогодні в нашій землі християнській субота,
А завтра святій день, Великдень...”

Тоді дівка-бранка,
Маруся-Богусла́вка,
Добре дбає,
До в'язниці приходжає,
В'язницю відмикає,
Всіх козаків,
Бідних невільників,
На волю випускає
І словами промовляє:

„Гей, козакі,
Ви, бідні невільники!
Кажу я вам, добре дбайте,
В землі християнські утікайте...
Богусла́ва не минайте
Моєму ба́тькові й ма́тері привіт

передайте...”

Народна дума

МИКО́ЛА ЛІ́СЕНКО (1842—1912)

Ді́ти лю́блять співа́ти. Ко́жна украї́нська ма́ти навча́є своїх діте́й різни́х пісе́нь — і про со́нечко, і про до́щик, і про пташо́к, і про звіра́т. Ді́ти вже чу́ли, як лисі́чка співа́ла: „Я лисі́чка, я сестри́чка, не сиджу́ без діла...”

Цю пісе́ньку скла́дено для діте́й. Вона́ — з дитячо́ї о́пери *Коза́-дереза́*, що її написа́в сла́вний украї́нський компози́тор Мико́ла Лі́сенко.

О́пера — це театра́льна виста́ва, де не гово́рять, а співа́ють. О́пера *Коза́-дереза́* — це га́рна ка́зка. Самі́ ді́ти її вико́нують.

Хто такий Мико́ла Лі́сенко? Народи́вся він 22 бе́резня 1842 ро́ку в Украї́ні. Його́ ба́тько й ма́ти походи́ли з да́вніх коза́цьких ро́дів і ма́ли вели́ке

господарство. Малий Мико́ла ду́же любі́в му́зику. Він слухав украї́нські пісні́, що їх співа́ли селя́ни. Ма́ти вчи́ла його́ гра́ти на фортепія́ні, коли́ він мав лише́ п'ять ро́ків.

По́тім учі́вся Мико́ла му́зики в Ха́ркові та в Ки́єві. Учі́вся до́вго й пи́льно. Закі́нчивши уні́верситет, він пої́хав до Німе́ччини. Там у консерва́торії закі́нчив свою́ музичну осві́ту. Тоді́ поверну́вся він додо́му. У Ки́єві створи́в музичну шко́лу.

Лі́сенко га́рно грав на фортепія́ні й диригува́в хо́рами та оркестра́ми. Він пи́сав тако́ж музичні твóri.

Зма́лку до кі́нця́ свого́ життя́ Лі́сенко ціка́вився украї́нською наро́дною твóriчiстю. У вільний час мандрува́в по се́лах і за́писував пісні́, що їх співа́ли селя́ни. За́писані мелоди́ї опрацьо́вував для хо́рів або́ для окре́мих співа́ків.

Композі́тор любі́в украї́нські наро́дні

пісні — великий скарб, якого не мають інші народи. У піснях українського народу оспівана вся його історія. Українські народні пісні своїми мелодіями та ритмом відрізняються від пісень інших народів. Тому ними цікавляться вчені дослідники.

Лісенко опрацював сотні народних пісень. Крім того, він створив понад сто власних композицій. Найбільше музичних творів написав Лісенко на слова Тараса Шевченка. Його пісні до *Кобзаря* співають усі українці. Лісенко написав також багато творів для фортепіана.

Для театру Лісенко створив чотири опери: *Чорноморці*, *Утоплена*, *Енеїда*, *Тарас Бульба*. Для дітей композитор написав оперу *Коза-дереза*, *Зима і весна* та *Пан Кіцький*.

Така велика праця підірвала його здоров'я, і він помер у Києві в листопаді

1912 року. Усе своє життя і всі свої сили Лисенко віддав українській музичній культурі, щоб сповнилися слова Тараса Шевченка: „Наша дума, наша пісня не вмре, не загине!”

Ксєня Турко

ГЕЙ, НА ГОРІ ТАМ СІЧ ІДЕ (Марш)

Гей, на горі там Січ іде,
Гей, малиновий стяг несé,
Гей, малиновий, наше славне товариство,
Гей, марширує — раз, два, три!

Гей, попереду кошовий,
Гей, як орел той степовий,
Гей, як орел той, наше славне товариство,
Гей, марширує — раз, два, три!

БІЖІТЬ ЗАЙЧИК ДОРОГОЮ

Біжить зайчик дорогою
Та й скáче,
Закрив óчі ла́пками
Та й пла́че!

— Усі ж бо я та й горóди
Обійшо́в,
Нидé ж бо я капу́стиці
Не знайшо́в.

Українська народна пісенька

У ГОРАХ КАРПАТАХ

У гóрах Карпáтах хотів би я жить,
З горі на долину хотів би сходить.
Пташкі там співають, там скáче сарна,
А гóлос сопíлки там чути щодня.

У гóрах Карпáтах там вéсело жить,
Пісні там лунáють, Черéмош шумить.
Пташкі там співають, там скáче сарна,
А гóлос сопíлки там чути щодня.

У гóрах Карпáтах смерéка ростé,
Там зíлля пахúче усюди цвітé.
Пташкі там співають, там скáче сарна,
А гóлос сопíлки там чути щодня.

У гóрах Карпáтах там гúцул живé,
Він гáрну гуцúлку за рúку ведé.
Пташкі там співають, там скáче сарна,
А гóлос сопíлки там чути щодня.

ОЙ, ВІДНО СЕЛÓ

Ой, відно селó, ширóке селó під горóю,
Ой, там іду́ть стрі́льці,
Січові́ї стрі́льці до бо́ю,
Іде́, іде́ вíйсько крі́зь ширóке по́ле,
Хло́пці ж бо то хлопці, як соко́ли.

Ха-ха́, ха-ха́, ха-ха-ха-ха-ха-ха́,
Гей, дівчи́но, рибчи́но, чорнобрíвко моя́,
Вийди, вийди, вийди, вийди,
Чим скорі́ше до вікна́!
Хло́пці ж бо то хлопці, як соко́ли.

Ой, відно селó, ширóке селó під горóю,
Ой, там іду́ть стрі́льці,
Січові́ї стрі́льці до бо́ю,
Попе́реду і́дуть ста́рші отама́ни,
Хто охóту ма́є, хай іде́ із на́ми.

Ха-ха́, ха-ха́, ха-ха-ха-ха-ха-ха́,
Гей, дівчи́но, рибчи́но, чорнобрі́вко моя́,
Війди, війди, війди, війди,
Чим скорі́ше до вікна́!
Хто охóту ма́є, хай іде́ із на́ми.

ДОБРИЙ ВЕЧІР, ЗАЙЧИКУ!

— Добрий вечір, зайчику!

Куди́ йдеш?

Скажи́ мені́ правдоньку,

Де живеш?

— Оту́т живу́ в хаточці

Край воді́,

А ти туди́, лісонько,

Не ході́.

Українська народна пісенька

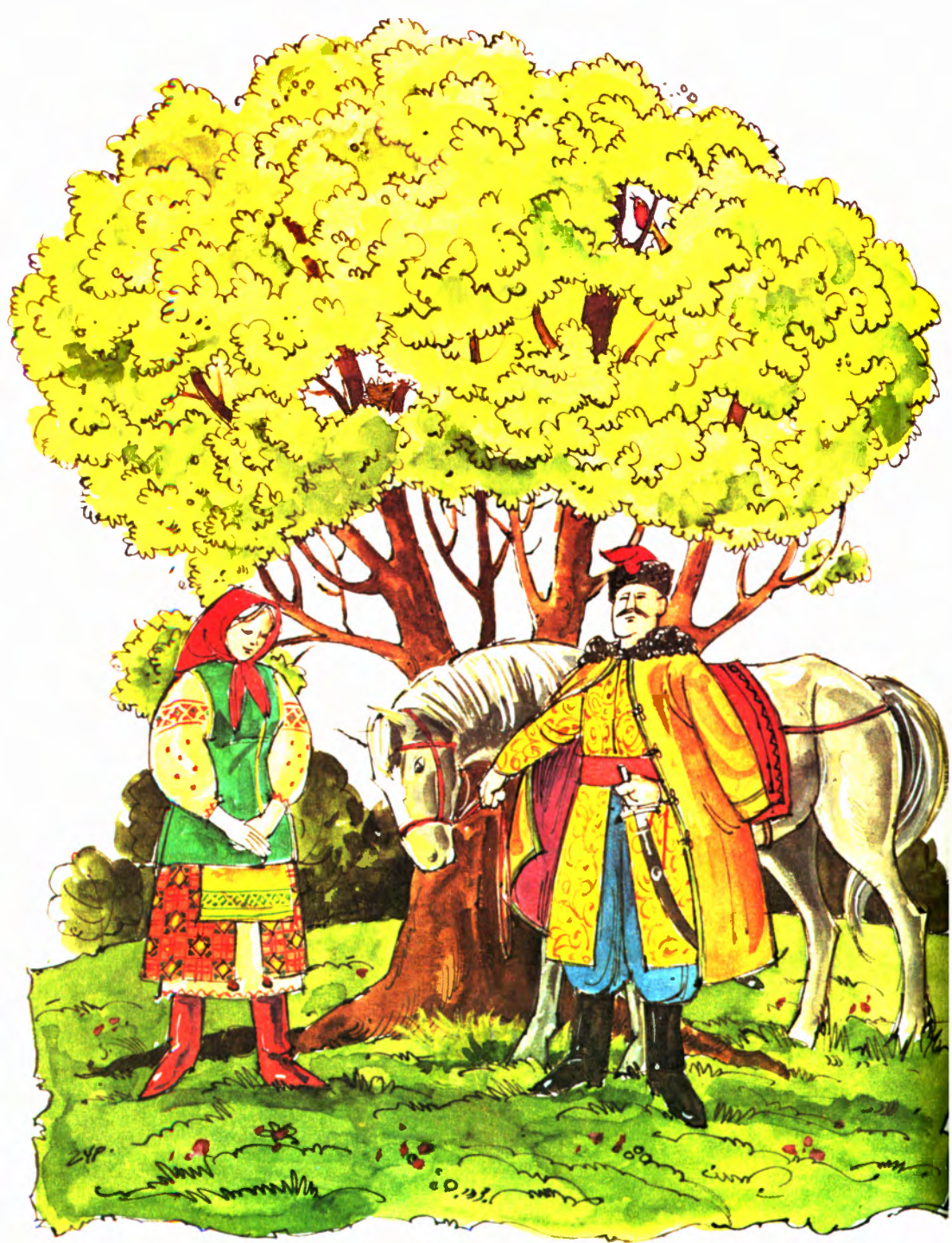
ПОЧАЇВСЬКА БОЖА МАТИ

Ой, зійшла зоря вечорová,
Над Почáевом стала,
Виступáло турецькеє вiйсько —
Як та чорна хмáра.

Турки i татáри брáми облягáють:
Монастiр воювати.
Мáти Бóжа Почáївська,
Будеш нас рятувати?

Отець Залiзо з келiї вихóдить,
У слюзáх умлiвáє,
Ой, рятуй, рятуй, Бóжая Мáти,
Монастiр загибáє.

Ой, вийшла, вийшла Бóжая Мáти,
Та й на хрестi стала —
Кули вертáла, туркiв вбивáла,
Монастiр рятувала.

ОЙ, ПРИЇХАВ КОЗАЧЭНЬКО

Ой, приїхав козачэнько
До сестрічки в гості,
Та й поставив свого коня
На жовтім помості.

Ой стій же ти, любий коню,
Не тупай ногою,
Поки я тут поговорю
З рідною сестрою.

Народна пісня

ДЕ ЗГОДА В РОДИНІ

Де згода в родині, де мир і тишина,
Щасливі там люди, блаженна сторона.
Їх Бог благословляє, добро їм посилає,
І з ними вік живе.

ДОБРИЙ ВЕЧІР ТОБІ

(Щедрівка)

Добрий вечір тобі, пане господарю,
Радуйся!

Ой радуйся, земле,
Син Божий народівся!

Застеляйте столі та все килимами —
Радуйся...

Та кладіть калачі з ярої пшениці —
Радуйся...

Ой до тебе прийдуть три прázники
в гóсті —
Радуйся...

А що перший прázник — Рождество
святéс —
Радуйся...

А другий же прázник Василя свято́го —
Радуйся...

А третій же прázник — святі́
Водохре́ща —
Радуйся...

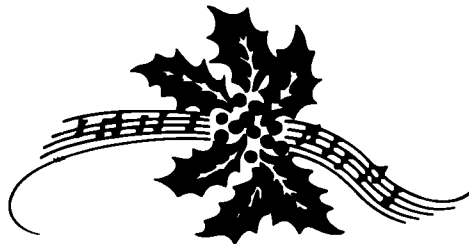
БОГ ПРЕДВІЧНИЙ НАРОДІВСЯ

(Коляда)

Бог Предвічний народівся,
Прийшов днесь із небес,
Щоб спасти люд Свій весь
І утішив вся.

В Вифліємі народівся,
Господь наш, Христос наш
І Пан наш для всіх нас
Нам народівся.

Слава Богу заспіваймо!
Честь Сїну Божому,
І Панові нашому,
Поклін віддаймо!

У МІСТІ

Петро́ прокінувся дуже рано. Замість кукурікання півників, кудкудакання курей, мекання овець, мукання корів чує він якийсь дівний гуркіт — фур-р-р, трах-трах, дзень-дзень, стук-стук...

Учора тато й ма́ма відлетіли літакoм відвідати дідуса й баб́усю, які живуть в Україні, а його́ лишіли в дядька Павла́ й тітки Олени. Це перший день у великому місті!

Петро́ віскочив з ліжка й побіг швидко до вікна. А там... Замість яблуні, що росте́ під його́ вікно́м удо́ма, його́ зустрінула висо́ка стіна́ яко́гось будінку. Вікна цього́ будінку відзеркалювали я́сність ра́нішнього со́нця, але то́го со́нця Петро́ не ба́чив.

Увечері тітка ка́зала, що вона́ його́ збудить, але Петро́ не чека́в на тітку. Він

тихенько відчинів двері й пішов до лазнички вмиватися.

Петро́ був уже одягнений, коли прийшла тітка його будити.

— Ну й чого ж ти так рано встав? Що будеш робити цілий день? — спитала тітка.

— Я вдома встаю ще раніше, бо півник кукурікає і всіх будить, — відповів Петро́.

— А тут будять нас автобуси, які трублять або дзеленькають, щоб авта не заступали їм дорогу, та гудуть і трублять — тут, тут, ту-ут, інші авта, що підганяють іще інші авта, які їдуть перед ними. А часом ще й сирена допомагає своїм „в'ю! в'ю! ву-у-у-у-у!..” Тоді всі машини та авта зменшують швидкість і дають дорогу, бо то може бути пожежна машина або машина швидкої допомоги. Такі машини треба наперед пускати, —

сказала тітка.

— Часом і поліцейсти мусять швидко їхати, якщо хтось учинів злочин, — додав Петро.

— О, так! Так! Ти, мабуть, бачиш це на телевізорі, — знову сказала тітка. — Але тепер ходімо снідати. Дядько Павло вже снідає, бо йому треба йти на працю.

І вони пішли до їдальні.

Дядько Павло вже поснідав. Він читав газету й пив каву.

— Добридень, дядьку! — сказав Петро.

— Добридень, Пётре! — відповів дядько. — Тебе, мабуть, також збудів той польовий ховрашок, що вранці плюскався у вмивальні.

— Дя-дьку! — засміявся Петро. — Я не ховрашок. Крім того, ховрашки не можуть плюскатись. Вони не люблять

воді. Якщо хтось наллє воді в дірку, де живе ховрашок, то він зараз же вилазить і втікає. Хлопці рблять сильцє. Як тільки ховрашок покаже гóлову з дірки, хлопець потягне за сильцє і зловить його. Ховрашкі рблять шкóду на горóді й на полі, тому трєба їх нищити.

— Алє наші ховрашкі вранці дуже голóдні, — сказáла тítка. — Прoшу снідати.

— Дякую, тítко! Я справді голóдний, — сказáв Петро й сів біля стóлу. — Смачнóго, дядьку!

— Дякую, дякую! Смачнóго й тобі, — відповів дядько Павло. — Де ти навчівся так гáрно бажáти?

— Мáма й тáто навчили менє. Вони казáли, що вдóма всі так говорíли, — сказáв Петро.

— Дóбре, дóбре. Ти снідай, а мені вже трєба йти. А щoб тобі не нудíлося,

ось тобі ця сопілочка, що я з України привіз. — І дядько Павло дав Петрові сопілку та ще й додав:

— До побачення! Добре проведи день! Обережно переходи вулицю! Дивись, чи не їдуть авто.

— Добре, дядьку, я буду обережний, — сказав Петро. — Дякую за сопілку. До побачення!

Дядько Павло ще й не зачинив за собою дверей, як Петро взяв сопілку до уст і щосили подув. Який різючий свист!

— Ой, Петрусю! Не можна! Не можна! — закричала тітка й закрила вуха. — Так не можна. У цьому будинку живе багато людей. Сусіди ще може сплять, а ти їх побудиш!

— О, я не знав! Прошу пробачити, — сказав Петро. — А коли можна буде грати на сопілці?

— Ти спершу скінчи снідати.

Незабаром прийде Богдан і візьме тебе до парку. Там можна кричати й свистіти, скільки хочеш, — відповіла тітка. — У парку будуть ще й інші діти. Тобі буде весело там.

Після сніданку Петро допомагав тітці, він носив склянки, горнятка й тарілки, а тітка брала від нього і складала їх у машину до миття. Петрові тяжко повірити, що машина має склянки, горнятка, тарілки і не поб'є їх! Але він це бачив учора на власні очі.

Незабаром чути: — Дзень! Дзень!

— Мабуть, Богдан уже прийшов, — сказала тітка й пішла до дверей.

— Добридень, пані! Чи Петро вже встав? — спитав Богдан.

— Добридень, Богдане! — відповіла тітка. — Петро вже давно встав і чекає на тебе.

Хлопці привіталися, трохи поговорили

з тіткою Оленою, а потім пішли в парк. Петро́ не забув узяти сопілку.

У парку було багато дітей. Петро́ познайо́мився з тими, яких Богда́н уже знав. Ра́птом підійшо́в до Петра́ якийсь задира́ка й вірвав Петро́ві сопілку з рук.

— А що це таке в тебе? — спита́в він. — О, тру́бочка! Диві́ться, він ще мо́же й грає на тру́бочці.

— Відда́й мені сопілку, — сказа́в Петро́. — Це мені дядько дав. Я бу́ду гра́ти на ній.

Петро́ хоті́в узяти сопілку, але задира́ка поверну́вся та — в но́ги.

Хло́пці пусти́лися за ним. Ра́птом задира́ка зупини́вся. Йому́ заступі́в доро́гу якийсь чолові́к.

— Ей, коза́че! Ти куди́ біжи́ш? Чи в тебе́ ча́сом не засвербі́ли па́льці і ти не взяв щос́ь від цих дітей? — спита́в він.

— Я... Я... Проба́чте. Я тільки

так грався з ними, — виправдувався задирака. — Бачите? Це трубка. А цей хлопець каже, що буде грати на ній. — Тоді до Петра, — На, бери собі! Хто б хотів мати твою трубку. Я можу таких сто зробити.

Петро́ взяв сопілку та й ка́же: — Це не тру́бка, а сопілка. Дядько приві́з мені цю сопілку з Украї́ни.

— Так, це сопілка, — сказа́в чолові́к. — Сопілка — це украї́нський наро́дний інструме́нт. Давно́, давно́ вже гра́ли на та́кій сопілці. Хоч і́нші наро́ди ма́ють свої́ сопілкі, украї́нська сопілка ма́є для украї́нців особли́ве значе́ння.

Гра́ють на сопілка́х по всій Украї́ні, та́кож по всьо́му сві́ту, де лише́ живу́ть на́ші лю́ди. Особли́во лю́блять цей інструме́нт ді́ти.

Ксе́ня Турко́

СОПІЛКА

— Сопілка коштує недорого. Її легко зробити. Сопілку можна вірізати з дерева. Найчастіше вирізували з бузку, іноді з верби чи з лози. На сопілці легко навчитися грати. Я вже вмію, — сказав один чоловік. — Якщо хочете, розкажучу, як це було.

— Розкажіть! Розкажіть! — загукали діти.

— Сідайте, а я розкажучу вам, як я навчився грати на сопілці, — почав чоловік.

— Це було тоді, коли я був ще маленьким хлопчиком і жив в Україні. Прийшло раннє літо, а з ним і день Святого Івана. Давно колись називали цей день — Івана Купала. У той час тисячі людей із різних околиць сходились до села на відпуст. Село було недалеко від Львова,⁸ славне тим, що в ньому над

річкою був старій монастир. Коли була гарна погода, тоді люди ночували в лісах під деревами.

У день Святого Івана сам єпископ відправляв Богослуження, а йому допомагали багато священиків. Це все було надворі. Здавалося, що сам Господь Бог дивиться з неба на наш український нарід і радіє. А після Богослуження зустрічалися старі знайомі. Молоді знайомилися. А для дітей були там різні гри й забави.

Мама й тато взяли мене на таке чудове свято. Багато, багато я там чув і бачив. Я радо був би там не тільки цілий день, але також ночував би.

Коли я так ходив поміж людьми, раптом почув я чудовий голос сопілки. Глянув у ту сторону й побачив старенького дідуса з довгими вусами. Він був у білих штанях та в білій сорочці, вишиваній

чорними нитками. Сидів він на пеньку і грав на сопілці. А через плечé висів сагайдак, така торба, де було багато-багато сопілок. Підійшов я близько і так мені сподобалась та гра на сопілці, що я й собі схотів купити сопілку і так заграти.

Побіг я до тата по грóші. Тато дав мені грóші й наказав, щоб я не загубив, бо вдруге вже нічого не дістану. Я затиснув грóші в кулак і прибіг до старенького сопілкаря. Кажу йому, що хочу купити найкращу сопілку, яку він має.

— Дóбре, синóчку, — сказав дідусь. — Ось я б́уду грати, а ти скажеш, котра тобі найбільше сподобається. Та сопілка й б́уде твоя.

І почав дідусь грати, час від часу переставав і пояснював пісню та чому він по-р́ізньому грає.

— Сопілку мóжна р́ізно називати, —

казав дідусь. — Залéжно від то́го, як на ній грають. Одні називають її сопі́лкою, інші тропі́лкою або́ дудкою.

Дідусь грав у троя́кий спосі́б. Так чудово грав, що я не знав, котру́ сопі́лку ви́брати для себе́. Котру́ не візьме він у ру́ки, то душа́ ра́дується від надзвичайних зву́ків, які до нас прийшли́ з давнини́ — більш, ніж тисяча ро́ків то́му.

Одну́ таку́ чарівну́ сопі́лку я ви́брав собі́ та й почав гра́ти. Але́ засоро́мився. Звук на мо́й сопі́лці вихо́див пога́но! Я ж хоті́в так гра́ти, як дідусь — а тут нія́к не втну!

Дідусь засмі́явся, погла́див мене́ по голо́ві, поті́шив і показав, як гра́ти краще́. І я зно́ву про́бував гра́ти. Звук був кращи́й, бо я вже знав, як кла́сти па́льчики на діркі́. Та так чарі́вно гра́ти, як дідусь, я нія́к не вмів і на хвилі́ну зажури́вся.

Дідусь зрозумів мої турботи та й потішив:

— Не журіся, хлопче. Я так, як і ти, не вмів колісь грати.

Порáдив мені старій сопілка́р, щоб я пішов у ліс, у поле, над річку і побував там, де чудова природа, щоб я прислухувався до всіх звуків: як дзюркоче потік, як шумлять лісі, як співають пташки, як віють звірі, як розмовляють і співають люди. І щоб я наслідував усé, що можу, на сопілці.

— Спочатку буде не легко, — сказав дідусь. — Але, за якийсь час і ти станеш сопілкарем. Та треба грати часто. Найкраще тоді, коли душа забажає.

Я подякував, узяв сопілку в руки, заплатив щось дідусеві й побіг до тата й мами, щоб їм затирлікати.

По дорозі додому ми йшли через густий ліс. А я грав та грав. Я так

дóвго грав, що в ма́ми вже вúха болі́ли. Удо́ма я вихо́див у садо́к або́ над рі́чку і там пригравáв собі́. Та ніко́ли не був я задово́лений. Ні́як не міг я так гра́ти, як діду́сь.

Аж одно́го ве́чора, ко́лі міся́ць вийшо́в із-за го́р, я почу́в як кúмкають жа́би. Ма́буть вони́ раді́ли, що міся́ць я́сний. Мені́ ста́ло дúже раді́сно. Я вхо́пів сопі́лку й пішо́в під го́ру до ставка́ послу́хати, що ка́жуть жа́би.

Що ті жа́би не ви́робля́ли! На́че лю́ди між собо́ю розмовля́ли! На́че сварі́лися. На́че співа́ли, крича́ли. Слу́хав я, слúхав та й подúмав:

— Загра́ю я їм на сопі́лці. — І я почáв гра́ти. Грав я, грав, як тільки міг. Ра́птом переста́в я гра́ти. Слу́хаю, а тут навколо́ ме́не ти́ша. Усе́ на́че завме́рло. Гля́нув я на міся́ць, а він ненáче усмі́хну́вся до ме́не. І мені́ ще більше

радісно стало. Мені здавалося, що моє вигравання на сопілці не такé вже вигравання погане, якщо воно могло зачарувати жаб, щоб вони замóвкли й слóхали.

Задовóлений, пішов я до хати, ліг у ліжко та й заснув. Приснився мені дідусь і його прекрасна гра на сопілці.

Так я часто грав собі на сопілці. Сопілка — це мій друг. Вона для мене ще й тропілка і дудка. Сопілка для мене? Це пісня України, гóлос природи в Україні. А що вона для вас, діточкі? Лише ви можете дати відповідь на це запитання.

Зинóвій Квіт

БАНДУРА

— Сónце низенько, вéчiр близенько... —
спiвaє хтось у рaдiо на сусiдськoму пoдвiр'ї
так гoлoсно, щo пiсня лунaє крiзь вiдчiнене
вiкнo в кiмнaту. I сoнцe щe рaз
усмiхaється з-зa oбрiю, нiби прoщaючись дo
зaвтрa. A в кiмнaтi?.. Нa пiдлoзi сидiть

дівчина, заплакана, схилівши голову на коліна, і хліпає. Довкола неї енциклопедія, історія України, історія музики, *Кобзар* та інші книжки.

Раптом відчинілися двері. У кімнату ввійшла мати.

— Катрусю, дитинко, що з тобою? — скрікнула вона затривожено й підбігла до дівчини. — Заспокійся! — сказала й пригорнула Катеріну до себе.

А Катеріна далі хліпає і слова не може промовити.

— Катрусю! Доню! Скажи мені. Що сталося?.. Може ти хвора?.. Може щось болить? — знову питає мати, втираючи сльози Катеріні.

— Мамо... — нарешті почала Катеріна. — Та н-наша вчителька... дає таку домашню роботу... каже читати... і написати... про к-кобзу... Про кобзу немає ніде⁸ нічого в цих книжках. Як я

мо́жу зна́ти, що таке ко́бза? — ска́ржилася крі́зь плач Кате́ріна сво́їй ма́тері.

— Не плач, доню, не плач, — заспоко́ювала ма́ти. — Чого́ ж ти мені́ скорі́ше не сказа́ла? Я то́бі допо́можу. Але́ чека́й-но! Мо́же ми тут щось і́нше пора́димо. Мені́ тре́ба по́їхати до бабу́сі й заве́зти їй м'я́са із заморо́жувача. У дідуса́ є ко́бза і банду́ра. Він гра́є на банду́рі. Уми́й лі́чко й по́їдеш зі мно́ю. Діду́сь напе́вно допо́може то́бі написа́ти про ко́бзу, а мо́же ще розпові́сть і про кобза́рів.

— До́бре! До́бре, ма́мо! Я за́раз бу́ду гото́ва, — ра́дісно сказа́ла Кате́ріна і з підско́ком побі́гла вмива́тися, щоб ніхто́ не знав, що вона́ пла́кала.

Ма́ти взяла́ м'я́со, Кате́ріна взяла́ зші́ток, сі́ли вони́ в а́вто та й по́їхали. До ді́да й ба́би бу́ло не ду́же дале́ко. Незабáром вони́ бу́ли вже там.

Катері́на відрáзу побі́гла до дідúся просі́ти, щоб він допомі́г їй написáти про ко́бзу.

— Бідна Катру́сю! Ти так намучи́лась! І ніхто́ не сказа́в тобі́, що ко́бза й банду́ра — це ма́йже той са́мий інструме́нт? — спита́в дідúсь. — Про банду́ру багáто написано. У багáтьо́х книжка́х зга́дується, що ко́лісь банду́ра бу́ла ко́бза. А тих, що гра́ли на ко́бзах, називáли кобза́рями. А тепе́р тих, що гра́ють на банду́рах називáють бандури́стами або́ ча́сом ка́жуть на них, що вони́ „кобза́рі”.

— О, дідúсю! — аж сплесну́ла Катері́на рука́ми з ра́дости. — Яка́ я ра́да, що Ви мені́ допомага́єте.

— Ти ж мо́я дороге́нька вну́чка. Я раді́ю, ко́лі ти чита́єш про украї́нців, — похвали́в дідúсь. — Тепе́р візьмі́ папі́р, я бу́ду розка́зувати, а ти запи́суй, щоб не забу́ла.

— Дóбре, дідусю! Я вже гóтова, — сказáла Катерíна.

— Кáжуть, — почáв дідусь, — що музíчний інструмéнт, сéбто кóбза, прийшóв на Украíну бiльш як тiсячу рóків тóму. Дéхто дúмає, що цей інструмéнт похóдить з Азiї.

Тодi кóбза мáла тiльки двi струни, дóвгу шiйку i крúгле дéнце. Прóтягом сторiч цей інструмéнт змiняв свiй вiгляд i кiлькiсть струн. Йогó почали називáти „кóбза-бандúра” або скорóчено „бандúра”. Ця бандúра мáла вже шiсть дóвгих струн i шiсть або й бiльше корóтких прiстрункiв. А дéнце булó вже не крúгле, виглядало як пiвeлiпса.

— Пробáчте, дідусю, — перебiла Катерíна. — А що такé „eлiпс”?

— Eлiпс? Це такé видóвжене кóло. — пояснював дідусь. — Їнодi на такé

відовжене коло кажуть „овал”.

— О, я знаю, — сказала Катеріна. — Такé, як яйцé! Ми вчилися в школі про різні фóрми: квадрат, прямокутник, трикутник, коло, овал, алé про еліпс нам ще не говоріли.

— Ще будуть вас учіти і про еліпси, — сказав дідусь. — Алé говорімо про бандуру.

В Україні на кобзі-бандурі грали кобзарі, виконуючи свої думи. Думи — це пісні, що славлять боротьбу українців, які боронілися від татар, турків, поляків і росіян.

У думах розповідається про походи запорóжців на турків. Тарас Шевчénко описав одін такий похід у своїй поемі *Гамалія*.

— Ми вже читали уривок із поєми *Гамалія*. Я колись прочитаю всю поему, — знову перервала Катеріна.

— Козакі часто визволяли українців із турецьких в'язниць, — продовжував дідусь. — Після таких походів було багато калік і сліпих. Сліпі козакі ходили по Україні, грали на бандурі й виконували думи. Їх радо вітали по селах, слухаючи. Давали їм їсти або грощі за те, що вони співали. Так ті кобзарі-сліпці й жили.

Тепер уже є нові бандури, що мають від тридцяти до шістдесяти струн. На таких бандурах можна грати концертну музику.

Одін бандурист, Гнат Хоткевич, відкрив першу школу гри на бандурі та співу. Він також писав музику для гри на бандурі. Одна з найкращих його творів — це дума про Байдю.

Завдяки Хоткевичеві, мистецтво гри на бандурі поширилося по всій Україні. Тепер є багато капелів бандуристів. Є також

капелі бандуристок. Такі капелі своїми мистецькими виступами захоплюють слухачів не лише в Україні а й у всьому світі.

— Думаю, що досить на одін раз, — закінчив дідусь.

— Це багато більше, ніж я сама написала б, — сказала Катеріна. — Дуже дякую Вам, дідусю! Я вдоба перепису це, щоб краще виглядало... Дідусю, чи Ви ще граєте на бандурі?

— Трохи граю, — відповів дідусь. — Чому ти питаєш?

— До нас у клясу приходять старші люди і розказують нам про життя тут, у Канаді та в Америці, коли вони сюди прибули. Інші розказують нам про культуру нашого народу. Чи розказали б Ви нам про бандуру й показали, як вона виглядає та й заграли щось на ній? — спитала Катеріна.

— Якщо вчителька схоче, то я прийду.
Чому ж би ні? Я хочу, щоб усі ви
знали, що таке бандура, — відповів дідусь.

Катеріна підбігла до дідуся, обняла
його й радісно сказала:

— Дякую, дякую, дідусю! Я скажу
вчительці, щоб вона з Вами поговорила й
запросила Вас до нашої школи. О!.. Вже
й мама готова їхати додому. До
побачення, дідусю!

— До побачення, внучко, — додав
дідусь. — Коли знову будеш мати
завдання написати про українське
мистецтво, то прихось до мене.

— Добре, дідусю, дякую! — І
Катеріна побігла до авта, де мама вже
чекала на неї.

Степан Грох

ФЕСТИВАЛЬ

Сьогодні гарна погода. З усіх сторін сходяться люди на площу біля міського будинку. З переповнених автобусів виходять люди. Автомам заборонено близько під'їжджати.

Люди зустрічаються зі своїми знайомими й шукать місця, звідки буде найкраще бачити парад оркестр, що беруть участь у музичних змаганнях.

Пан Білик приїхав із своєю клясою музики, щоб дати учням нагоду побачити різні інструменти. Хлопці й дівчата посідали недалёко свого вчителя, пильно дивляться на все, що діється, і розмовляють. Люди, переходячи біля дітей, часто звертають увагу на те, що вони такі чемні.

Час від часу чути вігуки:

— Айскрім! Папкорн! Пінатс! Лімонейд! — Молоді рознощики продавали свій крам.

— Якщо хтось хоче купити собі щось, то зробіть це зараз, бо пізніше оркестри будуть переходити й грати, — радів пан Білик.

Тоді почався рух! Одні хотіли

морозива, інші горіхів або лимонаду. А ще інші — пухкатої кукурудзи.

— Пáne Білик, як інакше по-українському називають пухкату кукурудзу? — пита́ли учні.

— У деяких око́лицях ка́зали кукурудзяні баранчики, а в інших ка́зали півнички на ті зёрна, що б́льше пухкати́, а курочки́ — на ті, що ме́нше пухкати́, — відпові́в пан Білик.

Це д́уже сподо́балос́я д́тям і вони́ почали́ виби́рати півнички, курочки́ й баранчики́ у сво́їх торби́нках, що бу́ли наповне́ні пухкато́ю кукурудзо́ю.

— Диві́ться! Диві́ться туди́! — ра́птом закри́чали ді́ти. — Диві́ться! Он там біжи́ть чолові́к, а за ним біжа́ть інструме́нти! Чо́го він біжи́ть?

— Він, ма́буть, запі́знився і тепе́р шука́є сво́ю оркестру́, — сказа́в пан Білик.

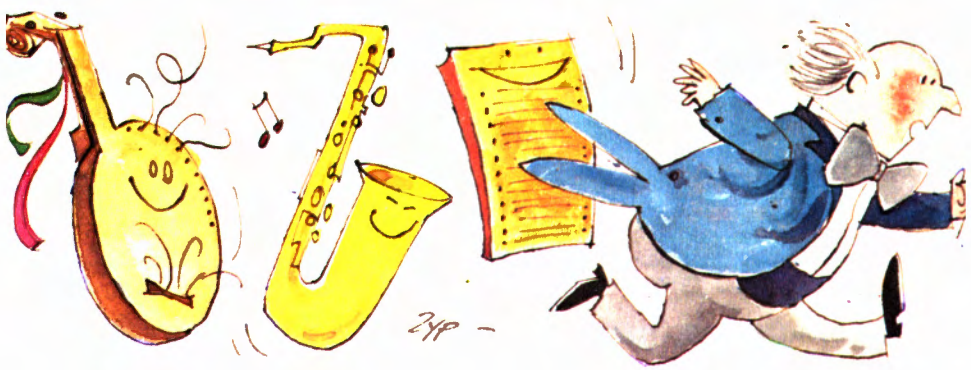
Незаба́ром було́ чу́ти му́зику і ві́дно

оркестру сопілок. Спереду йшли діти і грали на сопілках, а за ними йшли і грали на сопілках дорослі.

— А тепер будуть грати на цимбалах, — оголосив заповідач. — Цимбали входять до складу оркестр українських інструментів.

— Бачите, — пояснював учитель, — на дерев'яній рамі натягнені струни. По струнах ударяють паличками або молоточками. Цей інструмент часто використовується для танцювальної музики. Такі танці, як метелиця, різні гопакі, козачкі й коломійки виконують у супроводі музики на цимбалах разом зі

скріпкою та бубном.

— О, а що це за група? — пита́ли діти. — Вони трима́ють щось у ро́ті лівою́ руко́ю і дрімкають по ньому́ пальцями пра́вої руки́.

— Їх багáто, але звúки чу́ти не дúже ви́разно, — дода́в якийсь учень.

— Це дрімбарі́, — зно́ву по́яснював учи́тель. — Ко́жний з них ма́є дрімбу́. Дрімба́ — це мале́нький музи́чний інструме́нт, поді́бний фо́рмою до підкóви. Посере́дині є язичо́к. Ко́ли порушúють цей язичо́к па́льцем, він вида́є звúки. Підча́с грання́ дрімбу́ трима́ють зу́бами.

— Дрімба́ — ще й тепе́р улю́блений

інструмент серед вівчарів Закарпаття і серед сільських хлопців в Україні.

— А що це за оркестра? — спитали діти. — Що робить оркестр шотландських волінок на змаганнях оркестрів українських інструментів?

— Волінка? Це не тільки шотландський народний інструмент, — пояснював учитель. — Думують, що волінка створена на Сході. Тоді вона поширилась на Захід, переважно там, де були пастухи. Отже, волінка або дуда — це пастуший інструмент.

Волінка — це шкіряний мішок, який підчас гри тримають під лівою рукою і злегка натискають його. У мішок уставлено трубки або піщики. Одна трубка має дірки, як у сопілці. Піщики беруть у рот.

На Україні волінка з'явилась уперше на Волині, звідти походить українська назва

цього інструмента.

Невеликі відміни волінки є в Німеччині, в Ірландії, в Англії та в інших країнах. У Шотландії волінку вважають народним інструментом.

— А тепер буде перерва на обід, — оголосів заповідач. — Після обіду будуть продовжуватися змагання оркестр.

— Пане Білик, чи можемо прийти сюди й після обіду? — питали діти.

— Ні! — сказав учитель. — Після обіду маєте інші предмети з іншими вчителями.

— Ааа... — невдоволено заголосили діти, але всі зайшли в автобус і від'їхали до школи.

Ксєня Туркó

РІЗДВÓ

Не всі починають колядувати в одін час. Дéкотрі хóдять колядувати вже на Святій Вéчiр, а iнші — на пёрший день Рiздвá Христóвого, пiсля тóго, як у цёрквi скiнчиться Слúжба Бóжа.

Найпёрше збирáлися колядувати дiти. Схóдилися однóлiтки. Чáсто батькi хотiли, щoб стáршi брáли малiх iз собóю, алé вони не хотiли, бо казáли, щo дiти не мóжуть так швiдко ходiти, як дорóслi.

У кóго є дiдúсь абó дiядько, той мóже розказáти, як вiн ходiв колядувати, коли був ще хлóпцем. Тепér ужé не святкúють так, як колiсь. Ось так розказував одiн дiдúсь своéму внúковi, Iвáсиковi.

Ксéня Туркó

ЯК ДІДУСЬ ХОДІВ КОЛЯДУВАТИ

— Коли я був ще малій, — почав дідусь, — тоді ходів із хлопцями-однóлітками колядувати. Мені тоді було вже двана́дцять ро́ків, а мо́єму бра́тові, Степа́нові, — вісім. Так як тобі, Іва́сю.

Степа́н усе хотів зі мно́ю йти́, куди́ б ми не ходіли. А я почувáвся вже дорóслим і не хотів бра́ти з собо́ю — дити́ну!

— Васи́лю! Візьми́ Степа́на з собо́ю колядувати, — каза́ла ма́ма.

— Ні, не візьму́, — сказа́в я, — бо він ще малій, тільки тя́гнеться за мно́ю. Неха́й шука́є собі однóлітків!

Саме́ в той час ба́тько увійшо́в у ха́ту знадво́ру й почув, що каза́ла ма́ти.

— Та Степа́н же спра́вді ще малій, колядувати не вмі́є, — сказа́в ба́тько. — Куди́ йому́ йти́!

— Ні, тату, я вмiю! — сказав Степán.

— Умiєш? Ану́, йди́ в сiни й починай. Нехай я сам почую, — каже бáтько.

Степán пішов, став під дверима і заспiвáv:

Бiгла телiчка з березничка
Та до дядька за рiг.
Я вам, дядьку, заколядую,
А ви дайте пирiг.

— Егé, ти вже справди́ колядник. Иди́ й колядуй, лишé не захóдь далéко, — каже зно́ву бáтько.

Степán узiв мáминi чóботи, насунув на óчi тáтову ша́пку, кожуха́ вже свогó мав, а рукави́ци взяв дiдовi, такi, що кiт, бувáло, як змёрзне, то залiзе грiтися в рукави́цю — тiльки хвiст стирчи́ть.

Отáк одягнений, малий бiг під вiкно́

до сусіда або до дядька через вулицю і там співав свою *Телічку*.

А я, з друзями, все село обходив із колядбою. Підійдемо до хати, станемо під вікном — нас було п'ятеро — та всі разом, в одін голос:

— Благословіть колядувати!

— Колядуйте!

— А кому?

— Господареві!

Ми зна́ли, як той господа́р назива́ється
— Миха́йло чи Іва́н — і співа́ли так, як
треба́:

Чи вдо́ма, вдо́ма пан господа́р?
Цей господа́р, на ім'я́ Миха́йло?
Че́лядь ка́же: „Нема́ вдо́ма”.
А пан господа́р собі́ удо́ма,
Між Карпа́тами і Дніпро́м,
Ще й сиди́ть він кіне́ць сто́лу,
А на тім столі́ три ку́бки сто́ять...

Тоді́ господі́ня вихо́дила з ха́ти й
дава́ла нам по ко́ржику чи по ко́пійці, а
ми раді́ємо, що зароби́ли!

Йдемо́ да́лі... Зима́. Сні́гу по колі́на,
моро́з — аж у ніс пече́. А протé не
чу́ємо нічо́го — це ж бо коляда́! Оди́н
ті́льки раз на рік бува́є. Йдемо́ й
зустріча́ємо і́нших коля́дників. Пита́ємо їх:

— Хло́пці, де кра́щі бу́блики даю́ть?

— Що там бу́блики, — ка́жуть, — ви
йди́ть до Васи́ля Козака́. Там до ньо́го

паніч із міста приїхав — гроші дає!

Ми біжимó навпростець, через горóди,
а там снігу намелó — не перелізеш...

У Василя́ Козака́ ми вже знали, як
треба співа́ти:

— Ой кра́ем, кра́ем, кра́ем Дуна́ем,
Сла́вен еси́, Бо́же, у всьóму світі...

Васи́ль любі́в цю коля́дку...

Була́ в на́шому селі́ вдова́ — бідна
така́... Ми тако́ж її не ми́нали, бо ка́зали
в нас: „Гріх обми́нути бідного!” Хоч
зна́ли, що нічо́го не вінесе, але́ співа́ли,
співа́ли їй тако́ї:

А чи вдо́ма, вдо́ма бідная́ вдова́?
Нема́є вдо́ма — пішла́ до Бо́га,
Бо́га блага́ти, ща́стя проха́ти.

— Ой, дай, Бо́же, два лані́ жита́,
Два лані́ жита́, та й лан пшени́ці,
Лан пшени́ці — на паля́ниці...

— Ой, дай, Бóже, ще й трóхи грéчки,
Ще й трóхи грéчки —
на варенíчки...

Бувáй здоро́ва, вдóво,
з Ісúсом Христóм.

З Ісúсом Христóм та святíм Рíздвóм!

Дай, Бóже!

Отáк, бувáло, хóдимо і співáємо
колядкі, аж пóки вже геть-геть не
смéркне.

За Олéксою Воропа́єм

КОЛЯДА

Малій Данілко й Марійка бавилися забавками, що святий Миколо́ай приніс, а Тарас читав книжку. Нараз увійшла в кімна́ту ма́ти.

— Діти, — сказа́ла вона́. — Позбира́йте забавки і посклада́йте їх у скрі́ню. Тре́ба вже одяга́тися. Ми по́їдемо до ба́би й ді́да на вече́рю. Сього́дні Святвечі́р, а за́втра Різдво́.

— Як це мо́же бу́ти? — спита́в Тарас. — Різдво́ ж було́ два́дцять п'я́того гру́дня. Сього́дні вже шосто́е сі́чня. Чому́ вони́ так спі́знілися?

— Чи ми зно́ву діста́немо подару́нки? — поціка́вились Данілко й Марі́йка. — Ми ма́ли вже подару́нки в день свято́го Миколо́ая і на Різдво́, з-під ялі́нки. Тепе́р, коли́ зно́ву Святвечі́р, то мо́же ще щось бу́де під ялі́нкою в ді́да й ба́би. Ото́ була́ б ра́дість.

— А чи не забагато подарунків для вас? — сказала ма́ти. — Це ж не ваш день, а день народження Ісуса Христа.

— Подарунків ніколи не забагато, — сказав Дани́лко.

— Але ж, Дани́лку! Не будь такий зажерливий! — сказала Марі́йка. — Як би ти почувався, коли б у твій день народження всі дістали гáрні подару́нки, а ти ні?

— Одяга́йтесь, діти! — переби́ла ма́ти. — Треба нам уже́ їхати.

Посідали в áвто й поїхали.

— Та́ту, чо́му не всі святку́ють Різдво́ в оди́н час? Чо́му одні́ святку́ють Різдво́ два́дцять п'я́того гру́дня, а і́нші сьо́мого сі́чня? — спита́в Тара́с.

— То́му, Тара́се, — поясню́вав ба́тько, — що не всі кра́їни сві́ту ма́ють однако́вий кале́ндар. В Укра́їні — Юлія́нський кале́ндар, а в Кана́ді, Аме́риці та в і́нших кра́їнах —

Григоріянський календар.

Коли українці емігрували до інших країн — до Канади чи Америки, — вони не завжди могли святкувати Різдво так як в Україні. Ті, що жили в містах, не могли святкувати сьомого січня, як у рідному краю, бо мусили йти на працю. Діти повертались до школи по Різдвяній перерві. Через це багато людей почали святкувати Різдво двадцять п'ятого грудня, тоді, коли вся країна урядово святкувала.

— Тепер багато людей святкують і одні, й другі свята, — додала мати. — Ви святкуєте по-новому. Дід і баба святкують так, як у рідному краю, себто по-старому.

— Чи будуть ходити колядники? — спитав Данілко.

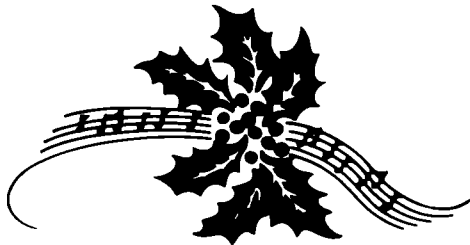
— Може будуть ходити, — відповів батько. — Не всі починають колядувати в один час. Деякі ходять колядувати вже у

Святвечір, а інші в перший день Різдва Христового, після того, як у церкві скінчиться Служба Бóжа.

Давно колись в Україні першими йшли колядувати діти. Старші однолітки ходили колядувати гуртом. Часто батькі хотіли, щоб старші брали малих із собою, але діти не хотіли йти з ними. Малі діти казали, що вони не можуть так швидко ходити, як дорослі.

От ми, вже і приїхали! Якщо хочете знати, як колись колядували, спитайте дідуса. Він розкаже вам, як то було тоді, коли він ще хлопцем ходив колядувати.

Ксеня Турко

РІЗДВÓ В ДІДУ́СЯ

Яскравó світіли сві́тла на ялі́нці. На са́мому вершкú малій я́нголик усмі́хався ра́дісно й розмовля́в із пая́циком, що ві́сів бі́ля ньóго.

— Як га́рно співа́ють! — каза́в він.

Бог предві́чний наро́дівся... — несло́ся по кімна́ті. Співа́ли коля́дку за коля́дкою.

Наймолóдша Га́ля не ві́тримала:

— Ну, а коли́ ж ми під ялі́нку загля́немо?

— Хоч би́ й за́раз! — відпові́в старе́нький діду́сь.

То́го тільки́ й тре́ба було́. В кімна́ті вели́кий рух, га́мір. Тільки́ бабу́ня й діду́сь сидя́ть собі́ тїхо́ та з любóв'ю поглядáють на свої́х ону́ків. А їх було́ аж се́меро! Зда́лека приї́хали, щоб ра́зом святкува́ти Різдвя́ні Свя́та.

— М'я́чик! Ля́ля! О, диві́сь,

кніжка! Образкі! — радо вигукували діти.

— А це що?

Ра́птом усі замóвкли. У великій корóбці лежали ша́бля, жупа́н і коза́цька смушкóва ша́пка, а під ними — малинóві шаравáри й ви́шита сорóчка.

— Всéволодові, — прочита́ли на ка́ртці. — Всéволоде, це для тебе! Ану́, одягнісь!

Всéволода не тре́ба було́ два ра́зи просіти. Ви́біг із корóбкою — і за хвили́нку з'я́вився у двéрях коза́к: ша́бля при бо́ці ще й ву́са почепі́в.

„Гей, на горі́ там Січ іде́!” — приспі́вував він і почав маршувáти, а всі діти ру́шили за ним. Забу́ли про ялі́нку, про і́нші подару́нки, про дідуса́ й бабу́ню — про все на сві́ті...

— От, зовсі́м, як Січ запорі́зька! — всміхну́вся дідусь.

— Зробімо засідку на турків! —
крикнув Ігор.

— Дідусю, а може б ви розказали
нашим „козакам”, як то було на Січі в
Різдвяні Свята одного славно́го ро́ку, —
попросіла Ігорева ма́ма.

— Так, так, дідусю! Прóсимо!
Розкажіть! — підхопи́ли діти і вмить усі
засіли навко́ло ді́да.

— Давно́ це було́, — почав дідусь. —
А діялось воно́ в Україні — там, де ми з
бабу́нею народи́лись.

Україна була́ то́ді си́льна держа́ва. На
неї напада́ли злі сусі́ди, турки. Ці́лий сві́т
бо́явся турків, але́ Україна ма́ла сво́є
сміливе ві́йсько — запори́зьких коза́ків, які
ча́сто відпла́чували туркам за на́пади.
Козаки́ ходи́ли в походи́ на турецькі осе́лі,
розбива́ли в’язни́ці й випуска́ли неві́льників,
допомага́ючи їм вертати́ся додо́му. За це
турки ще бі́льше не злюби́ли коза́ків.

От узимі 1675 ро́ку султа́н наказав тата́рам і ту́ркам зруйнува́ти Січ, і то на са́ме Різдво́, бо тоді́, ка́зав він, козаки́ розхо́дяться по всій Украї́ні святкува́ти Різдво́. Вели́ка сі́ла ту́рків і тата́р пішла на Украї́ну.

А козаки́ й не дога́дувалися, що така́ біда́ для них готу́ється. Бага́то їх спра́вді розійшло́ся по се́лах Украї́ни зустріча́ти Різдво́ Христо́ве ра́зом із роді́ною — ось так, як і ми всі тут. І ті́льки ті, що їм було́ далі́ко додо́му, або́ ті, що не ма́ли роді́ни, залиши́лися в Сі́чі.

Пі́сля вече́рі розійшли́ся козаки́ по ку́ренях забавля́тися. Ужа́ давно́ мину́ла пі́вніч, як вони́ поляга́ли спа́ти. А в той час вороги́ тихе́нько по льо́ду підійшли́ під Січ. Вартові́х узя́ли в полон і по о́дному прокра́лись у форте́цю. Посхо́дилися на майдані́ й чека́ли нака́зу, щоб кінутися на січовикі́в.

На щастя, один козак не міг спати тієї ночі. Він віглянув у вікно, щоб подивітись на зоряне небо, і зі страху перехрестівся...

— Свят, свят, свят! Що це такé? Татари в Січі? А, може, я вже сплю? — протирав очі. Ні, вороже військо такі стояло серед майдану, готове до нападу. Швидко побудів він усіх козаків і сказав, що сталося.

Тихесенько, щоб ворогі не почули, зібралися козаки. Помолілись. Найкращі стрільці стали коло вікон.

— Раз, два, три — бий! — залунала команда.

Грімнули постріли, засвистіли кулі, і ворогі, як підкошена трава, стали падати один за одним на землю. Страх охопив їх. Хотіли ховатися, та не було куди. Пробували втікати тим самим входом, але він був уже закритий.

А кулі летіли безперестанку. Не було рятунку. Коли ж запорозці побачили, що ворогів залишилося мало, вібігли з куренів та й рубали ворогів гострими шаблями... Турки так перелякалися, що ті, які залишилися живими, втекли до свого Криму.

Так то наші прадіди, козаки, відбіли турецький напад. І то на саме Різдво, — закінчив дідусь.

За О. Воропаєм

НОВІЙ РІК

— А що ви робили на Новій Рік, дідусю, — спитав Івасик.

— На Новій Рік, Івасику, — розказував дідусь, — менé бáтько будів дуже рано. Тільки почне розвиднятися, а тáто вже й каже:

— Вставáй, сiну, дóсить спáти, час iтi посiвáти.

Я швiдко встаю з лiжка, одягáюся, вмивáюся та вмить — за дiдову рукавiцю. У дiдовiй рукавiцi пóвно зérна: пшеницi, жiта, ячмéню, вiвсá, горóху — усé змiшане. Я це ще вчóра приготувáв, щоб булó чим посiвáти.

— Спочáтку вдóма посiвáй, — каже бáтько, — а пóтим i до людéй пiдеш!

— Я став пéред образáми, набрáв жмéню зérна з рукавiцi, посiвáв i приkáзував: „На щáстя, на здорóв'я та

на Новій Рік, щоб роділо краще, як торік — жіто, пшеницю та всяку пашніцю... Дай, Бóже!”

— Чи всі так говоріли, дідусю? — спитав Івасик.

— Ні, — відповів дідусь. — Не всюди. От в іншій частині України казали так:

— Сійся, родіся, жіто пшениця, всяка
пашніця,
На цей новий рік, щоб уроділо ліпше,
як торік.
Дай вам, Бóже, в щасті, в здоров'ї
дочекати

Від новóго року до Богоявління,
Від Богоявління — до Воскресіння,
Від Воскресіння — до ста літ,
Пóки Пан Біг назначив вік!
Дай, Бóже!

За Олékсою Воропаєм

ЩЕДРИЙ ВЕЧІР

Після Різдва й Нового Року святкують ще одне свято — Щедрий Вечір. Не всюди називали те свято однаково. В деяких частинах України казали, що це свято — Водохрещення, в інших — Голодна Кутя, або Богоявління.

Дідусь розказував Івасикові про Щедрий Вечір, як у нього вдома святкували:

— В Україні на Щедрий Вечір батько ховався від дітей за пирогами, які пекла мама. Пирогі — це символ багатства.

Увечері, коли засяє зоря, мама запалювала свічку перед образами і ставила велику миску з пирогами на стіл. Тоді тато сидів за столом і нахилів голову за мискою. Ніби ховався так за пирогами. А ми, діти, вдавали, що не бачимо його. Тоді ми питали:

— Мамо, а де наш тато?

— А хіба ж ви менé не бáчите, діти? — відповідав бáтько.

— Не бáчимо, тáту!

— Дай, Бóже, щоб і цьогó рóку ви не бáчили менé за кúпою багáтства.

Пóтім бáтько казáв нам перехрестітися і запро́шував усіх до стóлу, до „щéдрої куті”, щоб у достáтках і спóкої настúпного свя́та дочекáти!

Бувáло, лишé сядемо за стіл, а під вікно́м уже й щедру́ють:

Щéдрий вéчир, па́не господáрю!

Стережі́, Бóже, твогó това́ру,

Твогó това́ру, вся́кого ста́тку.

Молі́мо Бо́га за ба́тька й ма́тку.

До́брий вéчир!

— Отáк ми святкува́ли Щéдрий Вéчир, — оповідав дідусь Іва́сикові. — А щóдо страв у цей вéчир, то такóж не всю́ди одна́ково: над Дніпро́м печу́ть

пирогі з м'ясом і смажать гречані
млинці. На півдні України подавали
бублики, а в гуцулів — вареники чи,
як вони казали, „пирогі”.

За Олécсою Воропаєм

ВАРÉНИК І ПИРІГ

Раз на полумиску зустрілись
Варéник та пиріг
І стали скаржитись, що люди
Не розрізняють їх.

Варéник каже: — Я варéний
В кип'ячій на плиті воді,
Це не від ніні добре знають
Старі і молоді.

Та пирогóm менé назváли
І клічуть, мов на сміх,

Хоч я варéний, не печéний,
Варéник — не пиріг.

Пиріг на те: — То правда, брáте!
Обідва ми з мукі,
Та поміж нáми немалéнька
Різніця є такі.

Тебé в воді кип'ячій вáрять —
Менé в печі печúть,
Тож хай же тим, що це забу́ли,
Нас їсти не да́ють!

Ромán Завадóвич

ПИРОГІ

Ах ви мої пироги́,
Ви мені́ не вороги́,
Кóло вас би тільки сїсти,
Ну, і їсти, їсти, їсти.

Ви в кухарстві буйний цвіт,
Полюбив вас цілий світ;
В кúхні ви — у лісі пташка!
Ну, а їсти вас — іграшка.

Їли вас і козаки,
Як робили байдаки,
Їли вас і гайдамаки,
Ліпші ви як риби й раки.

Нáродна пісня

ЯК ДІЗНАЛИСЬ ЗАЙЧЕНЯТА, ЩО ПРИЙШЛИ РІЗДВЯНІ СВЯТА

Святій Вечір за́втра бу́де! Білий сніг лежіть усю́ди. Вітер собі́ ска́че, а мороз малює квіти. Що ж тоді́ роблять діти?

Оле́нка, хоч мале́нька, але́ вже госпо́дня, як її ма́ма. Місить, пече́ бублики, пиріжкі́ і щось там ще. А ко́му? Та не то́бі й не мені́, а тим сі́рим зайче́нцям, що увече́рі в садочок прибіга́ють, но́сиками ру́хають та лапка́ми ту́пають — туп-туп!

Оле́нка жаліє зайче́нцят. Ме́ле й ме́ле дрі́бний мак і собі́ ду́має ось так:

— Тре́ба вийти́ до зайче́нцят на Свят-Вече́р у сад! Занесу́ їм пиріжкі́ і соло́дкі булкі́. Ву́шка їм погла́джу па́льцями і ска́жу їм: „Зайче́нцят! Таж тепе́р Різдвя́ні Свя́та, про́шу, не спі́знітьс́я, бері́ть ї́жте, — хруп-хруп!”

Намісіла, напекла́ та й спати лягла́.

Вже Свят-Вечір іде́, за рука́в Різдво́ веде́. У хати́ на ялі́нці свічечкі сяють ті́хо, ні́би зі́ркі. А у сад-садо́к прибіга́ють зайче́нята, но́сиками ру́хають, а лапка́ми ту́пають — туп-туп! А в хати́ по вече́рі заскрипі́ли ті́хо двє́рі...

— Хто йде́? — пита́є ві́тер.

— Хто йде́? — моро́з із-під ха́ти грі́зно, грі́зно став гукати́.

— Ой, пусти́ть! — пи́щить Оле́нка так тонє́нько, як кома́шка. — Я до за́йчиків іду́, несú їм коляду́, щоб дізна́лися бі́днята, що при́йшли Різдвя́ні Свѣ́та.

— О, будь ла́ска! — ка́же ві́тер і переста́в гуді́ти, реві́ти.

— О, будь ла́ска! — відізва́вся тако́ж і моро́з.

Іде́ Оле́нка, клі́че за́йчиків: — Гей, до ме́не, за́йчики, сі́рі побіга́йчики! Я до вас іду́, несú вам коляду́!

Вже зайчики Оленку бачать і скáčуть, не бояться, підбігають, бо всі вони Оленку добре знають.

А хто перший прибіг — тому Оленка дала пиріг, другому — бублика, третьому — моркву цукрову, наче шапка, здорову, а четвертому наймолодшому — дала найсолодший медяничок.

Поклонілись зайченята низенько і сказали швиденько:

— О, дякуємо тобі, Оленко! — та й посідали. Ніхто не спізнився. Всі їдять-під'їдають — хруп-хруп!

І так дізналися зайченята, що прийшли Різдвяні Свята.

За Ромánом Завадóвичем

ВЕЛІКДЕНЬ

Великóдні свѣта припадáють на вѣсну. Гáрно й вѣсело тоді! Сóнечко пригрівáє зѣмлю. Надвóрі стає тѣпло. Травá зеленіє, а дерéва вже ма́ють лїстя. У садкáх почина́ють щебетáти пташкі.

Пѣред Велікоднем пїшуть дівчáта писанкі. Їноді хлóпці такóж пїшуть. Багáто дїтѣй уміють гáрно писáти писанкі. Пѣред Великóдніми Свѣтáми понапїсують і собі писанóк і ще люд́ям крашанóк накрáсять — то червóних, то жóвтих, то голубі́х.

У субóту ввѣчері всі ї́демо паскі святі́ти. Одягáемо нову́ святкóву одѣжу. Якá то велі́ка раді́сть, коли співа́ють *Христóс Воскрѣс!* Люд́и христóсуютьсá, віта́ють одні́ одних, зі свѣ́том Воскресі́ння Христóвого поздоровля́ють.

А вдóма так гáрно! Пі́сля Великóдньої

Служби дають одне одному свячене яєчко, радісно розмовляють і їдять свячене.

Потім хлопці біжать до церкви, до дзвіниці, де цілий день дзвонять, ніби грають у Великідні дзвони. Дівчата співають гаївки, або гагілки.

Гарно святкують українці Великідень!

Ксєня Турко

ВЕЛІКІДЕНЬ НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ

Мабуть, немає на світі такої країни, щоб у ній не було українців, які заїхали туди в надії на краще життя. Ось як споминав давні часи один українець.

Великідень!

І пригадується мені той час, коли ми зазнали багато мук і труднощів. І не мали навіть своєї рідної церкви. Нарешті тут ми збудували церкву.

Досі ми, святкуючи Великдень чи інші свята, жили споминами минулого. Наші думки летіли туди, за море, на рідну землю. Наші серця відчували відгомін великодніх співів, що їх співали в Україні. Коли ми згадували все те, багато з нас посвячували Паску щирими сльозами глибокого суму.

Тепер у нас є своя церква. І здається нам, що ми не сироти, не вигнані в чужу даліку сторону, що маємо щось таке своє — щось рідне.

Незабаром буде Великдень. Цього року гарна погода. Усі бажать, щоб Господь дозволив відсвяткувати цей перший Великдень так гарно й радісно, як святкували його колись у рідній Україні.

І вислухав Господь наші щирі бажання.

Ніч із Великодньої Суботи на Неділю була тепла й гарна. Небо погідне. Ще й тепер стоїть в уяві та незабутня хвилинка.

Ра́но-вра́нци, коли́ ще й со́нце не віглянуло, ко́ло це́рки вже зібра́лася грома́да. Прийшли́ бі́зькі, прибу́ли лю́ди з далéких сторі́н, де не бу́ло ще украї́нської це́рки.

Прибу́ло бага́то люде́й.

Наво́ло це́рки поста́вили рядо́чком свято́чне пе́чиво, паскі́ у ко́шичках, а се́ред них — ні́би усмі́халися чудо́ві писанкі́. Але на́що попринóсили їх, коли́ свяще́ника нема́є?

Хто ж посвя́тить?

Ні! Про це тоді́ ми не думали, бо ко́жний з нас відчува́в свя́тість у душі́.

А мо́же бу́ли при цьо́му й і́нші бажáння і почува́ння — наго́да побáчитись з і́ншими, за рідним звича́єм побажа́ти *Христóс Воскрéс!*

А скі́льки ще і́нших почува́нь збуді́лось тоді́ в душі́ ко́жного з нас, почува́нь щі́рих і чі́стих.

Почало́ся Богослуже́ння.

Співав дяк. Це був оди́н із нас, що тро́хи знав церко́вні співи. Спів був дуже га́рний. Ми всі співа́ли се́рцем, співа́ли душе́ю, не тільки уста́ми. На́ші ду́ші розлива́лися і су́мом, і ра́дістю в цих велико́дніх співах.

Мені ще й тепе́р здае́ться, що до то́го ча́су я не чув і, ма́буть, уже́ не почу́ю тако́го свято́го й вели́чного співу *Хри́стос Воскрес...*

Богослуже́ння вже кінча́ється. На се́ре́дину це́ркви вихо́дить старе́нький ди́д і ка́же:

— Лю́ди до́бри! До́вго вже я не знав тако́ї ра́дості, як тепе́р. Вели́кий Госпо́дь не лиші́в нас і на чужи́ні. Ми зйи́шлися тепе́р сюди́ так ра́до, так щі́ро, як ри́дні браті́, як ді́ти одно́го О́тця Небе́сного. Прийшли́ ми сюди́ й паскі́ поприно́сили — тільки́ ж хто нам їх посвя́тить? Та от

послу́хайте мене́, старо́го, що я скажу́.
Неха́й моло́дші візьму́ть коро́гві і святи́й
хрест і так підемо навколо́ цє́ркви, а
Госпо́дь посвяти́ть їх своєю́ ла́скою.

Слова́ старе́нього ді́да звору́шили
ко́жного. Не чека́ючи, чи ще хтось хо́че

говоріти, молодші взяли дві корогви (тільки дві їх у нас і було), хтось інший узяв хрест і так зі співом *Христос Воскрес* рúшили з цёркви.

Сóнце вже світіло, на не́бі з'явілося кілька ріденьких хмарок. Вони́ ніби збира́лися саме над на́ми. Пам'ятаю до́бре, що як тільки наблізились ми до пасок, хтось зауважив:

— Ско́ро дощ бу́де!

Нара́з почали па́дати великі кра́плі дощу́ — почали й за хвили́ну переста́ли. Лиши́лися тільки кра́плі на писанка́х та на пéчиві, на паска́х.

Не забу́ду ніколи, яке почува́ння ви́кликав у всіх зібраних той несподіваний велико́дній дощик. В оча́х люде́й показáлися блискучі сльóзи. Кóжний відчува́в, що ці кра́плі впáли, як Бо́же благослове́ння. Це тим бiльше відчува́лося, саме тоді́, в ту хвили́ну, коли всі ми з

хрестом і корогвами проходили коло пасок і однодушно співали *Христос Воскрес!*

Тих почувань, що пережив я тоді, що пережили інші, я ніколи не забуду.

Записала Ксеня Турко

ЛЕГЕНДА ПРО ПИСАНКІ

Минув уже третій день, як помер Христос на хресті. Уже третій день Його Мати, Марія, журиться — не їсть і не п'є нічого. Жінки приходили до неї, хотіли потішити її, просіли, щоб вона з'їла щось. Але Марія й далі нічого не говорила й нічого не їла...

Одна з тих, що часто приходила до Матері Божої, була бідна дівчина Ганя. У неділю вранці, коли всі раділи, що Христос воскрес, Ганя взяла все своє добро — кілька яєчок — і пішла до Марії.

— Маріє! Не плач, не сумуй. —
просіла вона. — Хіба Ти не знаєш, що
Твій Син воскрес? Не сумуй, а радуйся,
Маріє!

— Знаю, — відповіла Марія. — Мій
Син з'явився мені у сні. Навколо Нього
була така ясність, що очі боліли від неї.
Знаю, мій Син воскрес.

Дівчина дала Марії свій подарунок —
кошик із яєчками. Сльози радості
потеклі з її очей і впали на яєчка.

І дівне діво сталося. Де впала
сльоза з її святих очей, там на яєчках
зацвіли чудові квіточкі, гарні метелики,
ясні зірочки. Усі яєчка в кошику засяяли
всіма кольорами веселки! Марія зраділа й
почала роздавати ті яєчка людям.

— Радуйтеся! — казала Вона кожному,
колі подавала яєчка, — Христос воскрес!
Христос воскрес!

Колі вже яєчок не стало, Вона з

подякою віддала кошик дівчині. Ганя взяла кошик і вийшла на вулицю. Раптом глянула вона в кошик, а він повний гарних писанок. Зраділа дівчина, бігала вулицями міста Єрусалиму і кожному, кого зустрічала, дарувала писанку:

— Ра́дуйте́сь! Хри́сто́с воскресе́! —
Скі́льки Га́ня не роздава́ла тих я́чок, а
ко́шик в не́ї був за́вжди по́вний. Лю́ди,
які́м вона́ дава́ла писанкі́, неслі́ їх да́лі,
дава́ли їх і́ншим і віта́лися слова́ми:

— Хри́сто́с воскресе́!

Так за коро́ткий час усі́ лю́ди в мі́сті
зна́ли, що Хри́сто́с воскресе́.

На па́м'ять про це чу́до в Украї́ні
пі́шуть писанкі́. Пе́ред Вели́коднем
пі́шуть писанкі́ не лише́ в Украї́ні, але́
тако́ж і по́за Украї́ною — там, де живу́ть
украї́нці. На Вели́кдень да́рують їх
рі́дним і дру́зям та шану́ють їх як вели́кі
скарби́.

За О́льгою Це́гельською

ВЕЛИКО́ДНІЙ СТИ́Л

— Нюх! Нюх! Як гáрно щось па́хне! Десь тут недалéко мýсить бу́ти смачна́ пожі́ва, — сказа́в Рябко́ і поню́хав навко́ло свої́м но́сиком. — Нюх! Нюх! О, щось є в цій кімна́ті. — І він пхнув но́сом двéрі. Вони́ відчині́лися. — Ах! Та це ж велико́дній святко́вий сті́л. Усе́ гото́ве до посвя́чення! Як па́хне ші́нка! О, і ковбаса́ тут! Є й ба́бка та рі́зне пе́чиво! Гав... гав... аж слі́на течé. Тре́ба хоч поню́хати зблі́зька.

І Рябко́ підійшо́в до сто́лу, став на за́дні ла́пки, а перéдніми торкну́вся до сто́лу.

— Ніхто́ мене́ не ба́чить, — подума́в собі́. — По́ки прійду́ть святі́ти писанкі́, ковбáси, паскі́, яйця́, спрóбую де́чого покуштува́ти.

І вже ось-ось почáв би ї́сти, коли́ б

не заскрипіли двері. Один великий скік — і Рябко вже під столом. До кімнати ввійшли два сірі котики.

— Mr... няв, — сказав один. — Дивись, Мурку, що тут на столі! Покуштуймо всього потроху.

— Mr... няв, — погодився другий котик. — Тільки швидко, бо хтось може ввійти.

— Ну, як що так, то скачімо!

І котики відбілися від підлоги, як м'ячики, та й гоц — уже на столі!

А Рябко аж затрявся від злості.

— От які безсоромні, які погані! Та це просто злодійство! — подумав він. — Господарі приготували великодній стіл, а вони хочуть усé з'їсти. Ах, ви, злодюги! Геть звідси! Зараз вам хвості повіриваю! — І Рябко загавкав гóлосно на котів.

Ра́птом до кімнати вбігла бабуся й побачила, що діється.

А коті — гоц-гоц! Зіскóчили зі
сто́лу, наїжилися та й почали пі́рскати.

— Коті! Геть, котю́ги! — кри́кнула
бабу́ся. Мурко́ й Варва́рка зні́кнули за
двері́ма. Бабу́ся підійшла́ до Ря́бка.

— Дóбрый, дúже дóбрый наш пёсик Рябкó. Розúмний. Не дав котáм зробíти шкóди. — І бабуся поглáдила Рябка́ раз, другий і трéтій. — Діста́неш, пёсику, нагоро́ду за те. Діста́неш ковба́ску.

Рябкó спустів вúха, схова́в хвіст під себе. Ніяк не тішать його́ похва́ли від бабу́сі. І не взяв він ковбасі́ від бабу́сі, тільки тихесенько вийшов за двéрі.

— Що ста́лося на́шому Рябкóві? — подумала бабу́ся. — Не хоче їсти ковбасі́. Мо́же, хвóрий?

Але́ Рябкó був здоро́вий. Тільки не зóвсім пёвний, чи справді́ він повинен діста́ти похвалу́ й нагоро́ду. Сів він у сво́ім кутóчку та й дúмає. Подúмайте і ви, і да́йте йому́ пора́ду.

За *Весёлкою*

ЯК ЯЄЧКО КРАШАНКОЮ СТАЛО

Була собі дівчинка Уля Моргуля. Мала вона курочку Журочку. Курочка Журочка зерна дарма не їла, щодня неслася, щодня дівчинці одне яєчко дарувала. Подарувала Улі яєчко і в суботу під Великдень.

Поклала Уля яєчко в кошик і каже:

— Це мені крашанка буде!

Почуло яєчко та й злякалось:

— Що вона зі мною буде робити?

І яєчко викотилось із кошика та й утекло в сад. Котиться воно по свіжій траві, аж назустріч — друге яєчко, але не біле, а так гарно розмальоване, аж очі в себе вбирає.

— Хто ти? — питає Улине яєчко. — Яйце чи не яйце?

— Авжеж, яйце, ще й писанка! — відповіло гордо зустрічне яйце. — Катруся довго мене малювала, три фарби добирала.

— А навіщо ж це?

— Хе-хе, ти, ма́буть, сьогодні народілося, що нічого не знаєш. Завтра Вели́кдень!

— А чо́го ж ти по саду́ блука́єш, коли таку́ га́рну суконку ма́єш? — знов питає У́лине я́чко.

— Щоб мене́ за́йчик стрі́нув, у ко́шик покла́в і на плеча́х під це́ркву між діте́й прині́с. От бу́де ра́дість!

— Треба й мені на Великдень прибратися! — подумало Ўлине яєчко. — Ой, якé я дурненьке, що крашанкою не хотіло ста́ти, від Ўлі Моргу́лі втекло́... Верну́ся додо́му, неха́й мене́ Ўля візьме, хай помалу́є!

Прико́тілось яєчко до ха́ти, а Ўлі нема́є, і ко́шика нема́є... Пішла́ Ўля до по́други крашанкі́ красі́ти, кі́лька яєчок у ко́шику понесла́.

Інші́ яєчка за́втра краша́нками бу́дуть, мо́же за́йчик під це́ркву їх принесе́ ді́тям на вті́ху... А Ўлине яєчко бу́де лежа́ти не при́бране, забу́те...

Посумні́ло, зажури́лось яєчко та й ду́має:

— Коли́ так, то на́що мені́ на цьо́му сві́ті жи́ти? Піду́ втоплю́ся! Ті́льки — де?

Ді́виться яєчко — стоі́ть калама́р, а в ньо́му щось си́не блищи́ть.

— Ось де втоплюся! — крикнуло яєчко і стрибнуло в каламар.

Та каламар не глибокий, чорніла в ньому мало, нема як на дно пірнути! Покачалося яєчко сюді-туді в чорнілі — дарма! Боки посініли а чубок білий зостався.

Сердіте яєчко відряпалося з каламаря та й задумалось:

— Не маю щастя! Не щастить мені!

Аж глип, із дзеркала дивиться на нього друге яєчко — такé гарне, темносіне, тільки голівка біла. Уліне яєчко всміхнулось — і воно всміхнулось. Уліне яєчко вклонилось — і воно вклонилось. Уліне яєчко покотилось йому назустріч, котилось-котилось, аж ударилось об скло...

— А-а-а, то це так?

Уліне яєчко пізнало, що ця гарна сіня крашанка — воно самé. Так воно зраділо,

що й розказати годі!

Аж тут Ўля Моргуля йде, крашанкі несé: жóвті, червóні, зелéні... як побáчила сiню крáшанку, дúже здивувáлася, звiдки вона́ тут узялáся. Дúмала-дúмала та й кáже:

— Мáбуць менi зáець iз лiсу подарúнок принiс!

I вона́ поглáдила яéчко пáльчиками, мов би то сам зáйчик був. А пóтим узялá сiне яéчко i в кóшик поклáла, в сáму середiну.

I радiла сiня крáшанка, що й для неi настáв Великдень.

За Ромáном Завадóвичем

ТВАРiНИ ПiШУТЬ ПИСАНКi

Взялiся звiрята
Пiсанку писати,
Бо iде Великдень —
Це ж велике свiто!

Зáйчик на драбiнi
Пiше взóри сiнi,
А лисiця помагáє,
Такá дóбра нiнi!
Мiшка iз грибóчка
Видивляє óчка:
— А то в нас вже бóде
Пiсанка нiврóчку!
Гýска ще пiд крiла
Пéнзли захопила.
Птáшка заспiвáла:
— Всiм робóта мiла!
Лиш совá оспáла
Люто забурчáла:
— От менi б далi це —
Я б намалювáла!
Кiнчáють звiрята
Пiсанку писати,
Рáдi та весéли,
Що надхóдить свято!

Леся Храплива

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

Здавна український нарід жив серед чудової природи. Величні гори, вкриті густими лісами, пахучі полоніни, квітучі сади, широкі поля пшениці, степи, сріблісті ріки. Щebetання жайворонків над полями, чудові трелі солов'їв у галях та хори інших пташок — усé це створило в душі українського народу глибоке відчуття краси. Та йому було мало природної краси, і він почав сам її творити, прикрашував свою одéжу, посуд і знаряддя праці; дбав щоб хати були чисто побілені, привітні, щоб біля хати були городи й садочки з квітами. А скільки уваги віддавав він своїм церкóвцям!

Прédки українців творили й співали гáрні пісні. Танцювáльні мелодії вони вигравáли на музичних інструментах влáсного вíробу.

Усі ці й подібні скарби називаємо українським народним мистецтвом. Їх творив нарід віддавна і творить їх тепер, передаючи з покоління в покоління. Кожне наступне покоління старається зробити своє мистецтво ще кращим. Воно є дорогим скарбом народної культури.

Ксеня Турко

НОВІЙ СТРІЙ ДЛЯ ЛЯЛІ

Ааа, а-а, а-а!

Спи, лялюсю малá!

Покладу тебе в ліжко —

Спи, спи, спи, моя потішко!

Ааа, а-а, а-а! Ой цить, цить!

Біля тебе зайчик спить!..

Ааа, а-а, а-а!

Спи, лялюсю малá!

Загорну тебе в перінку

І присплю свою дитінку...

Ааа, а-а, а-а! Ой цить, цить!

Біля тебе котик спить!..

Ааа, а-а, а-а!

Спи, лялюсю малá!

Погашу я з́раз свічку

І заклічу т́мну нічку!

Ааа, а-а, а-а! Ой цить, цить!

Біля тебе Люба спить!..

— Дóбре, лялю, що ти вже засну́ла, — сказа́ла Лю́ба. — А тепе́р я тоби́ ви́шию сорочку. Ти бу́деш ма́ти такий га́рний украї́нський стрі́й, як я.

І Лю́ба взяла́ вели́ку го́лку, засі́лила черво́ну ні́тку та й поча́ла ши́ти. Пересі́лює го́лку че́рез сорочку — спе́реду наза́д, а зза́ду напе́ред — ши́ла, ши́ла аж дівити́ся: щось не так.

— Черво́ні нитки́ вира́зно ві́дно, але щось я не так роблю́, бо це зовсі́м не ви́глядає, що бу́дуть такі зі́рочки, як на мо́й сорочці́, — сказа́ла вона́.

— Лю́бо! Лю́бо! — клі́че ма́ти. — А де ти, до́ню? — І ма́ти уві́йшла в кі́мнату. Як побáчила, що Лю́ба ши́є, то й скрі́кнула:

— Ай, Лю́бцю! Хто то́би дозво́лив бра́ти го́лку! Ти ще не вмі́єш ши́ти. Мо́жеш па́льця проколо́ти!

— Я хо́чу лялі́ ви́шити сорочку́, таку́

як ви мені вішили, мамо. Але дивіться, воно щось не виглядає так як зірочки, — заплакала Люба.

— Не плач, не плач, Любцю, — заспокоювала ма́ти. — Ти ще малá, але як віростеш, то я тебе навчу вишивáти. А тепер скажи, який стрій ти хочеш вишити лялі. Я попрошу бабúсю, а вона тобі ви́ше.

— Який? — спитáла Люба. — Не який інший, тільки український!

— В українців є багáто народних стрóв, — пояснювала ма́ти. — Кожна око́лиця в Україні ма́є свій відмінний народний стрій. Ось тут на цій картинці — бáчиш? Рíзні стрóї — кійвський, полта́вський, запорі́зький, сока́льський, гуцу́льський, та інші. Котр́ий же ти хочеш?

— О! Так їх багáто! І всі такі гáрні! — сказáла Люба. — Я дúмаю, що

полтавський такий, як мій.

— Дóбре! — сказа́ла ма́ти. — Ході́мо до бабу́сі, попрóсимо її́, щоб ви́шила для ля́лі украї́нський стрі́й. Якщó вона́ змо́же, то ви́шиє ще й гуцу́льський, бо вона́ вже каза́ла, що ви́шиє то́бі гуцу́льський стрі́й.

— Ма́мо, а ко́лі поча́ли вишива́ти різни́ми ко́льорами в Украї́ні? Хто ї́м показáв це так робі́ти? — запитáла Лю́ба.

— Ході́мо до бабу́сі! — відповіла́ ма́ти. — Запита́й її́, а вона́ то́бі розка́же.

Ксе́ня Турко́

ЯК ПОЧАЛІСЯ ВИШИВКІ

— Бабу́сю, — запитáла Лю́ба, — хто вас навчів вишива́ти?

Бабу́ся відкла́ла ви́шивку на́бік, погля́нула на Лю́бу й відповіла́:

— Мене́ навчи́ла вишива́ти мо́я бабу́ся.

— А хто її навчив вишивати? —
питає далі Люба.

— Її навчила її бабуся або мама, —
сказала бабуся. — Колісь дівчата вчилися
вишивати від мами або від бабусі. Тепер
уже можна вчитися на курсах вишивання.

— А хто відумав вишивати? —
питала далі Люба.

— Це сталося колісь давно, — почала

розказувати бабуса.

...Колись, дуже давно, коли ще не було ні машин до шиття, ні фабрик, люди шили тоді свій одяг руками.

Одна малá дівчинка попросила свою маму, щоб пошила їй нову сорочку. Мама почала шити. Коли не вистачило їй білої нитки, вона взяла чорну й докінчила шити сорочку. Дівчинка одягнула нову сорочку й пішла бавитися надвір з іншими дітьми.

— О, ти маєш нову сорочку, — сказали діти. — Яка гарна вона!

— Я попрошу маму, щоб і мені таку пошила і прикрасила чорною ниткою, — сказала одна дівчинка.

Але мама другої дівчинки мала чорні й червоні нитки. Вона вишила сорочку своїй доні червоними й чорними нитками. Всім дівчаткам дуже сподобалися такі сорочки.

Від того часу матері почали

прикрашувати сорочки кольоровими нитками. Ось так почалась наша вишивка, — закінчила бабуса.

— А чому моя сорочка має зірочки, а Лесина сорочка квіточки? — спитала Люба.

Бабуса говорила далі:

— Україна дуже велика. В різних околицях по-різному вишивають. На сході України вишивали квіти, тому Лесья має сорочку, вишиту трояндами (рóżами), на заході України вишивали хрестиками, або зірочками, геометричними зображеннями. Тому що ми приїхали із західньої України, я вишила тобі сорочку зірочками.

— Бабусю, чи інші люди, неукраїнці, також вишивають? — запитала Люба.

— Певно, що так, — сказала бабуса. — Кожний наряд має свої вишивки.

— А чи вони вишивають, так як ми?

— Майже всі вміють шити

хрестиками. Один нарід учівся від іншого, а тепер по всьому світі відомі хрестіки. Українці також вишивають хрестиками.

— Ну, то як знати, чи то українська вишивка чи ні? — знову спитала Люба.

— По взорах, дитинко, по взорах, — сказала бабуса. — Ось тут я маю різні українські взори. Для твоєї лялі я вишию сорочку до українського стрію. Котрій взір тобі подобається?

— Дякую, бабусю! — сплеснула руками Люба. — Я хочу такий самий взір, як на моїй сорочці — зірочки!

— Добре, дитинко! — сказала бабуса. — Але спершу я докінчу те, що я почала. Цей гуцільський стрій — для тебе! Потім я пошию твоїй лялі такий стрій, як тобі, гуцільський.

— Дякую, дякую, бабусю! — Люба підбігла до бабусі, обняла її й поцілувала.

Анізія Козик-Мандзій, Надя Кулинич

УКРАЇНСЬКА КЕРАМІКА

Одногó дня, після сніданку, Олénка взяла́ Тарáса надві́р так, щоб ма́ма не чу́ла, і сказа́ла:

— Тарáсе, чи ти зна́єш, що за два т́ижні Свя́то Ма́тері? Не мо́жна забува́ти за ма́му, вона́ така до́бра до нас.

— О, як це га́рно, Олénко, що ти пам'я́таєш про цей вели́кий день, — сказа́в Тарáс. — Тре́ба га́рно відсвяткува́ти ма́мин день. Передусі́м, я д́умаю, що тре́ба купі́ти га́рний подару́нок. Чи ти вже наду́мала, які́й подару́нок да́ти на́шій ма́мі?

— Ні, я ще над цим не д́умала, — сказа́ла Олénка. — Пі́демо ра́зом до крамні́ці наро́дного мисте́цтва — там щось ви́беремо. Ти зна́єш, на́ша ма́ма лю́бить різні глéчки, ва́зи, тарілочкі та і́нші розмальо́вані рéчі.

— Дуже добре, Оленко! — сказав
Тарас. — Ходімо зараз же.

— Добре, Тарасе. Я візьму мої
гроші, а ти візьми свої, — згодилася
Оленка.

Незабаром зайшли вони до крамниці.

— Добрідень, пані!

— Добрідень, діти, — відповіла жінка. — Чим я міжу вам допомогті?

— Ми хочемо оглянути деякі речі у вашій крамниці, — сказали діти. — Незабаром буде день матері.

— Дивісь, Оленко! Глянь на цю вазочку, — сказав Тарас, показуючи пальцем на одну вазу. — Чи не думаєш ти, що вона сподобається мамі?

— Ні, Тарасе, — відповіла Оленка. — Хоч ця ваза й гарна, я думаю, що мамі більше сподобається он та вазочка, розмальована по-українському.

— Їх тут так багато, — сказав Тарас, — краще ти вибирай.

— Ось ця, що так усміхається до нас веселими кольорами. Бачиш? — і Оленка показала на глечик. — Це український глечик. Бачиш, Тарасе? Він відрізняється від інших.

— Як відрізняється? — спитав Тарас.

— Поглянь на цей малюнок, — пояснювала Оленка. — На білому дзбаночку, розмальовані жовті квіти, зелені листочки, а все обведене коричневим кольором. Поглянь сюди — на гілці півничок. Який же він чепурненький, ще й із червоним гребінчиком на голові!

— І мені подобається такий чепурненький півничок, — засміявся Тарас.

— Чи не думаєш ти, Тарасе, що мамі сподобається цей глечик? — спитала Оленка.

— Я не знаю, Оленко, — відповів Тарас. — Із чого цей глечик зроблений?

— Він зроблений із глини. Гліна, як пластисіна; можна виробляти з неї різні форми: глечики, мисочки, вази, звірятка, — сказала Оленка. — Коли гліна вісохне, її випалюють у печі, пізніше малюють на ній і ще раз випалюють. Тоді вже

можна готóву річ уживáти. У такий глечик нáша мáма напéвно поставить квіти.

— Алé подиві́мося ще на і́нші речі, — сказáв Тарáс. — Ось на цей глечик.

— Цей глечик? Це гуцу́льський, бо на ньóму гуцу́льський узір. Такі взóри люблять лю́ди, що живóуть у гóрах Карпáтах в Україні. Тих людéй називáють гуцу́лами, — розкáзувала Олénка. — Гуцу́ли не тільки гáрно малюють керáміку, алé такóж дóже гáрно вишивáють.

— Чи всі ті, що рóблять керáміку в Україні, малюють такі взóри? — запитáв Тарáс.

— Ні, не всі. Подиві́ся сюді, на цю вáзу. Кóльори на ній і́нші, — сказáла Олénка й показáла Тарáсові і́ншу вáзу. — Тут ужé не тільки білий кóлір, а й чóрний і корі́чневий. На ньóму лі́нії, що

йдуть у всі бо́ки. Ті лінії створюють узір. Такі взори ко́лись малю́вали на мисочка́х та глечи́ках.

— А тут ще інший узір, і ко́льори інші на цьо́му глечи́ку. Зві́дки він? — зно́ву запита́в Тара́с.

— Цей глечик і ця мисочка ма́ють на собі дуже цікаві узори, — відповіла Оле́нка. — Ма́ма ка́зала, що такі взори малюють в око́лиці Ки́єва. Глечик і миска черво́ні, бо зроблені з черво́ної глі́ни. На них кві́ти жо́вті, ба́гато лі́ній, які розхо́дяться, як заго́стрені зу́бчики.

— А чо́му цей глечик так га́рно блищи́ть? — зно́ву запита́в Тара́с.

— То́му, що глі́ну покрива́ють поли́вою, — да́лі пояснювала Оле́нка. — Ко́ли глечик випа́люється в пе́чі, поли́ва то́питься і покрива́є його́.

— О, Оле́нко! Як ти ба́гато зна́єш! І як ти ціка́во розпо́відаєш! — дивува́вся

Тарас. — Всі ті глечики й мисочки справді чудові. Не легко й вибрати, що найбільше сподобається мамі. Але я думаю, Оленко, що ми візьмемо ось цей перший глечик, гуцільський. Наша мама жила в Україні недалеко від Карпат. Він буде нагадувати їй рідний край!

— Добре! — згодилась Оленка. — Скільки він коштує?

— Лише десять долярів, — сказала жінка.

— Якщо так, Оленко, на тобі моїх п'ять долярів, додай ще своїх п'ять і купимо мамі цей глечик, — сказав Тарас.

Діти заплатили за глечик, і задоволено побігли додому.

Ольга Манастірська

СЛОВО ДО ВЧИТЕЛІВ

„Наші скарби” — сьома читанка в серії розвитку мови учня. У цій книжці, як у всіх попередніх, було найпершим завданням розвинути лексику в дітей.

Звернено увагу також на ознайомлення з народною творчістю та українською літературою.

7.	скарби
смеркає
телефон
мить
слухавку
Одарко
галло
Марії Тереси	платівок
повториться	прогнали
смів
сердито
зірвався
8.	задихано
Відня
продовжувала
схвильовано	12. зберігати
незалежної
держави
уявити
Йордан
присвоїли	16. права
шануєш
схиливши
не порадиш
гірко
жаль
прийняти
кари
влади
байдужі
витрачати
9.	література
мистецтво
творить
ключ
нагоду
таким чином	14. щедрик
ластівочка
щебетати
господаря
кошару
овечки
покотились
товар
хороший
мірку
полова	17. гурт
Ганнуся
сирота
засипана
блукаю
10.	відмінна
сумні
захоплюють
на жаль
акробатики
характер	15. сльози
долини
куточка
важко
зідхає	18. —
19. допоможеш
зашепотіли
11.	гумористичний
запроваджують
мішають		20. особливості
Оксана
лавці

21.	обурена
звертаємося
пояснів
правильно
наприклад
букви	здібність
Росії	40.	крізь
ласкаві
зморшки
молодим
дяка
Рубана
науку
Іван
пригладила
чуба
почепила	
22.	присутність
існування
мовчав	30.	боровся
даремна
скасували
оспівав		
23.	—	31.	Катериною
Микита		
24.	переважно
Керен
Даглес
відомі
серед
Роберта
Діяни
Мальвіни
кольори
сорому
посивів	32.	панщину
захрипне	41.	буквар
Йосип
Совгирем
кудлатою
сліпим
оце
пригадую
лугом
м'яв
25.	згадав
граматики	33.	вимовити
онука
журавлі
ріллі		
26.	грудях
серденько
ненька	34.	розпалює
душі
підпирають
залізни	42.	подіти очі
сіни
попід
ліворуч
донизу
Бондаренко
сперечатися
вмістити
зачинились
27.	—	35.	—		
28.	Моринцях
Григорій
Кирилівки
Енгельгардта
кріпаками	36.	тиші
перебирає
чумаки
мандруєш
парубче
гм...	43.	Аз Буки Веди
29.	прибуток
Петербурзі	37.	скриньку
передку
батіг
поганяє
воли	44.	Краса
Галя
віку
		38.	паркану
ку-ку	45.	струмок
каліною
ясніла
метелики
		39.	закривали		

46.	голубе
соловейка	нагайкою
долівці
ледачі
сиплеться
полікою
чортополоху	65.	розмовляв
добираючи
прибували
сліди
кайданів
злодій
вийшло	
47.	чоло		66.	—	
48.	незбаром
викупили
цар	58.	язиком злизала
маєток
випала доля
орати
мўки	67.	ховрашка
дізналися
49.	Сибір
лавровий				
50.	поет	59.	натягали
зупинялися
кочовиками	68.	хитала
рідше
смерти
51.	краєвиди
ярмарок
релегійні
офорти
міді	60.	де-не-де
лози
киргизькі
Тангіз
Кайса
табуном
кумис
кобиляче	69.	особи
Семен
солома
гомін
агов-гов-го
гайда
52.	застав
спідлоба
кривдять				
53.	непокірний
гайдамака
вигадки
обійме
повстануть	61.	бур'яні
помалу
обітре	70.	ява
кишені
подушив
54.	—	62.	наступного
задумалася
невинних
крази
в'язень	71.	дехто
хтонебудь
хліб
доведеться
жмуриться
придумай
55.	зазнає
бурчить
простягають
запалився	63.	неохоче
таки
вилася	72.	поважне
пишне
цяця
качатися
56.	підвести
косарі
колоски
зернятко	64.	завважив
блискучих
узялися	73.	комір
упирається
подерта
57.	заступник				

74.	черга вцілила	оксамитом лан жито	барвінком жайворонок
75.	Веснянку підхоплюють парами навкруг обступили тужиш двір	жати копи товариству чужині	90.
76.	фу-у-у ображено дзвіниці хвалько	84.	світає палає мріють рясні сторожа повита росою споконвіку
77.	ге виставляє свитку хрещена мати	тече явора верболози лози хлюпочуться поміж осокою качуром ряску	91.
78.	подоляночку поза попа завіса	85.	однаково згадає неоплаканий своїми несвої замучили
79.	обновами лиштвою стьожку смушеву шкапові	вишневий хрущі пругатарі ждуть сім'я	92.
80.	—	86.	ох заповіт поховайте кручі
81.	цурайтесь	—	93.
82.	Гамалія завзятий	87.	вражою окропіте вольній пом'янути незлим
83.	Скутару дожидають яничара	неначе тополі витає	94.
		88.	Дунаю рибалонька скіпок
		думи уривок лихо пилину попідтинню	95.
		89.	Франка серпня Карпат провів природи Мирон мавка прутик
		найдете нерозумних сонну розбудила уквітчала рястом	

	стинає будяків зілля однолітки		здури небоже		січку набридли схуд сновида змилювався га
96.	чотириста загадкою	101.	покрутив склади табличках а-ба-ба га-ла-ма-га пискливим наввипередки визнати пильним спосібним хлопаком ліпше переконатися переставив	105.	ремінь підпережися личком лупку протягом Лучка болота порохом
97.	затикає шостому Павло напам'ять удруге вітчима				
98.	гімназії складати віршики університету друком редактором засудили тюрми в'язниці Австрії доктор філософії професорська колегія міністерство погодилося	102.	чому не кличись галамага бідолаха різкою опівдні тазе справуйся заохотив дай-но ба	106.	шкоду яструб проте череда торік сорок штук влади німіючий сик колишнього пастиря трепотом цокотіла адже ов
99.	повісті довбав ззаду усадити стебло микав нитки каптана	103.	надії будущину туман вісімнадцятий заставить докладно поступу мисліте причина	107.	дурню сьо-сьо громадячись формулював дзьоботіли
100.	бовщем шепеляво	104.	тридцять штурханців пац блиску проклятий пошарпав	108.	немов недосяжний випрямившись тріпочучи

	кши зламаний перейняв коштувала	добро стерече жарт порожній обдурити спровадити	124. злої волі ет
109.	ріпку Андрушка Марушка Мінка Фінка киця Варварка Сіроманка мотику гною грабельками підгромадив марно поливав охоти кулак	115. вістку липі волочаться привалив важкий	125. отакі нізащо бо
		116. драпнув	126. —
		117. пожалітися рогом обману вирішив байці критися	127. сухі вивісив
			128. Азії хоробро правив замки батьківщини
110.	пень піт торочку	118. хап горло роздер	129. виходу
111.	спідничку	119. Осел Лев	130. перемогло хан Батей домовилися
112.	—		131. дрімають плоду стогне тоном в'ються загоном
113.	шпарку Бурко пес змалку приятелі жнива жалібно господиня	120. клапає дурниці	132. галаган дзіньо дрижиш босній доженеш
		121. документ копито підкова печатка	
114.	коморі гніздах ситі гладкі	122. прогалину лікоть спочатку	133. іспиту лютий кандидат диплом
		123. —	

	зіскаць зоології тиран кат велить спалить	брязь зась		гарячку
134.	бодай пропав Свирид морока миг варстат мірить провертить зіб'є	138.	признавалась Лариса Косач лютому Волині жвава козачка Ізидорі	144. змерзли досипляє притулила операцію
135.	плюнув розібрав лад тьфу солодке закоротке	139.	фортепіяні Єгипту Кавказ Крим постійно освіту одинадцять історію	145. прилине мила
136.	книш плескатий цибуля часник лукакий поприсипуваний нутрі благо бараболя звідтіля	140.	Надія Конвалія прибраним виявила драми вдачу	146. —
137.	красен прикре діло топірцями брень пільма гаразд	141.	закликає коритися вічно	147. біда вилупився
		142.	лекції відступала Михайлик поводилися	148. надулись зирк квокче цвірінькнув
		143.	виливала Лисенків познайомилася мелодії	149. вибачай клопоту курник гай зозуля от
				150. турбуйся відрізав бузько заклекотів
				151. дядино сови
				152. дуплі
				153. заведе гу-у-у утримався годі (страх та годі)

154. че-че-че сорока-білобока скригоче заплющила	плів знічев'я прялась тендітна невід додолу	174. —
155. голубчику красти дрібніше глухому цур	163. сьомий удержався прип'яв снаги	175. прозі збийтесь буйним розкішним шелестить помітно тремтить
156. —	164. —	176. досі
157. сваритися перезимував	165. черешеньки ваблять спілі	177. млі вершини гасне
158. горобличкою гороб'ята боронити гуляти	166. хижі стало буханець нори схаменулась	178. запрягся встиг плиг став
159. луну полинуги прозорі буяти хібким таємне гучніші	167. Ольга Кобилянська Буковині себто шістнадцять	179. граки розбійниці куниці держи поли
160. мов	168. нарікала цінити	180. —
161. долі востанне палкії гадки	169. —	181. лона нектар безліч кучерях таїть постіль вовчєня кошеня
162. Роберт Брюс потріскану стелю павутиння павук	170. пригорнув 171. тощо нагадувало насміхалися зневажають	182. вгледіли їжак хрюкнув жах попало
	172. —	
	173. —	

183. складе
розважати
вовчиці
клубочком
здаля	192. печеню
сякі-такі
шур
мельк	пашіли
комина
підсмаглі
грінки
віч
наточивши
кухлик
жадав
нащадки
184. вирій
кру-кру-кру
заки
зітру	193. душно
заслонила
кривулькою
досягнути
клаповухі
зітру (на порох)	200. буланий
конюшину
вигляджу
вівсі
дїброву
набувай
гриву
непом'яту
заплету
185. мерехтить
шлях	дзяв-дзяв
змучився
упрів	
186. джигунець
трілі
харчі
Господь
зімлів	194. бадьорі
вibriкують
власну
пошився в дурні
молокососи
подався	201. погідний
небесами
плодистий
барвистий
187. нанашко
газдинечко
свашко
ет
базікаєш
пусте
натерликав	195. єдина
нумо
уторує
мерщій	202. приземлитися
груші
сливи
виноград
садовина
столиця
Канева
картини
188. малини
гриби
величають
напитай	196. звікуєм
борні	
189. Творця	197. óлива
он де
іга-га-га	
190. Брисько
грубий
сопе
Куценький
спортові	198. так, тік, так
псотів
звик
Мурмило
нявкоче
каламар
чорнило	203. Харків
водять
191. навів	199. кулів	204. Степан
		205. інженером
фабриці
фур-р

	летовищі	утяли спільно рушили	пробувало сімсот
206.	Собор		223. дівка-бранка
207.	мотора виразно парапланом	216. віра християнами богів силам перун грому блискавки Дажбог Стрибог Лада богиня Ярило кохання Волос священиками придивлялась	224. передайте 225. Микола Лисенко опери Коза-дереза композитор
208.	географії посадник		226. консерваторії диригував хорами опрацьовував
209.	урядовий		227. ритмом дослідники Чорноморці Енеїда Бульба підірвала
210.	прем'єр президент Об'єднаних Націях організації Центральна Рада самостійність республіку		228. сповнилися марш малиновий стяг кошовий орел
211.	події дозрілої	217. переказ Царгород купці посли	
212.	поштових марках установ	218. охреститися хрещеним батьком патріярх	
213.	свідки минувшини	219. перехитрила	229. —
214.	попрощали плай смереки пстругів бистрих дарабі мчать Черемоша бовть	220. Богославка несподівано шию базарі	230. — 231. гуцул
		221. гаремі султанові	232. соколи
215.	змоклих підживились	222. вдячні думу	233. — 234. —

235. Почаївська виступало брами облягають монастир Отець Залізо келії загибає	злочин ідальні	дзюркоче потік наслідував затирлимати
236. —	243. сильно нудилось	254. кумкають
237. помості тупай мир блаженна	244. Добре проведи день! разючий	255. зачарувати приснився
238. застеляйте калачі ярої пшениці празники Рождество Водохреща	245. —	256. лунає обрію
239. спасти Вифлесмі	246. задирака повернувся засвербіли пальці пробачте	257. хлипає енциклопедія затревожено кобзу
240. кукурікання кудкудакання мекання мукання трах-трах дзень-дзень стук-стук відзеркалювали	247. виправдувався	258. скаржилася чекай-но підскоком
241. лазнички трублять заступали сирена в'ю! в'ю! ву-у-у-у!	248. інструмент	259. —
242. учинив	249. вирізати бузку іноді Івана Купала околиць відпуст	260. струни півеліпса видовжене
	250. ночували єпископ відправляв Богослуження знайомі	261. овал квадрат прямокутник трикутник поляків
	251. затиснув	262. калік Гнат Хоткевич Байду завдяки капель
	252. тропілкою лудкою троякий втну	263. —
	253. турботи побував	264. завдання

265. фестиваль заборонено	274. теличка березничка еґе насунув стирчить	коробці жупан шаравари Всеволодові
266. айскрім папкорн пінатс лимонейд розношки крам	275. благословіть	285. засідку Ігор вмить відплачували
267. пухкатої кукурудзи баранчики	276. челядь кубки копійці заробили бублики	286. зруйнувати догадувалися прокрались посходилися
268. цимбалах оголосив заповідач рамі паличками молоточками метелиця коломийки супроводі	277. навпростець намело славен єси вдова	287. протирав
269. скрипкою бубном група лівою дримкають правої подібний	278. гречки бувай здорова	288. команда grimнули підкошена охопив входом безперестанку гострими прадіди
270. натискають пишки	279. позбирайте поскладайте Святвечір грудня	289. розвиднятися ячменю жменю
271. відміни Ірляндії предмити невдоволено	280. зажерливий календар юліянський	290. пашницю Богоявління Воскресіння
272. Служба Божа	281. григоріянський емігрували по-новому по-старому	291. символ вдавали
273. почувався	282. —	292. достатках статку
	283. яскраво паяциком неслося гамір	293. вареники полумиску розрізняють
	284. замовкли	

294. муки (борожна)	307. —	взори ніврочку пензлі забурчала
295. кухарстві іграшка байдаки	308. — 309. Єрусалиму	
296. місить туп-туп меле хруп-хруп	310. — 311. шинка слина торкнувся дечого	321. полонини посуд знаряддя побілені привітні предки виробу
297. закрипіли грізно комашка побігайчики	312. мр... няв відбилися гоц затрясся злодійство загавкав	322. покоління 323. потішко цить загорну перинку погашу
298. цукрову медяничок		
299. припадають накрасять христосуються	313. наїжилися пирскати	324. голку засилила наперед виглядає ай проколоти
300. —	314. ніяк	
301. Служби гагілки споминав	315. Уля Моргуля Журочку неслася вбирає авжеж	325. полтавський сокалський
302. відгомін погода		
303. громада	316. навіщо хе-хе	326. — 327. —
304. Отця Небесного	317. —	328. відклала набік
305. корогви зворушили	318. видряпалося глип скло	329. курсах
306. зауважив краплі зібраних	319. — 320. драбині	330. машин 331. геометричними

332. —	336. дзбаночку	337. лінії
333. передусім	чепурненький	338. загострені
334. —	гребінчиком	поливою
335. —	пластисина	339. —
	форми	
	висохне	

СЛОВНИК

а-ба-ба-га-ла-	— a-ba-ba-ha-la-ma-	безліч	— countless
ба-га	ha	безперестанку	— unceasingly
авжеж	— of course	березничка	— birch grove
Австрії	— Austria	бистрих	— agile
агов-гов-го	— whoa-hoa-ho	біда	— misfortune
адже	— well then	бідолоха	— poor fellow
Аз-Буки-Веди	— ABC's	благаю	— beg
Азії	— Asia	благо	— goodies
ай	— dear me	благословіть	— bless
айскрім	— ice cream	блаженна	— blessed
акробатика	— acrobatics	блискавки	— lightning
Андрушка	— Andrushka	блиску	— glory
		блискучих	— shiny
		блукаю	— wandering
ба	— bah	бо	— then
батьорі	— daring	бовть	— splash
базарі	— market	бовщем	— lisped form of borsch
базікаєш	— jabbering	богиня	— goddess
байдаки	— barks (boats)	богів	— gods
Байду	— Bayda	Богослуження	— Mass
байдужі	— indifferent	Богоявління	— Epiphany
байці	— fairy tale	Богославка	— Bohoslavka
барабан	— little drum	бодай	— may
бараболя	— potato	болота	— mud
баранчики	— little lambs	Бондаренко	— Bondarenko
барвистий	— colorful	борні	— struggle
барвінком	— periwinkle	боровся	— fought against
Батий	— Batey	боронити	— defend
батіг	— whip	босий	— barefooted
батьківщини	— country (fatherland)	брами	— gates

брень	— clash	взори	— designs, patterns
Брисько	— Bresko	вибачай	— excuse me
бряз	— clink	вибрикують	— frisk
бублики	— ring-shaped buns	вивісив	— hung out
бубном	— drum	вигадки	— inventions
бувай здорова	— keep well	виглядає	— looks like
будущину	— future	вигляджу	— bring up, raise
будяків	— thistles	видовжене	— elongated
бузку	— lilac bush	видряпалося	— clambered
бузько	— stork	визнати	— recognize
буйним	— thick	вийшло	— happened
буквар	— primer	виконують	— perform, fulfil
букви	— letters	викупили	— redeemed, ransomed
Буковині	— Bukovina		
буланій	— light bay	вилася	— wound (<i>verb</i>)
булки	— buns	виливала	— poured out
Бульба	— Bulba	вилупився	— hatched
Бурко	— Burko	вимовити	— pronounce
бурчить	— grumbles	виноград	— grapes
бур'яні	— weeds	випала доля	— it was his lot (fate)
буханець	— loaf (<i>dim.</i>)	виправдувався	— justified
буяти	— soar limitlessly	випрямившись	— stretched
		виразно	— clearly
ваблять	— attract	вирізати	— to cut out
важкий	— heavy	вирій	— warm regions
важко	— sadly (deeply)	вирішив	— decided
Варварка	— Varvarka	виробу	— handiwork
вареники	— varenyky	висохне	— dries out
варстат	— work bench	виставляє	— sticks out
вбирає	— attracts, draws	вистачить	— sufficient
вгледіли	— noticed	виступало	— appeared
вдавали	— pretended	витає	— hovers
вдачу	— character	витрачати	— spend
вдова	— widow	Вифлеємі	— Bethlehem
вдячні	— grateful	виходу	— escape, exit
величають	— praise	вишневий	— cherry
велить	— allows, permits	виявила	— revealed
верболози	— willow bushes	вівсі	— oats
Веснянку	— spring song	відбилися	— bounced
вершини	— peaks	відгомін	— echoes
в'ється	— winds (<i>verb</i>)	відзеркалювали	— reflected
взагалі	— in general		

відклала	— laid (aside)	в'ю! в'ю! ву-у-у-у!	— vue! vue! voo-o wail of siren
відміни	— variations		
відмінна	— distinct	в'ються	— soar
Відня	— Vienna	в'язень	— prisoner
відомі	— well known	в'язниці	— prison
відплачували	— paid back		
відправляв	— celebrated	га	— ha
відпуст	— pilgrimage	гав-гав	— bow-wow
відрізав	— answered sharply	гагілки	— Easter songs
відступала	— withdrew	гадки	— thoughts
віку	— life	гай	— grove
віра	— faith	гайда	— away
вісімнадцятий	— eighteenth	гайдамака	— rebel
вістку	— news	галаган	— coin
вітчима	— stepfather	галло	— hello
віч	— eyes	Галя	— Halia
вічно	— forever	Гамалія	— Hamalia
влади	— power, authority (mark of)	гамір	— clamour
		Ганнуся	— Hanusia
власну	— own	гаразд	— well (being)
вмить	— in a flash	гаремі	— harem
вмістити	— contain, hold	гарячку	— fever
вовчєня	— wolf cub	гасне	— dies out
вовчиці	— she-wolf	ге	— ha
Водохрєща	— blessing of water, Feast of Epiphany	географії	— geography
		гірко	— bitterly
водять	— were tracing	гладкі	— smooth
воли	— oxen	глип	— behold
волі	— will	глухому	— deaf
Волині	— Volyn	гм..м	— hm..m
Волос	— Volos	Гнат Хоткевич	— Hnat Hotkevych
волочатьсь	— drag along	гніздах	— nests
вольній	— free	гною	— manure
Воскрєсіння	— Resurrection, Easter	годі	— enough (Expression: Страх та годі!)
востаннє	— in the end	голку	— needle
вражою	— hostile	голубе	— sky-blue
Всеволодові	— for Vsevolod	голубчику	— darling
встиг	— just had time	гомін	— echo
втну	— perform	горбки	— hills
входом	— entrance	горло	— throat
вцілила	— struck (hit)		

горобличкою	— female sparrow	Дарлес	— Douglas
гороб'ята	— baby sparrows	Дажбог	— Dahzboh
господаря	— host	дай-но	— (<i>dial.</i>) come give
господиня	— house wife		
Господь	— Lord	дарабі	— rafts
гострими	— sharp	даремна	— in vain
гоц	— hop	Дарусю	— Dariusia
грабельками	— little rake	двір	— yard
граки	— rooks	де-не-де	— here and there
граматика	— grammar	держави	— country
гребінчиком	— little comb	джигунець	— madcap
гречки	— buckwheat	дзбаночку	— pitcher
гриби	— mushrooms	дзвіниці	— belfry
гриву	— mane	дзеленькають	— clanging
Григорій	— Hrehorij	дзень-дзень	— clang-clang
григоріянський	— Gregorian	дзіньо	— jingling coin
гримнули	— thundered	дзюркоче	— gurgles
грізно	— fiercely, threateningly	дзяв-дзяв	— yap-yap
		дзьоботіли	— gibbered
грінки	— slices (of bread)	держави	— government
громада	— crowd	держи	— hold
громадячись	— flocked together	дехто	— someone
грому	— thunder	дечого	— something
грубий	— fat (<i>coll.</i>)	диплом	— diploma
грудня	— December	диригував	— conducted
грудях	— breast	дїброву	— grove
група	— group	дівка-бранка	— girl slave
груші	— pears	дїзналися	— learned
гу-у-у!	— whoo-oo-oo!	дїло	— deed
гуляти	— to make merry	Дїяни	— Diana
гумористичний	— humorous	добираючи	— chosing
гурт	— group	Добре проведи	— Have a good day!
гучніші	— louder	день!	
гуцул	— Hutsui	добро	— property
		довбав	— picked
		доведеться	— come to an end (stop)
гімназії	— high school	довкола	— around
газдинечко	— hostess (<i>dim.</i>)	догадувалися	— guessed
геометричними	— geometric	доглянути	— take care
		додолу	— downward
давне	— ancient	дожидують	— awaiting

доженеш	— catch up	Енеїда	— Eneida
дозволяй	— allow	енциклопедія	— encyclopaedia
дозрілої	— ripe	ет	— get away
докладно	— precisely		
доктора	— doctor		
документ	— document	єдина	— only
долини	— valleys	Єгипту	— Egypt
долівці	— floor	єпископ	— bishop
долі	— fortune	Єрусалиму	— Jerusalem
домовилися	— agreed		
донизу	— to the bottom		
допоможеш	— will help	жадав	— wished
дорожать	— value	жайворонок	— skylark
досі	— until now	жалібно	— mournfully
досипляє	— had enough sleep	жаль	— sorrow, grief
	— researchers	жарт	— joke
дослідники	— researchers	жати	— reap
достатках	— plenty, abundance	жах	— horror
досягнути	— reach	жвава	— lively
драбині	— ladder	ждуть	— await
драми	— drama	жито	— rye
драпнув	— took to his heels	жменю	— fistful
дрижиш	— trembling	жмуриться	— close the eyes
дримкають	— strum	жнива	— harvest
дрібніше	— finer	жупан	— mantle of a kozak
дрімають	— dreaming		
друком	— in print	журавлі	— cranes
дудкою	— musical pipe	Журучку	— Zurochku
думи	— thoughts		
думу	— ballad		
Дунаю	— Danube	заборонено	— forbidden
дуплі	— hole (of a rotten tree)	забурчала	— grumbled
	— nonsense	завважив	— noticed
дурниці	— nonsense	завдання	— assignment
дурню	— silly person	завдяки	— thanks to
душі	— souls	заведе	— hooted
душно	— hot	завзятий	— persistent
дядино	— aunt	завіса	— curtain
дяка	— cantor	загавкав	— barked
		загадкою	— riddle
єге	— indeed	загибає	— is being destroyed
ємігрували	— emigrated		
Енгельгардта	— Engelhardt	загоном	— pen fold

загорну	— wrap	заступник	— substitute
загострені	— sharpened	засудили	— sentenced
задирака	— bully	зась	— mind your own business
задихано	— breathlessly	затикає	— plugs
задумалася	— lost (absorbed) in thought	затирлимати	— to fiddle
зажерливий	— greedy	затиснув	— clenched
зазнає	— will experience	затривожено	— alarmingly
зайдам	— vagrants	затрясся	— shook
заки	— until	зауважив	— observed
закликає	— urges, appeals	захоплюють	— fascinate
заклекотів	— rattled	захрипне	— becomes hoarse
закоротке	— too short	зачарувати	— enchant
закривали	— (tears) filled	зачинились	— closed
залізни	— iron	зашепотіли	— whispered
О. Залізо	— Father Zalizo	збийтесь	— huddle
замки	— fortifications, castles	зберігати	— preserve
замовкли	— became silent	звертаємося	— address, turn to
замучили	— tormented (tortured to death)	звик	— accustomed to
заохотив	— encouraged	звичаїв	— customs
запалився	— inflamed	звідкіля	— from where
заплету	— braid	звікуєм	— live through
заплющила	— closed (eyes)	зворушили	— moved, touched
заповідач	— announcer	звучно	— tunefully
заповіт	— legacy, testament	згадав	— mentioned
запроваджують	— introduce	згадає	— recall
запрягся	— hitched oneself	здаля (здалека)	— from afar
заробили	— earned, profited	здібність	— ability
засвербіли пальці	— itchy fingers, stealing (<i>coll.</i>)	здурив	— fooled
засилила	— threaded	зернятко	— kernel
засипана	— showered	ззаду	— from behind
засідку	— ambush	зирк	— in a flash
заскрипіли	— creaked	зіб'є	— nail together
заслонила	— covered, shielded	зібраних	— gathering
застав	— found	зідхає	— sighs
заставить	— set to work	зілля	— herbs, weeds
застеляйте	— cover	зімлів	— fainted
заступали	— obstructed, barred	зірвавсь	— sprang (up)
		зіскаць	— benefit
		зітру	— wear out, reduce
		зламаний	— disheartened
		злодій	— thief
		злодійство	— robbery

злої	— evil	Кавказ	— Caucasian
злочин	— crime	кайданів	— chains, sha
злучилися	— joined	Кайса	— Kaisa
змалку	— from youth	каламар	— inkwell
змерзли	— chilled	калачі	— kolaches
змилювався	— had mercy	календар	— calendar
змоклих	— wet, drenched	каліною	— cranberry b
зморшки	— wrinkles	калік	— cripples
змучився	— got tired	кандидат	— candidate
знайомі	— acquaintances	Канева	— Kaniv
знаряддя	— instruments, tools	капель	— capella, bar
зневажають	— scorn	каптана	— jacket
знічев'я	— for no reason	кари	— punishment
зозуля	— cuckoo	Карпат	— Carpathian (mountains)
зоології	— zoology	картини	— paintings
зруйнувати	— destroy	кат	— executioner
Іван	— Ivan	Катериною	— Katherine
Івана Купало	— Ivan Kupala	качатися	— roll about
іга-га-га	— ee-ha-ha (neighing)	качуром	— drake
Ігор	— Ihor	квадрат	— square
іграшка	— it's like play	квокче	— clucks
Ізидорі	— Isidora	келії	— cell
інженером	— engineer	Керен	— Karen
інструмент	— instrument	кип'ячі	— boiling
іноді	— sometimes	киргизькі	— Kirghizian
Ірляндії	— Ireland	Кирилівки	— Kerelivka
існування	— existence	киця	— kitten
іспиту	— test	кишені	— pockets
історію	— history	клапає	— flaps
їдальні	— dining room	клаповухі	— flap eared
їжак	— porcupine	клопоту	— problems
Йордан	— feast of Epiphany	клубочком	— ball
Йосип	— Joseph	ключ	— key
		книш	— stuffed loaf bread
		кобзу	— kobza
		кобиляче	— mare's
		коза-дереза	— koza dereza
		козачка	— kozachok (d
		колегія	— college
		колишнього	— former
		коломийки	— kolomeyka

колоски	— heads (of grain)	крізь	— through
кольори	— colors	кріпаками	— serfs
команда	— command	кру-кру-кру	— kroo-kroo-kroo
комашка	— insect	кручі	— ravines
комина	— chimney	ку-ку	— coo-coo
комір	— collar	кубки	— cubes
коморі	— pantry, storeroom	кудкудакання	— cackling
композитор	— composer	кудлатою	— shaggy
конвалія	— lily of the valley	кукурікання	— crowing
консерваторії	— conservatory	кукурудзи	— corn
конюшину	— clover	кулак	— fist
копи	— stooks	кулів	— reeds for a thatched roof
копито	— hoof	кумис	— koumis (mare's milk)
копійці	— kopek	кумкають	— croaking (of frogs)
коритися	— submit	куниці	— martens
коробці	— box	купці	— buyers
корогви	— banners	курник	— chicken coop
косарі	— reapers	курсах	— courses
Косач	— Kosach	куточка	— corner
кота	— scat	кухарстві	— cookery
кохання	— affection	кухлик	— dipper
кочовиками	— nomads	Куценький	— Kutsenky
кошару	— sheepfold	кучерях	— curls
кошеня	— kitten	куштувати	— taste
кошовий	— chief	кши	— for shame!
коштувала	— cost		
коштує	— costs		
краєвиди	— landscapes		
край	— edge		
кralи	— stole		
кram	— wares	лавровий	— laurel
краплі	— drops	лавці	— bench
Краса	— Beauty	лад	— order
красен	— from красний — beautiful	Лада	— Lada
	— steal	лазнички	— bathroom
красти	— steal	лан	— meadow
кривдять	— wrong, harm (take advantage of)	Лариса	— Larysa
	— zigzags	ласкаві	— kind
кривулькою	— zigzags	ластівочка	— swallow (<i>dim.</i>)
Крим	— Crimea	Лев	— Lion
критися	— secret yourself	ледачі	— good-for-nothing
		лекції	— lessons

летовищі	— airport	мелодії	— melodies
лемонейд	— lemonade	мельк	— flash
липі	— poplar	мерехтить	— flickers
Лисенків	— Lysenko's	мерщій	— quickly
лихі	— evil	метелики	— butterflies
лихо	— woe is me	метелиця	— whirlwind
личком	— cord from the rind of a tree	миг	— in a wink
лиштвою	— embroidered borders	микав	— pulled, pluc
ліворуч	— to the left	Микита	— Mikita
лівою	— left	Микола	— Mykola Lys
лікоть	— elbow	Лисенко	
лінії	— lines	мила	— (adj.) deligh pleasant
ліпше	— better	минувшини	— past
літа (літає)	— (<i>poetical</i>) flying	мир	— peace
література	— literature	Мирон	— Myron
лози	— willow	мисліте	— letter "m" i church Sla
лона	— bosom	мистецтво	— arts
лугом	— meadow	мить	— in a flash
лукагий	— bulbous	Михайлик	— (<i>dim.</i>) Micha
лунає	— resounds, echoes	міді	— copper
луну	— echo	міністерство	— ministry
лупку	— leaf (skull) cap	Мінка	— Minka
Лучка	— Luchka	мірить	— measures
лютий	— angry	мірку	— a measure
лютому	— February	місить	— kneads
		мішають	— mix
		млі	— mist, haze
Мавка	— Nymph	мов (не мов)	— as if
маєток	— property	мовчав	— was silent
малини	— raspberries	молодим	— youthful
малиновий	— crimson	молокососи	— green horns
Мальвіни	— Malvina	молоточками	— hammers
мандруєш	— wandering	монастир	— monastery
Марія Тереса	— Maria Theresa	Моринця	— Morentsi
марно	— for nothing	морока	— a bother
Марушка	— Marushka	мотику	— hoe
марш	— march	мотора	— motor
машин	— machines	мріють	— day dreamin
медяночок	— honey cookies	мр...няв	— mr-iow
мекання	— bleating	мукання	— mooing
меле	— grinds	муки	— suffering

муки (борошна)	— flour	науку	— schooling (lessons)
Мурмило	— Murmello	нащадки	— descendants
мчать	— hurries	небавом	— soon
м'яв	— rumpled	небесами	— in the heavens
		небоже	— poor fellow
		невдоволено	— discontentedly
		невинних	— innocent
набік	— aside	невід	— web
набридли	— disgusted	недосяжний	— unattainable
набувай	— acquire	незабаром	— soon
наввипередки	— competitively	незалежної	— independent
навів	— aimed	незлим	— not bad (good)
навіщо	— why	нектар	— nectar
навкруг	— all around	немов	— as if
навпростець	— shortcut	неначе	— as if
нагадувало	— reminded	ненька	— mother
нагайкою	— whip	неоплаканий	— unmourned
нагоду	— opportunity	неохоче	— reluctant
надії	— hopes	непокірний	— rebellious
Надія	— Nadia	непом'яту	— uncreased, unwrinkled
надулись	— puffed up		
на жаль	— regretfully	непорадиш	— can't do anything about it
найдети	— will find		
наїжилися	— bristled	нерозумних	— stupid
накрасять	— dye, color	несвоїй	— not one's own
намело	— drifted	неслася	— laid an egg
нанашко	— godmother	неслося	— floated
напам'ять	— from memory	несподівано	— unexpectedly
наперед	— in front	нитки	— threads
наприклад	— for example	ніврочку	— certainly
нарікала	— complained	нізачо	— for nothing
наслідував	— imitated	німіючий	— dumb
насміхалися	— ridiculed	ніяк	— no way
наступало	— advanced	нори	— hole
наступною	— next (time)	ночували	— stayed over night
насунув	— pulled over	нудилося	— got bored
натерликов	— scraped on a violin	нумо	— come now
	— press	нутрі	— interior
натискають	— tapped (drew)	нявкоче	— meows
наточивши	— put-up, pitched (tent)		
натягали		обдурити	— deceive

Об'єднаних	— United Nations	отакі	— like this
Нація		отець Залізо	— Father Zalizo
обійме	— hugs, embraces	ото була б	— Oh, what fur
обітре	— dries, wipes	потіха!	
облягають	— surround	Отця	— Heavenly Fa
обману	— deceit	Небесного	
обновами	— new things	офорти	— etchings, to
ображено	— insulted	ох	— oh, dear
обрію	— horizon	охопив	— overcame,
обступили	— surrounded		grasped
обурена	— indignant	охоти	— desire, gladr
ов	— oh	охреститися	— baptize
овал	— oval	оце	— here, now
овечки	— ewes		
оголосив	— announced		
Одарко	— Daria		
одинацять	— eleven	Павло	— Paul
однаково	— it's all the same	павук	— spider
однолітки	— same age	павутиння	— cobweb
околиць	— districts	палає	— (is) aglow
окропіти	— strengthen	паличками	— little canes
оксамитом	— velvet	палкії	— passionate
Оксана	— Oksana	панщину	— serfdom
о́лива	— lead	папкорн	— popcorn
Ольга	— Olha	парами	— pairs
Кобиллянська	Kobelyanska	паркану	— fence
он-де	— over there	пароплавом	— steamship
онука	— grandson	парубче	— young man,
опери	— opera		fellow
операцію	— operation	пасеться	— grazes
опівдні	— noon	пастеря	— shepherd
опрацював	— adapted	патріярх	— patriarch
орати	— plough	пац	— slap
організації	— organization	пашіли	— smelled, glo
орел	— eagle	пашницю	— grains
освіту	— education	паящиком	— clown
Осел	— Donkey	пензлі	— paintbrushes
осикою	— aspen	пень	— stump
особливості	— peculiarities	перебив	— interrupted
	(features)	перебирає	— pattering (of
особи	— cast, persons	переважно	— especially
оспівав	— eulogized, praised	передайте	— give
от	— alas, so	передку	— front, forepar

передусім	— above all	плай	— footpaths
перезимував	— spent the winter	пластисина	— plasticine
перейняв	— imitated	платівок	— records
переказ	— tale	плескатий	— flat
переконатися	— convince himself	плиг	— leaped
перемогло	— overcame	плиті	— stove
перепиличка	— quail	плів	— was spinning
перерва	— recess, intermission	плодистий	— fertile
		плоду	— fruit
переставив	— transposed	пługаторі	— ploughmen
перехитрила	— outwitted	плюнув	— spit
перинку	— feather bed	побігачики	— runners around
Перун	— Perun	побілені	— whitewashed
пес	— dog	побував	— stayed
Петербургзі	— Petersburg (Leningrad)	поважне	— dignified
		повернувся	— turned around
печатка	— seal	повита	— enveloped
печеню	— roast	повісті	— novels
пилину	— dust particle (<i>dim.</i>)	поводились	— behaved
		повстануть	— rise up
пильний	— diligent, studious	повториться	— happen again
пирскати	— spit	поганяє	— hurries on
пискливим	— squeaky	погашу	— blow out
письменний	— literate	погідний	— fair (weather)
пишне	— proud, pompous, haughty	погляд	— glance
		погода	— weather
пищики	— pipes	погодилося	— agree
півеліпса	— half ellipse	пожалітися	— ask for sympathy, complain
підвести	— raise		— on the outside
підгромадив	— raked	поза	— pick up
підживились	— revived	познайомилася	— got acquainted
підірвала	— impaired	подався	— set out
підкова	— horseshoe	подерта	— torn
підкошена	— mown	подібний	— similar
підпережися	— put a belt around yourself	події	— event
		подіти очі	— look
підпирають	— support	подоляночки	— podolianochka (name of a song)
підскоком	— with a bound		— crushed
підсмаглі	— toasted	подушив	— poet
підхоплюють	— join in	поет	— generation
пінатс	— peanuts	покоління	
піт	— sweat		
пiтьма	— darkness		

покотились	— gave birth (<i>idiom. expres.</i>)	поховайте	— bury
покрутив	— twisted	Почаївська	— Pochaiv
полова	— chaff	почепила	— hung
поли	— coat tails	почувався	— feeling
поливав	— watered	пошарпав	— tore
поливою	— glaze	пошився в дурні	— made a fool of himself
полинуги	— fly	поштових марках	— postage stamp
полікую	— cure	пояснів	— explained
полонина	— mountain valleys	права	— rights
полтавський	— Poltavian	правив	— governed
полумиску	— plate	правильно	— correctly
поляків	— Poles	правої	— right
помалу	— slowly	прадіди	— forefathers
помітно	— noticeably	празники	— feast days
поміж	— amidst	предки	— forefathers
помості	— wooden floor	предмити	— subjects
пом'янути	— remember	прем'єр- міністер	— prime minister
поновому	— in the new way	прибраним	— adopted
попа	— priest (<i>coll.</i>)	прибували	— came
попало	— (he) found himself	прибуток	— profit, income
попід	— along, under	привалив	— heaped
попідтинню	— under the hedge	привітні	— pleasant
попращали	— bid farewell	пригадує	— recall
поприсипований	— sprinkled	пригладила	— smoothed
порожній	— empty	пригорнув	— hugged
порохом	— dust	привидлялась	— observed
посадник	— mayor	придумай	— think of something else invent
посивів	— turned grey	приземлитися	— to land
поскладайте	— pile up	призидент	— president
посли	— envoys	признавалась	— admit to
постарому	— in the old way	прийняти	— accept
постійно	— continually	прикре	— troublesome
постіль	— bed, bedding	прилине	— will return
поступ	— progress	припадають	— fall
посуд	— dishes	прип'яв	— attached
посходилися	— gathered	природи	— nature
потелефонувати	— to phone-	присвоїли	— appropriated
потік	— creek	приснився	— dreamed
потішко	— joy		
потріскану	— cracked		

присутність	— presence	ритмом	— rhythm
притулила	— pressed closely	рівність	— equality
причина	— reason	рідше	— not as often
приятелі	— friends	різкою	— rod
пробачте	— excuse (me)	ріллі	— ploughed field
пробувало	— stayed	ріпку	— turnip
повертить	— drill	Роберт Брюс	— Robert Bruce
провів	— spent	Роберта	— Robert
прогалину	— clearing	рогом	— outside corner
прогнали	— banished	роди	— produce
продовжувала	— continued	Роздество	— Birth
прозі	— prose	розбійниці	— predators
прозорі	— transparent	розбудила	— awakened
проклятий	— cursed	розважати	— cheer, comfort
проколоти	— prick	роздер	— tore apart
прокрались	— stole into	розібрав	— took apart
променілась	— radiated	розкішним	— luxurious
пропав	— got lost, perished	розмовляв	— conversed
протягають	— stretch out	рознощики	— venders
протé	— in spite of	розпалює	— kindle
протирав	— rubbed	розрізняють	— differentiate
протягом	— during	Росії	— Russia
професорська	— professional	росою	— dew
прутик	— twig	Рубана	— Reuben
прялась	— was being spun	рушили	— started out
прямокутник	— rectangle	ряску	— duckweed
псотів	— mischiefs	рясні	— rich, abundant
пстругів	— trout	рястом	— primroses
псувати	— spoil		
пусте	— idle (nonsense)	садовина	— fruit
пустилися	— took off (after him)	самостійність	— independence
пухкатої	— popcorn	сарна	— doe (female deer)
кукурудзи		сваритися	— quarrel
		свашко	— maid of honor, kinswoman
разючий	— piercing, jarring	Свирид	— Svered
рамі	— frames	свитку	— cloak, short jacket
редактором	— editor		
релігійні	— religious	свідки	— witnesses
ремінь	— leather belt	світає	— daybreak
республіку	— republic	своїми	— relatives
рибалонька	— fisherman	Святвечір	— Christmas Eve

священниками	— priests	Служба Божа	— Mass, Divine Liturgy
себто	— that is	служби	— service
Семен	— Samuel (Sam)	слухавку	— receiver
серденько	— heart (<i>dim.</i>)	сльози	— tears
сердито	— angrily	смереки	— pine trees
серед	— among	смеркає	— darkness is falling
серпня	— August	смерти	— death
Сибір	— Siberia	смів	— dared
сик	— hiss	смутком	— sorrow
силам	— forces	смушеву	— Persian lamb
сильце	— snare	снаги	— energy
символ	— symbol	сновида	— sleepwalker
сиплеться	— bursting out	сови	— owl
сирена	— siren	Собор	— Cathedral
сирота	— orphan	Совгирем	— Sovher
ситі	— fat	сокальський	— Sokal
сімсот	— seven hundred	соколи	— daring hawks
сім'я	— family	соловейка	— nightingale
сіни	— hallway	солодке	— sweet
сіпнув	— tugged	солома	— straw
Сіроманка	— Siromanka	сонну	— sleepy
січку	— chopped straw (bits)	сопе	— puffs
скарби	— treasures	сорок	— forty
скаржилася	— complained	сорока-	— magpie
скасували	— abolished	білобока	— whitesided (rhyming)
скіпок	— crests of waves	сорому	— shame
складати	— compose verses	спалить	— flunk
віршики		спастися	— save
складе	— lay down	сперечатися	— argue
склади	— syllables	спинялися	— encamped, paused, stayed
скло	— glass	спідлоба	— to look sullenly
скорочено	— shortened	спідничку	— skirt
скрегоче	— chattered, jabbered	спілі	— ripe
скриньку	— chest	спільно	— together
скрипкою	— violin	сповнилися	— fulfilled
Скутару	— Skutar	споконвіку	— from time immemorial
славен єси	— glory be	сполосну	— rinse
сливи	— plums	споминав	— recollected
слина	— saliva		
сліди	— trace, marks		
сліпим	— blind		

спортові	— sport	таємне	— secretive
спосібним	— talented	тазе	— but (lispingly)
спочатку	— at first	таїть	— hides
справуся	— behave yourself	так, тік, так	— tock, tick, tock
спровадити	— send off	таки	— still, yet
став	— began	таким чином	— in such a way
стало	— invariably	Тангіз	— Tanhiz
старати	— try	твори	— works
статку	— property	творить	— comprise
створена	— created	Творця	— Creator
стебло	— straw	телефон	— telephone
стелю	— ceiling	теличка	— heifer
Степан	— Stephen	тендітна	— delicate
стереже	— guards	Тереси	— Teresa
стинає	— cuts off	тече	— flows
стирчить	— sticks out	тимчасом	— meanwhile
стогне	— groans	тиран	— tyrant
столиця	— capital	тиші	— silence
сторожа	— guards	тішать	— pleases
Стрибог	— Streboh	товар	— merchandise
стрийка	— uncle	товариству	— comrades, friends
струмок	— brook	тоном	— tone
струни	— strings	топірцями	— axes with long handles
стук-стук	— knock-knock	тополі	— poplars
стяг	— banner	торік	— last year
стьожку	— ribbon	торкнувся	— touched
султанові	— Sultan	торочку	— fringe
сумні	— sad	тощо	— etcetera
супроводі	— accompanied by	трах-трах	— bang-bang
сухі	— dry	тремтить	— trembles
схаменулась	— came to herself	трепотом	— trembling
схвильовано	— anxiously	трикутник	— triangle
схиливши	— bowed	тридцять	— thirty
схрупати	— to crunch	трілі	— trili (thrilling)
схуд	— lost weight	тріпочучи	— flapping
сякі-такі	— so and so	тропілкою	— variation of a flute
сьо-сьо-сьо	— ss-ss-ss (hissing)	троякий	— three
сьомий	— seventh	трублять	— honking
табличках	— cards	тужиш	— pining
табуном	— herd		

туман	— blockhead	хан	— Khan
туп-туп	— stamp-stamp	хап	— seize
турботи	— problems	характер	— character
турбуйся	— bother	Харків	— Kharkiw
тюрми	— jail	харчі	— food
тьфу	— phew	хвалько	— braggart
		хе-хе	— ha-ha
		хибким	— treacherous, rough
удержався	— held on	хижі	— cottage
удруге	— for the second time	хитала	— shook
узялися	— where did you come from?	хлипає	— sobs
уквітчала	— adorned (with flowers)	хліб-паляниця	— flat loaf (bread)
Уля Моргуля	— Ulya Morhulya	хлопаком	— fellow
умліває	— faints	хлюпочуться	— splashing
університету	— university	ховрашка	— gopher
уперається	— resists	хорами	— choirs
упрів	— sweated	хоробро	— bravely
уривок	— extract (from a book)	хороший	— beautiful
		хрещена мати	— godmother
		хрещеним батьком	— godfather
		християнами	— Christians
урядовий	— administrative	христосуються	— greet on Easter Day
усадити	— stick in		
установ	— institutions	хруп-хруп	— crunch-crunch
уторує	— smooths out	хрущі	— tree beetles
утримався	— stayed on	хрюкнув	— grunted
утяли	— cut a caper	хтонебудь	— anybody
учинив	— committed		
уявити	— imagine		
		цар	— tsar
фабриці	— factory	Царгород	— Tsarhorod (presently Istanbul)
фестиваль	— festival		
філізофії	— philosophy	цвірінкнув	— chirped
Фінка	— Finka	Центральна Рада	— National Council
форми	— forms	цибуля	— onion
формулював	— formulated	цимбали	— zither
фортеп'яні	— piano	цить	— hush
Франко	— Franko	цінити	— value
фу-у-у	— phooey	цокотіла	— chattered
фур-р	— whirr-r		

щому не клищес, галамага	— lispng way of saying “Why don't you shout halamaha?”	шелестить шепеляво шепотіли шинка шию шістнадцять шкапові шкоду шлях шостому шпарку штук штурханців шур	— rustles — lispngly — hissed — ham — neck — sixteen — horse leather — damage — pathway — sixth — crack — head — blows — shrr (shuffle)
цукрову цур цурайтесь щяця	— sweet — begone — shun — pet, plaything		
часник че-че-че чекай но челядь	— garlic — che-che-che — wait now — young people (coll.)		
чепурненький черга череда Черемоша черешеньки чоло Чорне Море чорнило Чорноморці чортополоху	— elegant — turn — flock — Cheremosh — cherries — forehead — Black Sea — ink — Chornomortsі — exorcist, devil scarer	щebetати щедрик	— warble — Epiphany carol
чотириста чуба чужині чумаки	— four hundred — tuft of hair — foreign land — waggoner or courier on the Ukr. steppes	юліянський	— Julian
шануєш шаравари	— respect — loose trousers	ява явора язиком злизала яничара Ярило ярмарок ярої яскраво ясніла яструб ячменю	— scene — sycamore — licked it off without a trace — traitor, turncoat — Yarello — fair, market — spring — glaringly — (was) radiant — hawk — barley

ACKNOWLEDGEMENTS

Grateful acknowledgement is made to the following publishing companies and/or authors for permission to reproduce and, where necessary, to adapt the following stories and poems:

Novi Dni, Toronto, Ont. for:

Шевченкове дитинство

Легенда про писанки — О. Цегельська; Давня віра українців;

Подорож княгині Ольги до греків — Петро Волиняк.

Veselka, Jersey City, N.Y. for:

Різдво в дідуся

Як дідусь ходив колядувати; Новий рік; Щедрий вечір — О. Воропай

Як яєчко крашанкою стало; Великодній стіл; Як дізнались зайченята, що прийшли Різдвяні свята; Вареник і пиріг — Роман Завадович.

Hotuys, Toronto, Ont. for:

Тварини пишуть писанки — Леся Храплива; Лесина гра на фортепіані — сестричка Уля.

A reasonable attempt has been made to secure permission for all material used and if there are errors or omissions these are wholly unintentional and the Publisher will be grateful to learn of them.

Grateful acknowledgement is also made to the following for their assistance in developing “Nashi Skarby” the seventh book in the language development series for children learning Ukrainian:

- Dr. Y. Slavutych, Professor of Ukrainian at the University of Alberta for editing and placing accents according to 1929 Ukrainian orthography in all the readers of this series from “Tut i Tam (1975) to “Nashi Skarby” (1980).
- Dr. Phillip A. Lamoureux, Director Language Services Branch for encouragement, suggestions and continued assistance throughout the production of the entire series.
- Anna Eliuk, Curricular Assistant and Elaine Harasymiw, Learning Resource Officer for suggestions and editorial assistance.
- The Department of Education of the province of Alberta and the Department of the Secretary of State, through the Minister responsible for multiculturalism for making funds available for a reading series which would complement a language development program for children learning Ukrainian.
- The Ukrainian Canadian Professional and Business Federation which received the Federal contribution and coordinated the publication of this series.

SERIES OF READING BOOKLETS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN.

1. TUT I TAM (HERE AND THERE)
2. DRUZI (FRIENDS)
3. SHKOLA (SCHOOL)
4. PRYHODY (ADVENTURES)
5. KAZKY (STORIES)
6. KHODIT' ZI MNOYU (COME WITH ME)
7. NASHI SKARBY (OUR TREASURES)

